

'Én xit̃se ra nda tsò a'ta 'tse Cristo koni 'sín tsikínda jè Mateo

Xit̃a jchínga kjin-l̃a Jesucristo

(Lucas 3:23-38)

1 ¹Jè xajon ra baxki 'í-l̃a jñà nàmihí'xtín jchá-l̃a Jesucristo, jè ra tje-l̃a David nchrabá'ta-ni kō tje-l̃a Abraham.

²Jè Abraham, jé kjomà ña'in-l̃a Isaac; kō Isaac, jé kjomà ña'in-l̃a Jacob; kō Jacob jé kjomà ña'in-l̃a Judá kō jñà 'ndse.

³Kō jè Judá, jé kjomà ña'in-l̃a Fares kō Zara, kō jè ña-l̃a, Tamar tsi'kìn. Jè Fares, jé kjomà ña'in-l̃a Esrom; kō Esrom, jé kjomà ña'in-l̃a Aram. ⁴Jè Aram, jé kjomà ña'in-l̃a Aminadab; kō jè Aminadab, jé kjomà ña'in-l̃a Naasón; jè Naasón, jé kjomà ña'in-l̃a Salmón; ⁵jè Salmón, jé kjomà ña'in-l̃a Booz, kō jè ña-l̃a, Rahab tsi'kìn. Jè Booz, jé kjomà ña'in-l̃a Obed, kō jè ña-l̃a, Rut tsi'kìn; kō jè Obed jé kjomà ña'in-l̃a Isaí; ⁶jè Isaí, jé kjomà ña'in-l̃a David ra xit̃axá ítjòn tsikijna; kō jè David, jé kjomà ña'in-l̃a Salomón; kō jè ña-l̃a Salomón, jé ra kjomà chjoón-l̃a Urías nga t̃i'sa ítjòn.

⁷Jè Salomón, jé kjomà ña'in-l̃a Roboam; jè Roboam, jé kjomà ña'in-l̃a Abías; jè Abías, jé kjomà ña'in-l̃a Asa; ⁸kō jè Asa, jé kjomà ña'in-l̃a Josafat; kō jè Josafat, jé kjomà ña'in-l̃a Joram; kō jè Joram, jé kjomà ña'in-l̃a Uzías; ⁹kō jè Uzías, jé kjomà ña'in-l̃a Jotam; jè Jotam, jé kjomà ña'in-l̃a Acaz; kō jè Acaz, jé kjomà ña'in-l̃a Ezequías; ¹⁰jè Ezequías, jé kjomà ña'in-l̃a Manasés; kō jè Manasés, jé kjomà ña'in-l̃a Amón; kō jè Amón, jé kjomà ña'in-l̃a Josías; ¹¹jè Josías, jé kjomà ña'in-l̃a Jeconías kō jñà 'ndse, 'kia nga kijiko kjohi'in jñà xit̃a Israel ján nangi Babilonia.

¹²Ra kjomà askan, 'kia nga ijye kiji ya Babilonia, Jeconías, jé kjomà ña'in-l̃a Salatiel; kō jè Salatiel, jé kjomà ña'in-l̃a

Zorobabel; ¹³jè Zorobabel, jé kjomà nà'in-là Abiud; kò jè Abiud, jé kjomà nà'in-là Eliaquim; kò jè Eliaquim, jé kjomà nà'in-là Azor; ¹⁴jè Azor, jé kjomà nà'in-là Sadoc; kò jè Sadoc, jé kjomà nà'in-là Aquim; kò jè Aquim, jé kjomà nà'in-là Eliud; ¹⁵kò jè Eliud, jé kjomà nà'in-là Eleazar; jè Eleazar, jé kjomà nà'in-là Matán; jè Matán, jé kjomà nà'in-là Jacob; ¹⁶jè Jacob, jé kjomà nà'in-là José, jè ra 'xìn-là María kjomà. Jè María, jé ra kjomà nà-là Jesús, jè ra Cristo [xìtā ra xá isikasén-ni Nainá].

¹⁷Te ijòn skò kjomà jñà xìtā jchínga ra nchrabá-ni 'tse Abraham skanda 'tse David. Kò jñà xìtā jchínga-là Jesús ra nchrabá'ta-ni 'tse David skanda 'kia nga kjo'ño kjomà-là jñà xìtā Israel nga inikasén yā nangi Babilonia ti'koaá te ijòn skò kjomà xìtā jchínga. Kò ngi te ijòn skò kjomà xìtā jchínga skanda 'kia nga kitsin ra Cristo [xìtā ra xá isikasén-ni Nainá].

'Kia nga kitsin Jesucristo

(Lucas 2:1-7)

¹⁸'Kia nga kitsin Jesucristo kí 'sín kjomà: María ra nà-là Jesús, jé José, ijye tíjna'ño-là nga jè kixan-kò. Tanga 'kia nga tikje bitsajnakò xákjén, kijchaá-là María nga ijyeé i'ndí tíjhi'ma-là ra a'ta 'tse nga'ño-là Inìma Tsje-là Nainá. ¹⁹Jè José ra 'xìn-là kjomà María, xìtā kixi-ní; majìn-là nga kjosabà tsjá-là María; isíkítsjen-ní nga ta kjo'maá tsjín-ni, nga mì yá xìtā ra kji'nchré. ²⁰'Kia nga ijye kò'sín isíkítsjen, jngo ìkjali-là Nainá tsakáko angi nijñá. Kitsò-là:

'Kia nga jè José kiichja-là ìkjali ya angi nijñá

—José, ra ya nchrabá-ni tje-la David, ki tà chjàn skon-jìn nga kijnakii jè María ra chjoón-li koma. Jè i'ndí ra tjihi'ma-la, 'tseeé nga'nó-la Inima Tsje-la Nainá. ²¹Jngo ndí i'ndí 'xin jtsín-la ra Jesús sít'a í-la. Kíí kò'sín 'kín-ni, nga jé kochrjekàjin kjohi'in xita naxindá-la a'ta 'tse jé ra tjin-la.

²²Nga'tsi kjoa kii, 'koaá 'sín itjasòn koni 'sín kitsò Nainá a'ta 'tse xita ra isichjeén nga kiichja ngajo-la kjo'tseeé nga kitsò:

²³Jngo ra chjoón xangó, i'ndí sihi'ma-la,
jtsín jngo-la i'ndí 'xin ra Emanuel sít'a í-la.

Jè í ra Emanuel tsò, Nainá tijnako-ná tsó-ni.

²⁴Kia nga itja'fá-la José, 'koaá 'sín ki'sin koni 'sín kitsò-la ikjalí-la Nainá; iskábé María nga ixan-ko. ²⁵Tanga skanda 'kiaá tsikitsajnakò xákjién 'kia nga ijye kitsin ndí i'ndí-tjòn-la María; ko 'koaá 'sín tsikí'ta í-la nga Jesús tsi'kín.

Kíí 'sín kjomà nga ijchò Jerusalén xita ra 'nó tjin-la kjoachjine

2 ¹Jesús, yaá kitsin naxindá ra 'mì Belén, nangi ra chja-ni Judea. Jè Herodes xitaxá ítjòn tjna jè nichjin 'kia. Ijchó ya Jerusalén ra naxindá sko-la Judea, xita ra 'nó tjin-la kjoachjine, ra ya inchrabà-ni nándà bitjokátji-ni tsá'bí, ²nga kjonangi, kitsò:

—¿Nándà tjna jè xitaxá ítjòn-la 'tse xita Judío ra ijye kitsin? Kijchaá jngo-jin nitse ya nándà bitjokátji-ni tsá'bí ra tsakón nga ijyeé kitsin. Ngajin, kíí xá kà'fii-najin nga jchaxkón-jin.

³Kia nga kí'nchré Herodes ra xitaxá ítjòn tjna, ko nga'tsi xita naxindá Jerusalén, ta itsakjón-ní. ⁴Jè Herodes kiichja-la nga'tsi xita ítjòn-la na'mì ko xita ra bakón-ya kjo'texoma ra tsikínda Moisés. Iskonangi-la, nándà-ni nga jtsín ra Cristo [xita ra xá sikkasén-ni Nainá]. ⁵Jnà xita kii kitsó-la:

—Yaá naxindá ra 'mì Belén nangi ra chja-ni Judea. 'Koaá 'sín tíchja xajon ra tsikínda xita ra kiichja ngajo-la Nainá kjo'tseeé nga kitsò:

⁶Jìon ra xita naxindá Belén tsajìon, nangi ra chja-ni Judá,
mì tsa 'nó nangi titsahijyo ya ajin-la naxindá ra tjihijyo
ítjòn ya nangi Judá;

tí'koaá 'nó chjí-no ra jìon.

Nga yaá kitjojin jngo-ni xitaxá ítjòn
ra sikkinda naxindá-na Israel.

⁷Jè Herodes, kiichja'ma-la jñà xità ra 'nó tjin-la kjoachjine nga iskonangi-la mé nichjin-ni nga kijtse jè nitse. ⁸'Kiaá isikasén ján Belén, kitsò-la:

—Tangió, nda chjinangio a'ta 'tse i'ndí rakìi. 'Kia nga sakò-no tikjí'nchré-ná, mé-ni nga ti'koa íkatsíjen-la nga skexkón, kò nga ti'koaá jeya sikíjnaa.

⁹'Kia nga ijye kí'nchré jñà xità chjine kii koni 'sín kitsò jè Herodes, kijì-ní; kò jè nitse ra kijtse nándà bitjokátji-ni tsá'bí, 'koaá 'sín kijì ítjòn-la skanda ijchò nándà tìjna i'ndí rakìi, kò yaá tsasijna jè nitse. ¹⁰Jñà xità chjine kii, 'kia nga kijtse nitse rakìi, tsja jchán ki'se-la. ¹¹'Kia nga 'jaha'sen ni'ya jñà xità kii, kijtsee jè i'ndí rakìi kò María jè ra na-la. 'Kiaá tsinchaxkó'nchi'ta-la jè i'ndí rakìi nga kijtsexkón. Kò akjòn iskí'xa jñà kàxa-la, kitsjá-la jñà tòn sinè, kò chrjongó Nainá kò nandá jtà ixi ra 'nó nda jne ra 'mì mirra. ¹²Ra kjomà askan ki'tsí-la nijná jñà xità kii nga mì tì kò'sín kjinchrabà-ni jè ndiyá nándà tìjna Herodes. Xìn ndiyá kijì-ni nga kijì-ni nangi-la.

**Kií 'sín ki'sìn xit̃a jchíng̃a-l̃a Jesús
nga tsanga nga kijì ján nangi Egipto**

¹³'Kiá nga ijye kijì-ni jñà xit̃a ra t̃jín-l̃a kjoachjine, jngo ìkjalì-l̃a Nainá isinijñá-l̃a José, kitsò-l̃a:

—Tisítj̃in, chjíbí jè i'ndí k̃o ña-l̃a; 'tin ján nangi Egipto; yaá t̃jini skanda 'kia nga koxín-l̃a. Nga jè Herodes koàtsjií jè i'ndí rakìi nga mejèn-l̃a siì'ken.

¹⁴'Kiá nga ijye itja'fá-l̃a José, iskábé i'ndí k̃o ña-l̃a, kijì nit̃jen ján nangi Egipto. ¹⁵Yaá tsikitsajna skanda 'kia nga 'ken Herodes. 'Koaá 'sín itjasòn koni 'sín kitsò Nainá a'ta 'tse xit̃a ra isìchjeén nga kiichj̃a ngajo-l̃a k̃jotseé nga kitsò: “Yaá kíchj̃a-l̃a i'ndí-ña nangi Egipto.”

'Kiá nga ini'ken ndí ixti 'xin

¹⁶'Kiá nga kijtse jè Herodes nga jñà xit̃a ra 'ñó t̃jín-l̃a kjoachjine iskondachaá-l̃a, jti jchán kjomà-l̃a. Akjòn 'ñó kitsj̃a kjohixi nga kiyá ijye ndí ixti 'xin ra jò nó t̃jín-l̃a k̃o nga'tsi ra isa i'ndí-isa kóho'ki ya naxindá Belén, k̃o jñà naxindá ra t̃jíhijyo ya andi-l̃a koni 'sín tsi'kénajmí-l̃a jñà xit̃a chjine, nga mé nichjin-ni nga kijtse jè nitse. ¹⁷'Koaá 'sín itjasòn 'én ra kiichj̃a Jeremías xit̃a ra isìchjeén Nainá nga kiichj̃a ngajo-l̃a k̃jotseé, nga kitsò:

¹⁸Ya i'nde ra 'mì Ramá kina'yá-l̃a
nga 'ñó tíkjindáya k̃o tífahátse-l̃a
jè chjoón Raquel nga tíkjindáyake ndí ixti-l̃a,
k̃o mì k̃i t̃i 'nchré-l̃a yá ra síje ikon
nga ijyeé 'ken ndí ixti-l̃a.

Mé-ni xit̃a Nazaret tsi'kin-ni Jesús

¹⁹'Kiá nga ijye 'ken Herodes, jngo ìkjalì-l̃a Nainá isinijñá-l̃a José ján Egipto. Kitsò-l̃a:

²⁰—Tisítj̃in, chjíbí jè i'ndí k̃o ña-l̃a. 'Tin india-ni ya nangi Israel. Ijyeé 'ken jñà xit̃a ra mejèn-l̃a siì'ken i'ndí rakìi.

²¹'Kiaá tsasítjen José, kijì k̃o jè i'ndí k̃o ña-l̃a ya nangi Israel.

²²Tanga 'kia nga kí'nchré José nga jè t̃ibatéxoma Arquelao ya nangi Judea, nga jè t̃jna ngajo-il̃a na'in-l̃a Herodes, José itsakjón-ní; mì k̃i ya k̃o'sín kijì. Yaá kijì ya nangi Galilea. Nainá, 'koaá 'sín tsi'kénajmíya-l̃a angi nijñá. ²³'Kiá nga ijchò

ya i'nde rakii, yaá tsikitsajna ya naxindá Nazaret. 'Koaá 'sín kjomà mé-ni nga itjasòn-ni koni 'sín kitsò xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la kjetseé, nga jè Jesús, xita nazareno 'kín.

Mé 'én ra kiichja Juan, jè ra batíndá xita

(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-9, 15-17; Juan 1:19-28)

3 ¹Nichjin kii, ijchó jè Juan ra batíndá xita, ya i'nde a'ta xìn 'tse Judea nándá nga nangi kixi nga tsi'kénajmíya jè 'én-la Nainá, ²nga kitsò:

—Tikájno-no jè jé ra tjín-no kò kì tì tsja jé fatsji-no, nga ijyeeé kjochraña'tà-no nichjin nga jchaá kó'sín batéxoma jè ra tíjna ján ngajmi.

³Jè xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la kjetseé ra tsi'kín Isaías, 'koaá 'sín tsikínda xajon-la ra a'ta 'tse Juan nga kitsò:

Jngo xita ra 'nó tíchja ya i'nde a'ta xìn nándá nga nangi kixi nga tsò:

“Titsajnanda nga 'kia nga kj'íi Na'ín-ná,

kixi tikíjna iníma-no

koni jngo ndiyá kixi nándá nga kojmeyá Na'ín-ná.”

⁴Jñà nikje ra tsakjaya Juan, tsja-la cho camelloó tíjnda-ni. Kò jngo xìncho ra chrjaba cho tsikíkjá. Kò jñà tsajmì ra iskine Juan, tsjén-la cho sera ijñá-ní kò likò. ⁵Jñà xita ra inchrabà-ni ya Jerusalén kò kóho'ki nga tíjngo ya nangi nándá 'mì Judea kò jñà i'nde ra ya machraña-la ya ndáje ra 'mì Jordán nga 'jii'nchré-la jè Juan. ⁶Jñà xita kii, 'kia nga isíkájno-ni jé-la, akjòn jè Juan tsatíndá-ní ya ndáje Jordán.

⁷Kia nga kijtse jè Juan nga 'nó kjìn xita fariseo kò xita saduceo 'ji nga mejèn-la kotíndá ijo-la, kitsó-la:

—Jìòn, 'koaá 'sín ngoya-no koni tsa tje-la ye. ¿Yá ra kokitsò-no nga kotojin-no jè kjohi'in ra 'sa nchrabá? ⁸Kò'sín 'tiaàn kjoa ra nda tjín. Kata'ya-la nga ijyeeé iníkájno jé-no kò mì tì jé inchifatsji-no. ⁹Kì kò'sín níki'tsjen ya ajin iníma-no nga bixó: “Ngajin, mì kì 'se-najin kjohi'in nga yaá nchrabá'ta-najin ya 'tse Abraham.” 'Koaá xín kixi-no, skanda jñà najo kii, maá-la Nainá nga ixti 'tse Abraham 'sjin. ¹⁰Jè nichjin nga tsjá kjohi'in Nainá, ijyeeé kjochraña, 'koaá jngoya-la koni jngo kichayá ra kjijnanda nga kjijna'ta ya kjama-la yá nga kotesòn.

Nga'tsi yá ra mì kì nda to bajà-la, jtísòn-ní; yaá sìnchájìn ní'í mé-ni nga jtì-nì. ¹¹Kixíí kjoa, 'an, ta koó nandá nga batíndá-na mé-ni nga sikhájno-no jè jé ra tjín-no, ko mì tì kì jé kjótsji-no. Tanga jè ra 'sa nchrabátjìngi-na, koó Inìma Tsje-là Nainá nga kotíndá-no ko ní'í. Isaá tse nga'nó tjín-là mì 'koa-ni koni ra 'an. Skanda mì kì tjí'nde-na nga 'an 'koà-la jñà xajté-la. ¹²Ijyèé tijnanda nga kjoahájìn xitá ra nda 'sín ko jñà ra mì kì nda 'sín

Kó'sín matsje jñà trigo

koni 'sín ma 'kia nga matsje jñà tjachó ra 'mì trigo, kìncháxkó ijyèé jñà ra trigo ya aya ní'nga, tanga jè tjé-la, yaá kokà ya ajin ní'í ra mì kì kjí'tso skanda tà kjíá-nioo.

Kíí 'sín kjomà 'kia nga isatíndá jè Jesús

(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

¹³Jesús yaá 'ji-ni ya Galilea nga ijchò ya ndájè ra 'mì Jordán nga ijchòjkon Juan nga mejèn-là nga satíndá-te. ¹⁴Jè Juan, 'kia nga tì'sa ítjòn, mì kì kjokjìín-là, kitsó-la:

—'Aán jnchro ra machjeén-na nga jì kotíndá-ná. ¿A ta isaá jì fíjchòn-ná?

¹⁵'Kiaá kitsò Jesús:

—Tíhitjasòn-li ra jì 'ndì 'ndì, nga machjeén-ní nga ko'sín sikhítjasén nga'tsi kjoa ra kixíí tjín ya ngixkon Nainá.

'Kiaá isíhitjasòn jè Juan. ¹⁶'Kia nga ijyè isatíndá jè Jesús nga itjokájìn-ni ya nandá, akjòn itjá'xajin ya ján ngajmi, ko jè Jesús kijtseé jè Inìma Tsje-là Nainá ra inchrabàjen-nè nga

iskàtjensòn-là, ra koni 'ki tjonìña 'ki. ¹⁷'Kiaá ina'yá jngo-là 'én ra ngajmi inchrabà-ni nga kitsò:

—Jé rakìj I'ndí-nà ra 'nó tsjake; 'nó tsja tjin-là takoàan ra a'ta 'tse.

'Kia nga iskó'ta xita-níí jè Jesús nga mejèn-là kátátsji-jé

(*Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13*)

4 ¹Jè Inìma Tsje-là Nainá kiiko Jesús jngo i'nde a'ta xìn ñánda nga nangi kixì nga iskó'ta jè xita-níí nga mejèn-là nga kátátsji-jé.

²Ichán nìchjin kò ichán nìtjen tsikijnachjan jè Jesús. 'Kia nga kjomà askan-nioo kjòhojó-là. ³Jè xita-níí ra ma-là kondacha ijchò kasi'ta chrañaá-là ñánda tìjna Jesús, kitsò-là:

—Tsa ngi kixíí kjoa nga jíí-ní ra I'ndí-là Nainá 'mì-li, kò'tín-la jña najo kii nga niño katama.

⁴Tanga jè Jesús kitsó-là:

—'Koaá 'sín tíchja ya Xajon-là Nainá, nga tsò: “Mì tsa tà ki tsajmì ra ma chine kítsajnakon-ni jña xita, tì'koaá kíí kítsajnakon-ni nga'tsì 'én ra chja Nainá.”

⁵Jè xita-níí 'kiaá kiiko Jesús ya Naxindá Tsje-là Nainá [ra 'mì Jerusalén]; isíkijnasòn ya ñánda 'nó 'nga ya asòn-là ingo, ⁶kitsò-là:

—Tsa ngi kjohixi-ní nga I'ndí-là Nainá 'mì-li, tìkàtjen-ngi ijo-li, nga 'koaá 'sín tíchja Xajon ra tji'ta 'Én-là Nainá nga tsò:

Jè Nainá kííxá-là jña ikjalì-là mé-ni nga sùkinda-li,

nga koó tsja jtsaba'nó-li,

mé-ni nga nijngo najo saténgi-ni.

⁷Jesús kitsó-là:

—Tì'koaá tji'ta Xajon-là Nainá nga tsò: “Kì tà chjàn jè chji'ti jè ra Nainá-li ma, jè ra tìjna ítjòn-li.”

⁸Jè xita-níí, india iko-isa jè Jesús ya asòn nindo ra 'nó 'nga 'ki, nga tsakón ijye-là nga'tsì naxindá ra tjin ya isà'nde kò jña kjoajeya-là, ⁹kitsò-là:

—Jíí tsja ijye-la nga'tsì kii tsa kisen-xkó'nchi'tá-ná kò jchaxkón-ná.

¹⁰'Kiaá kitsò-là Jesús:

—Tisì'taxín-ná xita-níí. 'Koaá 'sín tji'ta Xajon-là Nainá nga tsò: “Jchaxkín jè ra tìjna ítjòn-li jè ra Nainá-li ma, kò ta jè tajngoó tisin-là.”

¹¹'Kiaá kiji jè x̄ita-n̄íí, nga tsasi'taxìn-là jè Jesús. Akjòn ijchó ikjali-là Nainá ra isisin-là Jesús.

'Kia nga tsikí'tsia Jesús nga ki'sin xá-là ra a'ta 'tse Nainá

(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

¹²'Kia nga kií'nchré Jesús nga ndayá t̄jna'ya jè Juan ra tsatindá x̄ita, yaá kiji india-ni ya i'nde-là n̄ándá 'mì Galilea.

¹³Tanga mì tsa ya tsikijna ya n̄ándá 'mì Nazaret; yaá kiì kijna n̄ándá 'mì Capernaum, jngo naxindá ra k̄ijna ya andi-là ndáchikon ya i'nde ra chja-ni Zabulón k̄o Neftalí.

¹⁴'Koaá 'sín kjomà mé-ni nga itjasòn-ni 'én ra tsikinda jè x̄ita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-là kjotseé ra tsi'kìn Isaías nga kitsò:

¹⁵Ján nangi Zabulón k̄o nangi Neftalí,
ya n̄ándá fi ndiyá ra 'fahandi ya ndáchikon ya ra ijngo
ndáje Jordán,
ya n̄ándá t̄jna nangi Galilea,
ya n̄ándá t̄jihijyo x̄ita ra mì tsa x̄ita judío.

¹⁶Jñà x̄ita naxindá rakì ra jñò t̄jín k̄jobítsjen-là,
kijtseé jngo ni'í ra 'n̄ó tse 'ki,
k̄o jñà x̄ita ra ya t̄jimaya ndiyá k̄jobiya,
kisihiseén jngo-là ni'í ra kisihisen-là k̄jobítsjen-là.

¹⁷Skanda yaá t̄jen-nì nga tsikí'tsia Jesús nga isika'bí 'én-là Nainá nga kitsò:

—Tikájno jé-no, kì t̄i tsja jé fatsji-no. Ijyeé kjochraña nichjin nga jchaa kó'sín batéxoma jè ra t̄jna ngajmi.

'Kia nga jè Jesús kiichja-là ijòn x̄ita ra sí'ken t̄i

(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

¹⁸'Kia nga tífi Jesús ya andi ndáchikon 'tse Galilea, jò x̄ita kijtse; jngo ra 'mì Simón ra t̄i'koa Pedro 'mì-te, k̄o 'ndse ra 'mì Andrés nga inchisikàtjen-ngindá na'ya-là. Jñà x̄ita k̄i, tíí bíxkó. ¹⁹Jesús kitsó-là:

—Nchrabátj̄ingi-ná, 'aán tsja-no xá nga x̄ita kíxkóya ra 'an kiji'ta-na koni 'sín nga bíxkó t̄i.

²⁰Nditoón isikáhijyo jè na'ya-là nga kiit̄j̄ingi-là Jesús.

²¹'Kia nga inchifi-isa, Jesús kijtseé-te ra 'mì Jacobo k̄o 'ndse ra 'mì Juan; yaá títsajnaya chitso-là k̄o na'in-là ra 'mì Zebedeo nga inchibíndayá-ni jè na'ya-là. Kiichja-là Jesús

'Kià jè Jesús kùichja-là jè Pedro kò Andrés

nga kitjìngi-là. ²²Ndìtoón kitsjin chitso-là kò na'in-là nga kiitjìngi-là Jesús.

'Kià nga jè Jesús 'ñó kjin xità tsakón-ya-là

(Lucas 6:17-19)

²³Jesús tsajme tìjngóo yà nangi Galilea; tsakón-ya ya ni'ya sinagoga ñándà nga maxkóya xità Judío nga jngó jngó naxindá. Tsi'kénajmíya 'én xitse ra nda tsò ra a'ta 'tse Nainá koni 'sín batéxoma, kò isinda-ni ta mé 'chin ra tjin-là xità nga ajò ma ijo-là. ²⁴Ina'yá-là a'ta 'tse Jesús nga tìjngóo yà i'nde ñándà 'mì Siria, kò jñà xità inchrabàkoó-là jñà xità ra kiya ra kjin skoya 'chin tjin-là, jñà ra ajò ijo-là kò xità ra inìma 'cho-la ní tjin inìma-là, kò tjin ra 'chin biyaxín tjin-là, kò xità ra mì kì ma síkí'bì ijo-là. Jè Jesús isindaá-ni nga'tsi xità kii. ²⁵Kjin xità kijitjìngi-là Jesús ra yà i'nde-là Galilea, kò ra 'tse naxindá ra te ma-ni ra 'mì Decápolis, kò ra 'tse naxindá Jerusalén, kò ra yà 'tse nangi Judea, kò ra yà 'tse ra ijngoa ndáje Jordán.

'Kià nga jè Jesús tsi'kénajmíya yà asòn nindo

5 ¹Jesús, 'kià nga kijtse nga kjin ma-ni xità, tsihijín yà asòn nindo kò yaá tsikijna-ni. Kò jñà xità ra kotáyá'ta-là ijchò kincha'ta chraña-là. ²Jesús, 'kiá kùichja nga tsakón-ya-là, kitsò-là:

Kjoa ra ngi chjí kiti-la ya ngixkon Nainá

(Lucas 6:20-23)

³—Mé ta nda-la jñà xita ra machiya-la nga machjeén-la jè kjonda ra ngajmi nchrabá-ni; nga jñà xita kii, ijyeé 'tseé nga'tsi kjonda ra tjín a'ta 'tse xita ra batéxoma-la jè ra tíjna ngajmi.

⁴Mé ta nda-la jñà xita ra kjindáya nga bíxten ndáxkon; nga jé Nainá siijetakòn.

⁵Mé ta nda-la jñà xita ra indakjoa tjín inìma-la; nga jñà tjábé-la nangi ra Nainá ijye ko'sín kitsò nga tsjá kjotjò-la.

⁶Mé ta nda-la jñà xita ra ko'sín 'ñó bátsji kjoakixi ra mejèn-la Nainá koni 'sín 'sín jè xita ra 'ñó xándá-la ko ra 'ñó ajò-la; nga sakó-la jñà kjoa ra bátsji.

⁷Mé ta nda-la jñà xita ra tjín-la kjohimatakòn; nga jè Nainá ti'koaá kohimake ngajoó-ni.

⁸Mé ta nda-la jñà xita ra tsje tjín inìma-la; jñà xita kii, skeé Nainá.

⁹Mé ta nda-la jñà xita ra sí'nchán-jin kjoa, nga jè Nainá ixti 'tseé kitso-la.

¹⁰Mé ta nda-la jñà xita ra tímihitjìngi-la nga ta ngatjì-la nga nda síhitjasòn ra kjoakixi; nga jñà xita kii, ijyeé 'tseé nga'tsi kjonda ra tjín a'ta 'tse xita ra batéxoma-la jè ra tíjna ngajmi.

¹¹Mé ta nda-najìòn 'kia nga jñà xita, 'cho kichjajno-no ko nga sketon-no, ko nga koàànè-no ta mé 'én ndiso-ni nga ta ngatjì tsa'an. ¹²Ko'sín tsja 'tè-la takòn, ko tsja 'tè-la inìma-no. Nga ya ján ngajmi, tseé tjín-ni kjotjò ra tjábé-no. Mì tsa ta jìòn ra ko'sín tínìko-no. 'Koaá ti'sín kinìko jñà xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la, jñà ra isa kjotseé tsikima koni ra jìòn.

Yá-ni ra ma jè naxa ko ni'í 'tse isà'nde

(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)

¹³Jìòn, 'koaá 'sín ngoya-no koni tsa naxa ra machjeén-la xita isà'nde. Tanga tsa 'kia jè naxa mì kì ti jnchra kama-ni, ¿kó'sín siko-lá nga ma kojnchra india-ni? Mì ti mé chjí-la, ta xaájten-ní ko yaá kinchanè jñà xita.

¹⁴Jìòn, 'koaá 'sín ngoya-no koni tsa ni'í ra machjeén-la xita isà'nde. Tsa jngo naxindá ra asòn'nga nindo tíjna, mì kì koma kíjna'ma. ¹⁵'Kia jngo ni'í sité'í, mì tsa ya sijnangi ya kàxa. Yaá

sijna ñánda nga 'nga chon, mé-ni ma kohisen ijye-la jñà ra tjítsajna ya ni'ya. ¹⁶'Koaá tì'sín 'tiaàn jìòn. Nda katahisen jè ni'í-no ya ngixkon xità, mé-ni, 'kia nga ske jè kjonnda ra 'nià jìòn, 'ngaá katasíkijna jè Na'in-no ra Nainá ra tíjna ya ngajmi.

**Kó'sín tsakón-ya Jesús a'ta 'tse kjotéxoma-la
Nainá ra tsikínda Moisés**

¹⁷Kì tà chjàn ko'sín níki'tsjen nga 'aán 'ji sikí'són-ña jè kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés ko jñà kjoa ra tsakón-ya jñà xità ra kiichja ngajo-la Nainá; majìn-jìn; ta isaá kií xá 'jji-na nga ngi ndaá katitjasòn. ¹⁸Ngi kjohixíí ra xin-no, 'kia nga takó tjíhijyo-isa jè isà'nde ko jè ngajmi, jè kjotéxoma, nímé ra ma tjáhixìn-la, nijngo punto ko nijngo letra, skanda 'kia nga kijchò chiba-la nga kitjasòn ijye nga'tsiò. ¹⁹Jè xità ra mì kì sihitjasòn jngo kjotéxoma, ni'sín nangi tíjna, ko tsa ko'sín kokòn-ya-la xità ra i'ka nga mì kì ko'sín sihitjasòn, 'koaá 'sín 'ñó nangi kíjna ya naxindá ñánda batéxoma jè ra tíjna ngajmi. Ko jè xità ra nda sihitjasòn kjotéxoma-la Nainá ko ra nda kokòn-ya-la xità ra i'ka, jè xità rakii, 'ñó 'nga kíjna ya naxindá ñánda nga batéxoma jè ra tíjna ngajmi. ²⁰'Koaá 'sín xin kixi-no, jè kjoakixi ra mejèn-la Nainá, tsa mì kì isa nda sihitjasòn koni jñà xità fariseo ko xità ra bakón-ya kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés, mì kì kitjáha'seen ñánda tíbatéxoma jè ra tíjna ngajmi.

Kó'sín tsakón-ya Jesús ra a'ta 'tse kjoajtitakòn

(Lucas 12:57-59)

²¹'Ijyeé asa kina'yá-nájiòn koni 'sín tsi'kìn-la jñà xità jchínga kjotseé nga tsi'kìn-la: “Kì xità nì'ken; nga'tsi ra xità sí'ken, kjohi'íin 'ki-la.” ²²Tanga 'an, 'koaá xin-no, tsa jngo xità ra siijchán-ko 'ndse, 'seé-la kjohi'in. Jè ra 'cho kitsò-la 'ndse, jñà xitaxá tsjá-la kjohi'in. Ko jè ra kitsò-la 'ndse: “Mì kì mé chjí-li ra jí”, bakén-la nga ya kiji ya ajin ni'í ñánda nga tjín kjohi'in.

²³'Tsa 'kia tjimikii kjotjò-li ya ngixkon Nainá, tsa kií'tsjen-li nga kjoaá tjín-la 'ndsì ra a'ta tsaji, ²⁴kì tà chjàn kjotjò-li 'bi-la Nainá; tikindajín kjòn-la tí'tjìn kjoa ra tjín-la 'ndsì ko ngaji, akjòn 'kiaá koma koaáfa-ni nga 'ki-la kjotjò-li Nainá.

²⁵'Tsa tjín xità ra koàngi-li nga iko-li ya ni'ya masen, 'kia nga inchimangiò ya aya ndiyáa, ti'kiaá jchibànda-no, mé-ni

nga mì ya s̀ìngatsja-li x̀itaxá, kò mé-ni nga j̀nà x̀itaxá mì ya s̀ìngatsja-li j̀nà pòlsiya nga mì ndayá s̀ífkájna'ya-li. ²⁶'Koaá xin kixi-la, nga skanda 'kiaá ma kíjtjoo-nì ndayá 'kia nga kichjítjì ijye ijo-li koni 'ki nga sinè-li.

**Kó'sín tsakón-ya Jesús a'ta 'tse kjoachijngi
ra 'sín x̀itá ra ijye ixan**

²⁷Ijyeé asa kina'yá-nájìon koni 'sín ijye kitsò 'én kjotseé, nga tsò: “Kì kjoachijngi 'nià.” ²⁸Tanga 'an, 'koaá xin-no, nga'tsi ra skoòtsíjen-jnó jngo chjoón nga kjoahajin-la, ijyeé kjoachijngi tí'sín ya ajin inìma-la kò jè chjoón ra skoòtsíjen-jnó.

²⁹Tsa jè x̀kìn kixi bátsji-jé-li, tìnáchrji, k̀jìn t̀ikàtjìin. Isaá nda-ni tsa tsìn jngo x̀kìn kò nda mí 'koa-ni tsa ya k̀jìi ijye ijo-li ya ajin ní'í ñánda t̀jìn kjohi'in. ³⁰Ti'koa tsa jè ndsìi nga kixi bátsji-jé-li, tichá'tì. Isaá nda-ni tsa tsìn jngo ndsìi, kò nda mí 'koa-ni tsa ya k̀jìi ijye ijo-li ya ajin ní'í ñánda nga t̀jìn kjohi'in.

**Kó'sín tsakón-ya Jesús a'ta 'tse x̀itá ra ijye
ixan ra tsjin-ni xákJén**

(Mateo 19:9; Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

³¹'Koaá tí'sín kí'senajmí kjotseé, 'én ra tsò: “Nga'tsi x̀itá ra tsjin-ni chjoón-la, t̀jìnè-la nga tsjá-la xajon ra ya kíjtjo-ni 'tse x̀itaxá ñánda nga tíchja nga tsjin-ni xákJén.” ³²Tanga 'an, 'koaá xin-no: Jngo x̀itá 'xin, ta 'kiaá koma tsjín-ni chjoón-la tsa k̀j'íi x̀itá báko jè chjoón. Tanga ra a'ta 'tse k̀j'íi kjoa, mì kì koma tsjín-ni chjoón-la. Kò tsa tsjín-ni, jé x̀itá 'xin kò'sín tí'sín nga jè chjoón-la skajin jé 'kia nga kichja-la x̀itá ra k̀j'íi. Kò jè x̀itá 'xin ra kíjnako jè chjoón rakìi, tí'koaá tíbátsji-jé-la ijo-la nga tíbjnako jngo chjoón ra ijye kitsjin-ni 'xin-la.

Kó'sín tsakón-ya Jesús a'ta 'tse x̀itá ra tsjá kixi 'én-la

³³Ti'koa ijyeé asa kina'yá-nájìon koni 'sín tsi'kìn-la j̀nà x̀itá jchínga-ná, 'én ra tsò: “Tihitjasòn-la Nainá jè 'én-no ra 'bì kixi-la 'kia nga yá ra nikàxkiòo.” ³⁴Tanga 'an, 'koaá xin-no: 'Kia nga 'kiòò 'én-no, kì tà chjàn yá ra nikàxkiòo nga bixó: “Tíbe-ní.” Kì tà chjàn bixó: “Skanda tíbeé ngajmi.” Nga jè ngajmi, jé ma íxile-la Nainá ñánda t̀jìna ra jè. ³⁵Ti'koa kì tà chjàn bixó: “Skanda tíbeé jè isà'nde”, nga jè isà'nde yaá inchasòn ndsako Nainá. Ti'koaá kì bixó-jìon: “Jè naxindá

Jerusalén tíbe-ní” nga jè naxindá rakii, 'tseé jè Nainá ra ngi xitaxá ítjòn tíjna. ³⁶Ko kì 'én-no 'biò ra a'ta 'tse skò, nga mì kì koma-najìon nga sijmà jngo ko tsa sichraba jngo tsja skò. ³⁷Tà 'koaá 'sín tixó tsa “jon-ní” o ra “majin-ní”. Nga jñà 'én ra ta kjisòn-isa, yaá 'fiì-ni a'ta 'tse xita-níí.

Kó'sín tíjè-là nga kotsjacheé jñà ra jtike 'sín-ná

(Lucas 6:29-30)

³⁸'Ijyeé asa kina'yá-nájiòn koni 'sín kitsò 'én kjtoseé: “Tsa yá ra skajàn-ko xákjién nga kochrje xkon, katachrje ngajo-ni xkon jè ra kosìko. Ko tsa yá ra kojèn jngo ni'ño xákjién 'kia nga skajàn-ko, ti'koaá katajèn ngájo-ni ni'ño jè ra kosìko.” ³⁹Tanga 'an, 'koaá xin-no: Katachíkjoa-no ra a'ta 'tse xita 'tsen. Tsa yá ra siijtsin'tá jtsa nga kixi-li, ti'koa 'ti-là jè jtsa ngaskoán-li nga katasíjtsin'tá-te. ⁴⁰Tsa jngo xita koàngi-li ya ni'ya masen nga mejèn-là skaábé nikje tsja-li, ti'koaá 'ti-là jè nachro-sòn'nga-li. ⁴¹Ko tsa jngo xita kjo'ño 'sijn-no nga siikamijìn-no 'chá-là, koni 'ki kiiñè-no nga jcha-la, ngi ko'ki tahíko-isa-la ra ta kinda tsajiòn. ⁴²Tsa yá ra siijé-no tsajmì ra tíjn-no, 'ti-la; tsa jngo xita tíjn ra mejèn-là skiña-li, kì tà chjàn 'mì-là, tsin-na.

Kó'sín nga kotsjacheé jñà xita ra jtike-ná

(Lucas 6:27-28, 32-36)

⁴³'Ti'koaá ijyeé asa kina'yá-nájiòn koni 'sín kitsò 'én kjtoseé, nga kitsò: “Tsjacha 'tiaàn jè xita ra nda báko-no, ko tíjticha jè ra kondra fi-no.” ⁴⁴Tanga 'an, 'koaá xin-no: Tsjacha 'tiaàn jñà kondra-no; [tíjé'tà-la Nainá nga katasíchikon'tin jñà ra chjajno-no; ndaá tikoo jñà ra jtike-no]; ko titsa'batjiò jñà ra 'cho tsò-no ko jñà ra 'cho síko-no. ⁴⁵Tsa ko'sín 'siaan jiòn, 'koaá 'sín koma-ni nga i'ndí-là koma jiòn jè Nainá ra tíjna ngajmi; jè Nainá ra sítsjè-là ndabá xita ra nda 'sín ko ra mì kì nda 'sín; ti'koa sí'ka-la jtsí jñà ra xita kixi ko jñà ra xita 'cho kjòn. ⁴⁶Nga tsa ta jñá kotsjacha jiòn jñà xita ra nda matsjake-no, ¿mé chjí ra tsjá-no jè Nainá? Ti'koaá skanda jñà xita ra síkíhjtjì tsajmì a'ta 'tse xitaxá Roma, 'koaá ti'sín 'sín-te. ⁴⁷Ti'koaá tsa tà jñà xita xàngioo nda síkjáya-la, ¿mé ra isa nda inchi'nià jiòn? Nga jñà xita ra mì kì bekkón Nainá, 'koaá ti'sín 'sín ra jñà. ⁴⁸Ko'sín ngi xita kixi 'tiaàn koni 'sín nga ngi kixi 'sín jè Na'ín-ná ra tíjna ya ján ngajmi.

**Kó'sín tsakón-ya Jesús a'ta 'tse kjo'tjò
ra machjeén nga 'kieé a'ta 'tse Nainá**

6 ¹Tikondaa ijo-no 'kia nga tà mé kjonda ra 'nià jìòn, nga tsa ta jè ra mejèn-najìòn nga ske-no xita nga kitso-no: “Nda jchán xita.” Kò tsa kò'sín 'siaan, mì kì sìichikon'tin-no Na'ín-ná ra tìjna ngajmi. ²Tsa 'kia jngo kjo'tjò 'ki-la jñà ndí xita ima, kì kò'sín 'nià koni 'sín 'sín jñà xita ra jò isén tjin-la nga jndí ra ján síkji'nchré xita ya ni'ya sinagoga ñánda nga maxkóya jñà xita Judío kò ya aya ndiyá 'kia nga tsjá kjo'tjò tsajmì-la, mé-ni nga jñà xita nda kichja-nì a'ta 'tse; tanga 'koaá xin kixi-no, jñà xita ra kò'sín 'sín, ijyeé títjábé ngájo-la kjonda-la [ra a'ta 'tse xita; kò mì tì mé sìichikon'tin-ni Nainá]. ³Tsa 'kia mé tsajmì ra 'ki-la xita ima, skanda kì tà chjàn 'bènjmì-la jè xita ra 'ño nda báko-no. ⁴Ta jìòn tijin-tákon jè kjoa ra 'siaan, kò jè Na'ín-ná ra tsijen-la kjoa ra 'ma tjin, jé sìikáfa ngajo-no.

Kó'sín tjinè-la jchikonajmié Nainá 'kia nga kinákjoa'ta-lá

(Lucas 11:2-4)

⁵'Kia nga kitsa'ba-la Nainá, kì 'koaá 'sín 'nià koni 'sín 'sín jñà xita ra jò isén tjin-la. Jñà xita kii, jé tsjake nga ya mincha kixi ya aya ni'ya sinagoga ñánda nga maxkóya xita Judío kò ya nga chrjangi-la ni'ya nditsin, nga kjin xita be 'kia nga bitsa'ba-la Nainá. Ra ngi kjohixi, 'koaá xín-no, jñà xita ra kò'sín 'sín, ijyeé títjábé ngájo-la kjonda-la [ra a'ta 'tse xita; kò mì tì mé sìichikon'tin-ni Nainá]. ⁶'Kia nga kitsa'ba-la Na'ín-ná ra jìòn, títjáha'seen ya ni'ya-no, kò tichjàto xotjoba-la, akjòn tita'ba tajngo-la jè Na'ín-ná jè ra ta jìòn tjjin-no; kò jè Na'ín-ná ra tíbe ijye kjoa ra 'ma tjin, jé sìichikon'tin-no.

⁷'Kia nga kinákjoa'ta-la jè Na'ín-ná, kì tà chjàn tijè tijè 'én ra nímé chjí-la nichjeén jìòn, koni 'sín 'sín jñà xita ra mì kì bexkon Nainá nga 'koaá 'sín síkítsjen nga 'kiaá kjí'nchré-la jè Nainá tsa 'kia isa kjin 'én kichja. ⁸Kì kò'sín 'nià jìòn koni 'sín jñà xita kii, nga jè Na'ín-ná ijyeé be-ní mé ra tímachjeén-najìòn, ni'sín tikjè níjé'ta-la jìòn. ⁹'Kia nga kitsa'ba-la jìòn Na'ín-ná, kii'sín tixó jìòn:

Na'in-najin ra tijni ya ngajmi,
kata'yaxkón-li nga Nainá-ní ra ji,

nga tsje tijnì.

¹⁰ Katanchrabá kjotéxoma-li,

ko'sín katama ì a'ta nangi koni 'sín mejèn-li nga koma,
koni 'sín ma ján ngajmi.

¹¹ 'Tì-nájìn 'ndì 'ndì jè niño ra machjeén-najìn nga nìchjìn
nchijòn.

¹² Tijchaà'tá-nájìn jè kjoa'cho ra 'nià-jìn

koni 'sín nga niijchaà'ta-lajìn jñà xità ra 'cho síko-najìn.

¹³ Kì tà chjàn bi'ndì nga yá ra skoó'ta-najìn nga mejèn-la
kjótsji-jé-jìn.

Ta isaá tìkinda-nájìn ra a'ta 'tse xità-ní.

Nga jì-ní ra tjabatexomi,

ko tsaji-ní nga'ño ko jè kjoajeya skanda ta mé nìchjìn ko ta
mé nó-ni.

¹⁴ 'Tsa sijcha'tà-la jìòn jè jé-la xità ra 'cho síko-najìòn, tì'koaá
sìhijcha'tá-no jè Na'ín-ná ra tìjna ya ján ngajmi. ¹⁵ Tanga tsa
mì kì sijcha'tà-la jìòn jñà xità jè jé-la, jè Na'ín-ná ra tìjna ján
ngajmi, tì'koaá mì kì sìhijcha'ta-no jè jé ra tìjn-no.

**Kó'sín tsakón-ya Jesús a'ta 'tse kjoa 'kia
nga bitsajnachjeén nga ngi ta jè Nainá chikonajmié**

¹⁶ 'Kia nga kítsajnachjan jìòn, kì tà chjàn ko'sín 'nià jìòn
koni 'sín 'sín jñà xità ra jò isén tìjn-la nga tà baá 'bé isén-la
mé-ni nga kata'ya-la nga tìtsajnachjan-ní. Ra kjohixì, 'koaá
xín-no, jñà xità ra ko'sín 'sín, ijyee títjábé ngajo-la kjonda-la
[ra a'ta 'tse xità; mì tì mé ra sìichikon'tin-ni Nainá]. ¹⁷ Ra jìòn,
'kia nga kítsajnachjan, kì ko'sín 'nià. Ta isaá tìndókjoaan
ko tasijion jñà tsjaskò, ¹⁸ mé-ni nga mì kì ske-ni jñà xità tsa
titsajnachjan-najìòn, ko jè Na'ín-ná ra tsijen-la kjoa ra 'ma tìjn,
jè sìichikon'tin-no.

Kjoa nchíná ra tìjn ya ján ngajmi

(Lucas 12:33-34)

¹⁹ Kì ì minchaxkó kjoanchíná-no ì isà'nde; nga ijdíjì,
fitson-ní, cho kixoo síkjehe ko xitàá síhijé 'kia nga 'faha'sen
ni'ya. ²⁰ Ta isaá ya tìnchaxkó ya ján ngajmi. Ya ján ngajmi, mì
kì tsa fitson ko mì kì tsa cho kixo síkjehe; ko ya ñánda mì kì
bijchó chijé. ²¹ Ya ñánda nga tìhijyo tsajmì-no ra 'ño chjì-la,
yaá síkítsjen inìma-no.

Jè ni'í ra síhisen-là ijo-ná

(Lucas 11:34-36)

²²Jñà xkén, jé ma ni'í ra síhisen-là ijo-ná. 'Koaá ma-ni tsa 'kia jñà xkòn jiòn nda tsijen-là, kohiseén-là nga tíjngo ijo-no; ²³tanga tsa mì kì nda tsijen-là jñà xkòn, kojñó-là nga tíjngo ijo-no. Tsa ta jñò chon jè ni'í ra tjín-no, ngi ta kjoajñó kitsajin ki'ta.

Nainá ko kjoanchiná

(Lucas 16:13)

²⁴'Nijngo xitá ra ma jò 'siin ni-là ra síxá'ta-là. Tsa jò ma-ni ni-là, jngo-la ra kojtiike ko jngo-la ra kotsjake; ko ñá tsa jngo ra nda síxá-là ko jè ra ijngo mì kì nda síxá-là. Mì kì ma tsa ko kjoanchiná sixákeé ko ti'koa sixákeé ra kjoa 'tse Nainá.

Kó'sín nga síkinda Nainá jñà ra ixti-là ma

(Lucas 12:22-31)

²⁵'Kíí ko'sín tíxin-no, kì níkájno mé ra chjinee nga sijchá ijo-no, ko mé ra 'siòò, ko ti'koaá kì jè ijo-no níkájno mé nikje ra tsjáya. Isaá 'ñó chjí-là jè kjobinachon-ná koni jñà tsajmì ra chineé. Ti'koaá ijo-ná, isaá 'ñó chjí-là koni jè nikje ra tsjayeé. ²⁶Nda chítsijen-la jñà nise ra tjíma ya ajin isén, mì tsa jno 'bé, mì tsa tsajmì majchá-là ko mì tsa ni'nga tjín-là ñánda nga mincháxkó jñà tsajmì-là; tanga jè Na'ín-ná ra tjína ján ngajmì tsjá-là ra kjine; ko ra jiòn-jiòn, isaá 'ñó chjí-no nda mí 'koa-ni koni jñà nise. ²⁷Ni'sín takó 'ñó síkájno jiòn, mì kì koma sikatonè itse-la nichjin koni 'ki ijye iskosòn-là Nainá.

²⁸'¿Mé-ni jñà níkájno-no jñà nikje ra tsjaya? Chítsijen-la jñà naxó ra tjín ya ajin ijñá ra 'mì lirio, mì tsa síxá-jin, mì kì tsa ma-là bínda nikje-là. ²⁹Tanga 'koaá xin-no, skanda jè xitaxá ítjòn ra tsi'kìn Salomón, ni'sín 'ñó nda tsikijna ra jè, nda mí tsa ko'sín 'ñó nda kjòn jñà nikje ra tsakjaya koni kjòn jñà naxó. ³⁰Nainá, tsa 'koaá 'sín 'ñó nda síkatsijen jñà xká ijñá ra nda tsijen 'ndi 'ndi, ko nchijòn, yaá skatsajin ya ajin ni'í, jiòn, xitá ra mì kì nda makjiín-no, ¿a mí tsa isa tsjá-no Nainá jñà nikje ra tsjáya? 'Koaá tixó jiòn-ni. ³¹Kì níkájno jiòn, kì tà chjàn bixó: “¿Mé ra chjineé? ¿Mé ra 'sieé? Ko, ¿mé ra tsjáyeé?” ³²Nga jñà xitá ra mì kì makjiín-là a'ta 'tse Nainá, jñà tsajmì kii ra isa

'nó bátsji; tanga ra jìòn, jè Nà'in-no ra tǐjna ján ngajmi, ijyee be nga machjeén-no nga'tsi tsajmì kii. ³³Koaá ma-ni, jè tjatsji ítjòn jìòn kó'sín batéxoma Nainá kò kó'sín tǐjn jè kjohixi-la, kò nga'tsi tsajmì kii, kjabeé jè Nainá tsjásòn-no. ³⁴Kì jè níkájno mé kjoa ra koma nchijòn; nga nchijòn kj'íi kjoaá tjiko ra síkájno. Nga jngó jngó nichjin, kja tjiko kja tjikoó kjoa-la.

Kó'sín nga mì kì ma jién kíndajín-la mé kjoa ra 'sín xita xàngieé
(Lucas 6:37-38, 41-42)

7 ¹Kì jé-la xàngioo níkindaa [kò kì jé fanè-la xàngioo] mé-ni nga jè Nainá mì tsa jé-no síkinda [kò mì tsa jé koàà-nè-no]. ²Koni 'sín nga kjónè jé-la jǎa xita ra kj'íi, jè Nainá, 'koaá tǐ'sín koàà-nè jé-no. Nga jè chiba ra sichiba-la xàngioo, tǐjé kochiba ngajo-no. ³[¿Mé-ni jé-la xàngii níkinda-ni kò mì tsa jè níkindi jè jé-li?] ¿Mé-ni jè chitsǐjen-ila jè tjé ra kjingi xkon xàngii, kò mì tsa jè níkindi jè yá chiso ra kjingi jè xkǐn? ⁴Tsa jngo yá chiso kjingi xkǐn, ¿mé-ni kó'sín 'mì-la jè 'ndsì: “Tǐ'nde-ná nga kochrǐngia jè tjé ra kjingi ya xkǐn”? ⁵Ji, xita ra jò isén tǐjn-li; tináchrǐngi ítjìn chiso ra kjingi tsaji mé-ni nga nda kotsǐjen-li nga ma kínáchrǐngi jè tjé ra kjingi xkon xàngii.

⁶Kì tà chjàn nañá 'bì-la jǎa tsajmì ra tsje a'ta 'tse Nainá mé-ni nga mì ya koaáfa'ta-no kò yaá skǐne-no. Kò kì chinga bitsajo-la jǎa tsajmì-no ra 'nó chǐ-la mé-ni nga mì ya kíchanè-ni.

Kó'sín nga tǐjnè-la nga sǐjé, kjótsjieé, kò síkjaneé jè xotjoba ni'ya

(Lucas 11:9-13; 6:31)

⁷Tǐjé'ta-la Nainá, tsjá-no mé ra sǐjé; tjatsjio Nainá, sakó-no; tǐkjane xotjoba ni'ya ñánda tǐjna Nainá, tjá'xaá-no. ⁸Nga'tsi xita ra síjé, 'kǐ-la; jè ra bátsji, sakó-la; jè ra síkjane xotjoba ni'ya, tjá'xaá-la.

⁹¿A tǐtsajnajíin i'ka-no xita ra najo tsjá-la i'ndí-la tsa 'kia níño nchrajín síjé-la? ¿A mí tsa níño nchrajín tsjá-la? ¹⁰Kò, ¿a yeé tsjá-la tsa 'kia tǐ síjé-la? ¿A mí tsa tǐ tsjá-la? ¹¹Jìòn, ní'sín xita 'cho kǐòn jìòn, maá-no 'bì-la íxti-no tsajmì ra nda. Jè Nà'in-no ra tǐjna ngajmi, isaá ta nditon sísin-no nga tsjá-no tsajmì ra nda, tsa jìòn ra sǐjé'ta-la.

¹²'Koni 'sín mejèn-no nga nda s̄ik̄o-no x̄it̄a, 'koaá t̄i'sín nda t̄ik̄o-te ra j̄iòn. Nga 'koaá 'sín tíchj̄a k̄jotéxoma-l̄a Nainá ra tsík̄inda Moisés k̄o x̄ajon-l̄a x̄it̄a ra is̄ichjeén Nainá nga k̄iichj̄a ngajo-l̄a k̄jotseé.

Ñáa-ni jè xotjoba ra itsj̄iya t̄i'xá

(Lucas 13:24)

¹³Jé t̄it̄jáha'seen jè xotjoba ra 'nchr̄eya 'ki. Nga jè xotjoba k̄o jè ndiyá ra teyá, yaá fik̄o-ná ñánda nga jchijeeé. K̄o 'ñó k̄j̄in ma-ni x̄it̄a ra ya 'faha'sen. ¹⁴Jè xotjoba k̄o jè ndiyá ra 'nchr̄eya k̄j̄on, jè-ní ra fik̄o-ná ya ñánda t̄j̄in k̄j̄obinachon, k̄o ta chibaá ma-ni x̄it̄a ra sakó-l̄a.

Jngo yá, ta j̄ná to-l̄a bakón mé yá-ni

(Lucas 6:43-44)

¹⁵Nda t̄ik̄indaa ijo-no a'ta 'tse x̄it̄a ndiso ra tsò nga 'én-l̄a Nainá-ní ra síka'bí. 'Kiá nga bijchójkon-no j̄ná x̄it̄a k̄i, ta im̄akjoaá 'sín koni j̄ná forrè, tanga 'koaá 'sín k̄j̄on-ni in̄ima-l̄a koni j̄ná tsijén ra 'tsen. ¹⁶Ta ma ta yaá jcha-najìon kó'sín nga 'sín, koni 'sín t̄j̄in ra a'ta 'tse yá ra bajà-l̄a to; nga j̄ná to-l̄a bakón mé yá-ni nga jngó jngó; koni j̄ná to uva mì tsa ya bajà-l̄a j̄ná yá na'yá; t̄i'koa j̄ná to iḡo mì tsa ya bajà-l̄a j̄ná x̄ka ra na'yá t̄j̄in-l̄a. ¹⁷'Koaá 'sín t̄j̄in nga'tsì yá ra nda, nda to bajà-l̄a, tanga j̄ná yá ra mì k̄i nda, mì k̄i nda to bajà-l̄a. ¹⁸Jngo yá ra nda, mì k̄i k̄oma 'cho k̄j̄on to ra koja-l̄a; k̄o jè yá ra mì k̄i nda, mì k̄i k̄oma nda to ra koja-l̄a. ¹⁹Nga'tsì yá ra mì k̄i nda to bajà-l̄a, jt̄isòn-ní, ak̄j̄on yaá s̄inchájin ya ni'í nga jti. ²⁰Ta ma ta jè jchaxkon-najìon j̄ná x̄it̄a k̄i, kó'sín nga 'sín.

Yá k̄j̄on-ni ra ma kjoaha'sen ya ñánda nga tibatéxoma Nainá

(Lucas 13:25-27)

²¹'Mì tsa tà nga'tsì-ni x̄it̄a ra tsò-na nga 'aán t̄j̄ina ít̄j̄on-l̄a, k̄oma kjoaha'sen ya ñánda tibatéxoma jè ra t̄j̄ina ngajmi. Ta j̄ná kjoaha'sen j̄ná ra k̄o'sín síhitjasòn koni 'sín mejèn-l̄a jè Na'ìn-na ra t̄j̄ina ján ngajmi. ²²'Kiá nga kijchò jè nichjin rak̄i, k̄j̄in x̄it̄a k̄itso-na: “Na'ìn, j̄i ra t̄j̄ina ít̄j̄on-nájin, tsì'kènajmíya-nájin 'én-li ra a'ta tsaji, k̄o a'ta tsají inachrjekàjin-nájin ya in̄ima-l̄a x̄it̄a, in̄ima 'cho-l̄a ní; t̄i'koaá

kjín kjojkón ki'nià-jìn ra a'ta tsaji.” ²³Tanga kií'sín xín-la ra 'an: “Nikjiá kítsexkon-no ra jìòn. Tìncha'tàxìn-ná ján, jìòn xita ra 'cho 'nià.”

Xkòsòn a'ta 'tse chrjó tjà'tsin ni'ya ra jò ndiyá tjín-ni

(Lucas 6:47-49; Marcos 1:22)

²⁴Jè xita ra 'nchré kò ra síhitjasòn koni 'sín xiaan, 'koaá 'sín jngoya-la koni jngo xita ra tjín-la kjobítsjen ra ya tsikíndasòn ni'ya-la ya asòn naxi. ²⁵Kia nga 'tsa jtsí, kò 'tsa tjojkón, kò kjohi'i nandá xangá nga 'ji kánè jè ni'ya rakii, nimé ra kjomà-la ta ngatji-la nga yaá tjíndasòn ya asòn naxi. ²⁶Tanga jè xita ra 'nchré-na koni 'sín xiaan kò mì kì síhitjasòn, 'koaá 'sín jngoya-la koni jngo xita ra mì kì machiya-la mé ra 'sín nga yaá tsikíndasòn ni'ya-la ya ñándà nga ijncha chrjó. ²⁷Kia nga 'tsa jtsí; kò 'tsa tjojkón; kò kjohi'i nandá xangá kò jè ni'ya rakii sasaá ixojen; 'ño tse kjoa ra kjomà 'kia nga ixojen jè ni'ya rakii.

²⁸Kia nga ijye kiìchja Jesús, nga'tsì xita ra ya títsajna, tà 'koaá kjomà-la koni 'sín tsò 'én ra tsakón-ya-la. ²⁹Nga 'koaá 'sín tsakón-ya-la koni jngo xita ra 'ño tjín-la kjotéxoma, mì tsa kò'sín tsakón-ya koni jñà xita ra bakón-ya kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés.

Kó'sín isinda-ni Jesús jngo xita ra tífi'ndojno chrjaba ijo-la

(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

8 ¹Kia nga ijye itjojen-ni Jesús ya asòn nindo, 'ño kjìn xita kiitjìngi-la. ²Jngo xita ra tjín-la 'chin ra tífi'ndojno chrjaba ijo-la ijchòjkon, tsasèn-xkò'nchi'tá-la, kitsò-la:

—Na'ìn, tsa mejèn-li, chjáaxìn-ná jè 'chin ra tjín-na.

³Jè Jesús tsaká'ta-la tsja kò akjòn kitsò-la:

—Mején-na. Kò'sín katatjahíxìn-li jè 'chin ra tjín-li.

'Kia nga kòkitsò-la, nditoón itjahíxìn-la 'chin ra tjín-la xita rakii. ⁴Kiaá kitsò-la Jesús:

—Nda tìná'yi, kì yá xita ra 'bènajmí-la. 'Tin ya ñándà tjína na'mì kò jch'iì kjotjò-li, jñà tsajmì ra síjé kjotéxoma-la Moisés, mé-ni nga nda kjón kata'ya-la nga kixíí kjoa nga ijyee kjonda-ni jè 'chin ra tjín-li.

Kó'sín isinda-ni Jesús jè chíhànda-là chíhàn ra ya Roma i'nde-là

(Lucas 7:1-10; Juan 4:43-54)

⁵'Kia nga 'jaha'sen-jin Jesús ya naxindá ra 'mì Capernaum, jngo xita ra Roma i'nde-là ra chíhàn ítjòn tìjna, ijchò síjé jngo-là kjonda. ⁶Kitsò-la:

—Na'in, jè xita chíhànda-na yaá kjijna ya ján ni'ya-na. Batoó 'nó kiya, tseé kjohi'in tísíkjíin, kò mì kì tì ma síkí'bi-ni.

⁷Jesús kitsó-la:

—Nda tjin, komaá kjíán nga sindá-na.

⁸Jè chíhàn ítjòn rakìi 'kiaá kitsò:

—Na'in, mì kì bakèn-na nga ya kitjáha'siin ni'ya-na, isaá nda, ta jé-ní nga 'tìi kjohixi nga katanda-ni chíhànda-na, kò kjabeé konda-ni. ⁹Nga be-náa nga tjin-li kjotéxoma ra ji; nga tì'koaá 'an, tjin-na xita ra batéxoma-na; kò tì'koaá tjin-na chíhàn ra 'an síhitjasòn-na. 'Kia nga xin jngo-la: “'Tin”, fi-ní; kò 'kia nga xin-la ra ijngo: “Nchrabí”, nchrabá-ní; kò 'kia nga xin-la ra jè chíhànda-na: “Kì 'sín 'tìin”, síhitjasón-ní.

¹⁰'Kia nga kí'nchré-la Jesús jè xita rakìi, tà 'koaá kjomà-la. Kitsó-la jnà xita ra tjingi-la:

—Ngi kjohixí ra xin-no, skanda ya naxindá Israel kjè kì sakó jngo-na xita ra kò'sín ta nda makjiín-la koni 'sín nga makjiín-la xita rakìi. ¹¹'Koaá xín-no, kjín xita kj'íi-ni nga tìjngo isà'nde ra kjinchrabà-ni ya nãnda nga bitjokátji-ni tsá'bí skanda nãnda nga kátji-ni nga kòkjen-kò Abraham kò Isaac kò Jacob ya nãnda nga tibatéxoma jè ra 'tse ngajmi. ¹²Tanga jnà xita ra ya kjòn bako-ila nga ya kítsajna, kináchrjejín-ní; yaá síkasén ya nditsiaán ya nãnda nga 'nó jnò chon, kò yaá ngi skine-nè ni'nño nga skindaya.

¹³'Kiaá kitsò-la Jesús jè chíhàn ítjòn rakìi:

—'Tin-ni ya ni'ya-li; kò koni 'sín nga nda makjiín-li, kò'sín katama.

Tijé kjón-ni hora kjonda-ni jè chíhànda-là xita rakìi.

Kó'sín isinda-ni Jesús jè nachíya-là Pedro

(Marcos 1:29-31; Lucas 4:38-39)

¹⁴Jesús kijí ya ni'ya-la Pedro; 'kia nga ijchò, kijtse-ní nga kiyáa jè nachíya-la jè Pedro, nga 'chin tijnga tjin-la. ¹⁵Jesús

tsaká'ta-là tsja jè ndí chjoón rakìi, kò ndítóón kjonda-ni jè 'chin tijnga ra tjín-là; kjomá tsasítjen-ni kò akjòn isìsin-là jè Jesús.

Kó'sín 'nó kjin xita ra kiya isinda-ni Jesús

(Marcos 1:32-34; Lucas 4:40-41)

¹⁶'Kia nga ijye kjòjñò, jñà xita 'jiikó-là Jesús nga'tsi xita ra kiya, ra inìma 'cho-là níí tjjin ya inìma-là. Jesús ta jngoó 'én kiichja-là nga ma itjokàjin-ni ya inìma-là xita jñà inìma 'cho-là níí; kò tì'koaá kjondaá-ni nga'tsi xita ra kjíí 'chin tjín-là. ¹⁷Kíí kò'sín kjomà-ni mé-ni nga itjasòn-ni koni 'sín kitsò jè xita ra tsi'kin Isaías, jè ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-là kjotsee nga kitsò: “Jè tsjahíxìn jè 'chin ra tjín-ná kò jè kisikjiín kjohi'in nga kjonda-ni ñánda-nioo nga ajò ijo-ná.”

Jñà xita ra mejèn-là nga ya kijitjingi-là Jesús

(Lucas 9:57-62)

¹⁸'Kia nga kijtse Jesús nga 'nó kjin ma-ni jñà xita ra kitsendí-là, kitsjá-là kjohixi jñà xita ra kotá'yá'ta-là nga ya katafi ya ra ijngoa ndáchikon ján. ¹⁹Jngo xita ra bakón-ya kjotéxoma-là Nainá ra tsikínda Moisés ijchò kasi'ta-là Jesús, nga kitsò-là:

—Maestro, mején-na nga kojmetjingi-la ni'sín ta ñánda 'kín.

²⁰Jesús kitsó-là:

—Jñà ninda tjín-là ngajo-là, kò jñà nise tì'koaá tjín-te-là tjé-là, tanga 'an, ra l'ndí-là Xita xin-la ijo-na, tsìn-na i'nde ñánda nga ma síkjáya.

²¹Ijngo xita ra ya kotá'yá'ta-là kitsò-là:

—Na'in, tì'nde ítjòn-ná nga kjín kihíjian jè na'in-na.

²²Jè Jesús kitsó-là:

—Nchrabátjingi-ná ra ji, tijmí nga kátíhijin-la jñà mi'ken-la ra tì'koa mi'ken.

Kó'sín isíkijnajyò jngo tjojkón kò jtsí xkón jè Jesús

(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

²³'Jaha'sen Jesús ya chitso kò akjòn tsakáhijtako-te jñà xita ra kotá'yá'ta-là. ²⁴Ta ndítóón 'ji jngo tjojkón kò jtsí ra inchrabà-ni ya ajin ndáchikon. 'Nó tsáfangi nandá, kò jè chitso

kjameé iskajin-ndá. Tanga jè Jesús tsakjajnafé-ní. ²⁵ 'Kiaá kii sí'ká-la jñà xitá ra kotá'yá'ta-la ya ñánda nga kjijnafè Jesús nga kitsò-la:

—Na'ìn, tikinda-nájin. Ijyeé-la skajin-ndé nga'tsi-ná.

²⁶ 'Kiaá kitsò Jesús:

—Jìòn, ¿mé-ni skon-no? ¿A mí kji'ta takòn Nainá?

'Kiaá tsasítjen Jesús; kitsjá-la kjohixi jè tjojkón kò jè ndáchikon, kò nditòón isijyò-ni kò akjòn kjondayá-ni. ²⁷ Jñà xitá ra ya kotá'yá'ta-la tà kjójkón-la, 'kiaá kitsò-la xákjín:

—¿Yá-ni xitá rakìi? ¿Mé-ni skanda síhitjasòn-la jè tjo kò jè ndáchikon?

Xitá Gadareno ra inìma 'cho-la níí tjíjin ya inìma-la

(*Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39*)

²⁸ 'Kia nga ijchò Jesús ya ra ijgoa ndáchikon ján, ya nangi Gadara, jò xitá ijchò kincha'ta-la ra ya itjo-ni ya ngajo ñánda nga kjihijyo mi'ken. Jñà xitá kii, inìma 'cho-la níí tjíjin ya inìma-la kò batoó kjàn; skanda mí yá ra ma 'fahaya ya ndiyá rakìi. ²⁹ Kò 'nó kiichja nga kitsò:

—¿Mé kjoa ra tjín-nájin ra kondra tsaji, Jesús ra I'ndí-la Nainá 'mì-li? ¿A kíí xá kà'fii-ni nga tjen 'kí-nájin kjohi'in 'kia nga tikje bijchò nichjin?

³⁰ Tiyaá-ni chraña'ta-la, kjín jchán ma-ni chinga ra ya tjíma nga inchibakjèn. ³¹ Jñà inìma 'cho-la níí ra títsajin ya inìma-la xitá kii tsikítsa'baá-la Jesús, kitsò-la:

—Tsa kináchrjekàjin-nájin ya ijndíi, tí'nde-nájin nga ya kitjáha'sen-jin-jin ya ijo-la chinga kiòo.

³² 'Kiaá kitsò-la Jesús:

—Nda tjín, ya tangió.

Jñà inìma 'cho-la níí itjokàjín ya ijo-la xitá kii, akjòn 'jaha'sen-jin ya ijo-la chinga. Nga'tsi chinga, ta indá tsahachikon-jen-jno kixi skanda ya ajin ndáchikon, kò yaá 'ken nga'tsiòo.

³³ Jñà xitá ra inchiko'ndá jñà chinga, jahachinga-ní. 'Kia nga ijchò ya ñánda naxindá, tsi'kénajmí ijye-ní koni 'sín kjomà'tin jñà xitá ra inìma 'cho-la níí tjíjin inìma-la. ³⁴ 'Kiaá kiji nga'tsi xitá naxindá nga kii katsíjen-la jè kjoa ra kjomà. 'Kia nga kijtse Jesús, tsikítsa'baá-la nga xìn i'nde katafì.

**Kó'sín jè Jesús isinda-ni kò kisìhijchaà'ta-là
jè-là jngo xitá kiya ra mì kì ma síkí'bi ijo-là**

(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

9 ¹Kia nga 'jaha'sen Jesús ya chitso, yaá tsato'ta ya ra ijngo ndáchikon ján. 'Koaá 'sín ijchò-ni naxindá ya ñánda tsikijna. ²Jñà xitá, yaá ijchòko jngo-là xitá kiya, jè ra kjijnajyò nga t'jngo ijo-là nga kjijnasòn nachan. 'Kia nga kijtse Jesús nga makjiín-là jñà xitá kii ra a'ta 'tse, kitsó-là jè ndí xitá ra kiya:

—Ji ndí na'in, 'ñó 'tè-là takin; jñà jé-li ijyee kànìhijchaà'ta-li.

³Tjín 'i'ka jñà xitá ra bakón-ya kjotéxoma-là Nainá ra tsikinda Moisés ra kitsò ya ajin inima-là: “Jè xitá rakii, jé Nainá chjajno-là nga kò'sín tsò.” ⁴Jè Jesús kjòchiya-là koni 'sín nga inchisíkítsjen, kitsó-là:

—Mé-ni kotsò kjobítsjen 'cho ra nchrabájin-ni inima-no?

⁵¿Náa ra isa chiba chjá tjín, a jè-ní nga kixé: “Jñà jé-li ijyee kànìhijchaà'ta-li”, o ra jè-ní nga kixé: “Tísitjiin kò títjájme-ni”?

⁶Nda kjón kokon-no nga 'an ra l'ndí-là Xitá xin-là ijo-na tji'ndeé-na i a'ta nangi nga ma sijchá'ta-là jñà jé-là xitá.

'Kiaá kitsò-là jè ndí xitá ra kiya:

—Tísitjiin, chjibé nachan-yá-li, kò 'tin-ni ya ni'ya-li.

⁷'Kiaá tsasítjen jè xitá ra kiya, kò akjòn kijì-ni ya ni'ya-là.

⁸'Kia nga kijtse jñà xitá nga tsasítjen-ni jè xitá ra kiya, tà 'koaá kjomà-là; 'kiaá jeya isíkijna Nainá jñà xitá kii ta ngatji-là nga kò'sín tse nga'ñó kitsjà Nainá a'ta 'tse xitá isà'nde.

Kó'sín jè Jesús kiichja-là jè Mateo

(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

⁹'Kia nga kiji-ni Jesús, kijtseé jngo xitá ra 'mì Mateo ra ya tijná'ta ya ímixa ñánda machjítji tsajmì a'ta 'tse xitaxá Roma, kitsò-là:

—Nchrabátjingi-ná.

'Kiaá tsasítjen jè xitá ra 'mì Mateo nga kiitjingi-là.

¹⁰'Kia nga t'bakjèn Jesús ya ni'ya-là Mateo, kjín xitá 'ji ra t'koáá tsajmì síkíchjítji kò jñà xitá ra tse jé bátsji. Kò yaá tsikitsajna'ta-te ya ímixa nga tsakjèn ya ñánda tijná Jesús kò xitá ra ijye ya kotá'yá'ta-là. ¹¹Jñà xitá fariseo, 'kia nga kijtse jñà xitá ra inchibakjèn-kò Jesús, iskonangií-là jñà xitá ra kotá'yá'ta-là Jesús nga kitsò-là:

—¿Mé-ni kò'sín ya bakjèn-kò-ni maestro-najìon jñà xìta ra síkíchjítjì tsajmì kò xìta ra tse jé tjín-la?

¹²'Kìā nga kí'nchré Jesús, kitsó-la:

—Mì tsa chjìnexki machjeén-la jñà xìta ra mì mé 'chin tjín-la; jñá-ní xìta ra kiya ra machjeén-la chjìnexki. ¹³Tangió kò chjítá'yá-isa kótsò-ni jè xajon-la Nainá ra tsò: “Jé mejèn-na nga kata'se-najìon kjohimatakòn, kò mì tsa jè-jìn nga takó cho sì'ken kjotjò-nájìon.” Mì tsa ki xá 'jìí-na ra 'an nga jñà kichjà-la jñà ra xìta kixì tsò-la ijo-la, ta jñá-ní kichjà-la jñà ra machiya-la nga xìta jé-ní, mé-ni nga katasíkájno-ni jé-la kò mì tì kì jé koàtsji-ni.

Kó'sín itjanangi-la Jesús a'ta 'tse kjoa ra bitsachjeén

(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

¹⁴Jñà xìta ra kotá'yá'ta-la Juan 'jìí ya ñánda tíjna Jesús nga iskonangi-la, kitsò-la:

—Ngajìn kò jñà xìta fariseo tà bitsajnachjan ki'ta-nájin.

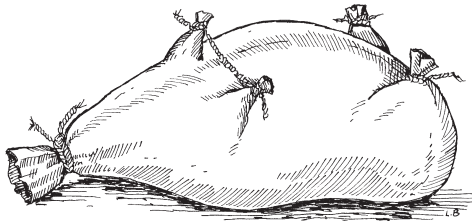
¿Mé-ni nga jñà xìta ra kotá'yá'ta-li mì kì tsa bitsajnachjan-ni?

¹⁵Jesús kitsó-la:

—¿A maá baá 'se-la xìta 'kiā nga jngo xìta kàbixan, 'kiā nga takó ya tíjnako-isa jè xìta 'xìn ra kàbixan? Tanga kijchó nìchjin 'kiā nga tjá'an-la jè xìta 'xìn ra kàbixan; 'kiā-ní nga kítsajnachjan.

¹⁶'Jngo nikje ra ijye jchínga mì kì ma tsa nikje xitse sijto'a-la; nga jè nikje xitse skií'ñóya-ní, kò yaá skiíchrjaya-nda jè nikje jchínga. Kò isaá tse tjá'xa-isa ya ñánda nga ichrjajndá.

¹⁷Ti'koáá mì kì ma sìnchá xán ixi jñà chrjaba ra ijye jchínga; nga tsa kò'sín 'sieén, chrjáyá jñà chrjaba, kò xaájteén jè xán kò kjítsón jñà chrjaba. Jè xán ixi, chrjaba xitsee sìnchá mé-ni nga nímé ra jchija-ni.

Chrjaba cho ra sìnchá xán

**Kó'sín kjonda-nì jè tsati-la Jairo ko jè chjoón
ra itsabà ya atjòn nikje-la Jesús**

(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

¹⁸Tì'kiaá-ni nga tíchja Jesús, jngo xita ítjòn-la xita judío ijchò ya ñánda tíjna, tsasèn-xkó'nchi'ta-la, kitsò-la:

—Jè ndí tsati-na, 'sa kjón 'ken; tanga tsa 'kíin ra ji, ko kjó'ta-la ndsji, kíjnakoón india-ni.

¹⁹Tsasítjeén Jesús ko jñà xita ra kotá'yá'ta-la nga kiiko xita rakii. ²⁰Kia nga inchifi, jngo chjoón ijchòkasi'ta chraña-la Jesús, ko ajton í'tsín Jesús tsasijna-nì nga ma itsabà ya atjòn nikje-la Jesús; jè chjoón rakii ijye-ró kjo tejò nó tjín-ni nga kiya nga jní xaájten-la. ²¹Nga 'koaá 'sín isíkítsjen nga kitsò: “Ní'sín ta itsé-la ska'ta-la ndsa nikje-la, kondàa-na.” ²²Jè Jesús isíkáfa-ní, kijtsee jè ndí chjoón rakii, kitsò-la:

—Ji ndí chjoón, 'ñó 'tè-la takìn, kí-ní nga kàmakjiín-li nga kamanda-ni.

Ko tijé-ni hora nga kjonda-ni jè ndí chjoón rakii.

²³Kia nga ijchò Jesús ya ni'ya-la jè xita ítjòn-la xita judío, kijtsee jñà xita ra síkjane ko jñà xita ra 'ñó ba inchikjindáya.

²⁴Kitsò-la:

—Títjoo ya ni'ya; nga jè ndí tsati rakii mì tsa kàbiya-jìn, tà kjiinafé-ní.

Jñà xita, ta tsijnòke-ní koni 'sín kitsò jè Jesús. ²⁵Tanga jè Jesús tsachrjeé ni'ya nga'tsi xita ra ya tjítsajna; ko akjòn 'jaha'sen ni'ya; iskábé jè tsja ndí tsati. Ko jè tsati ndítóón tsasítjen-ni. ²⁶Ta nga tíjngoó tsabísòn 'én a'ta 'tse kjoa ra kjomà.

Kó'sín jè Jesús isinda-ni jò ndí xita ra xka kjòn

²⁷Kia nga ijye itjo-ni Jesús ya ijndáa, jò xita xka kiitjingi-la, 'ñó kiichja nga kitsò-la:

—¡Jchahimatakón-nájin, ji ra ya nchrabá-ni a'ta 'tse tje-la xitaxá ítjòn ra tsí'kin David!

²⁸Kia nga 'jaha'sen ya ni'ya jè Jesús, jñà xita xka ijchò kincha'tá-la, ko jè Jesús iskonangií-la, kitsò-la:

—¿A makjiín-no nga 'an ma sindá-no?

Kitsó jñà xit̃a ra xka:

—Jon Na'in, 'koaá 'sín makjiín-najin.

²⁹Jesús 'kiaá iskaájno xkon kō kitsò-la:

—Ko'sín katanda-no koni 'sín nga kàmakjiín-no.

³⁰Itjá'xaá-ni xkon jñà xit̃a k̃i. Jè Jesús 'nó tsikí'tin nga kitsò-la:

—Kì yá xit̃a ra 'bènajmí-la a'ta 'tse kjoa k̃i.

³¹Tanga jñà xit̃a k̃i, 'kia nga ijye itjo-ni ni'ya, t̃i'kiaá tsikí'tsia nga tsikénajmí nga t̃jngō ya i'nde rak̃i koni 'sín nga ki'sin jè Jesús.

Kó'sín jè Jesús isinda-ni jngō xit̃a ra mì k̃i ma chja

³²'Kia nga ijye inchifi-nì jñà xit̃a k̃i, jngō xit̃a ra mì k̃i ma-la chja ra inìma 'cho-la ní t̃jjin ya inìma-la 'jilkó jñà xit̃a ya ñánda nga t̃jna Jesús. ³³'Kia nga ijye tsachrjejin Jesús jè inìma 'cho-la ní ra t̃jjin ya inìma-la xit̃a rak̃i, t̃i'kiaá kjomà kiichja-ni. Nga'tsi xit̃a ra ya t̃tsajna ta kjóxkón-la. Kitsò:

—Nì kjè sa india mé kjoa ra kot̃jín 'ya-la i i'nde Israel.

³⁴Tanga jñà xit̃a fariseo kitsó-ní:

—Jé xit̃a-ní ra t̃jna ítjòn-la nga'tsi inìma 'cho-la ní ra tsjá-la nga'ño jè xit̃a rak̃i nga ma-la bachrjekàjin inìma 'cho-la ní ra t̃jjin ya inìma-la xit̃a.

Kó'sín nga 'nó tse t̃jín-ni xá-la Nainá ra chija'ta-isa

³⁵Jesús tsajmejín-ní nga'tsi naxindá i'li kō naxindá jtobá nga tsakón-ya 'én-la Nainá ya ni'ya sinagoga ya ñánda maxkóya xit̃a Judío ra t̃jín-la nga jngó jngó naxindá. Tsi'kénajmí 'én xit̃se ra nda tsò a'ta 'tse kó'sín batéxoma Nainá. Kō isinda-ni nga'tsi 'chin ra t̃jín-la xit̃a kō ya ñánda nga ajò-la. ³⁶'Kia nga kijtse Jesús nga 'nó kjìn ma-ni xit̃a, kjòhimake-ní; nga jñà xit̃a batoó 'nó itsi'on-la kō mì t̃i mé nga'ño t̃jín-la; 'koaá 'sín kjòn koni jñà forrè ra tsin-la chjngō ra ko'ndá. ³⁷'Kiaá kitsò-la jñà xit̃a ra kotá'yá'ta-la:

—Kjohixi-ní, 'nó tse xá t̃jín a'ta 'tse 'Én-la Nainá, koni 'sín ma 'kia nga kjìn tsajmì majchá, tanga jñà ch̃i'nda ra síxá, chibaá ma-ni. ³⁸Kíí machjeén-ní nga t̃jé-la jè Ni-la xá, mé-ni nga katasíkasén-isa-ni ch̃i'nda.

Kó'sín jè Jesús tsjahíjin jñà xità ra tejò ma-ni ra tsikíxáya-la

(*Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16*)

10 ¹Ra kjomà askan, Jesús kiichjaá-la xità ra kotá'yá'ta-la ra tejò ma-ni, kitsjá-la kjohixi nga ma-la kochrjekàjin jñà inìma 'cho-la níí ra tjíjin inìma-la xità kò nga koma-la sjiinda-ni ta mé 'chin-nioo ta ñánda nga ajò ijo-la xità.

²Jñà xità ra tejò ma-ni ra tsjahíjin jè Jesús nga tsikíxáya-la, kíí'sín 'mì: jè ra tíjna ítjòn, Simón 'mì, ra tí'koa Pedro kitsò-la, kò jè 'ndse, jè ra 'mì Andrés; jè Jacobo, kò jè 'ndse ra 'mì Juan ra ixti-la Zebedeo; ³jè Felipe, jè Bartolomé, jè Tomás, jè Mateo, ra isíkíchjítjì tsajmì a'ta 'tse xitàxá Roma; kò jè Jacobo ra ti-la Alfeo; kò jè Lebeo ra tí'koa Tadeo 'mì; ⁴jè Simón ra xità cananista, kò jè Judas Iscariote jè ra isìngatsja xità kondra-la Jesús ra kjomà askan-nioo.

Kó'sín nga tsikíxáya-la Jesús xità-la ra tejò ma-ni nga kii síka'bísòn 'én-la Nainá

(*Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6*)

⁵Jesús isikasén jñà xità ra tejò ma-ni nga kii síka'bísòn 'én-la Nainá kò kitsjá-la kjohixi, kitsò-la:

—Kì yà mangió yà i'nde 'tse xità ra mì tsa xità judío, kò kì yà naxindá-la xità samaritano bitjàha'sen-jion. ⁶Ta isaá jnchro yà tangió yà ñánda nga títsajna jñà xità Israel ra ichijà koni 'sín chija jñà forrè. ⁷Tangió kò kò'sín tinákjoaya nga kixó: “Ijyeé tímachraña nichjin nga kotèxoma jè ra tíjna ngajmi.” ⁸Tinda-no jñà xità ra kiya; tikjaáya-ila jñà ra mi'ken; títsje jñà xità ra chrjaba ijo-la inchifi'ndojno; tináchrjekàjion jñà inìma 'cho-la níí ra tjíjin yà inìma-la xità. Tà itjábé kjotjò-no jè nga'ño rakìi, tí'koaá tí'sín ta kjotjò 'tiaàn kjonda kii.

⁹Kì tòn sinè kò kì tòn chroba kò kì tòn cobre jchaa. ¹⁰Kì mé na'ya jchaa ra a'ta 'tse ndiyá. Kì jò nachro jchaa. Tí'koa kì xajté tsjaya. Kì yá koròti jchaa. Nga jè xità ra síxá, 'koaá 'sín bakèn-la nga yà 'kì-la ra skine yà ñánda nga síxá.

¹¹'Kia nga jngo naxindá-je kijcho kò tsa jngo naxindá jtobá, tjatsjio jngo xità ra nda xità, kò yà títsajnakoo skanda 'kia nga ijye kítjojion naxindá kii. ¹²'Kia nga kitjáha'seen yà ni'ya, tikjáya-la jñà ni-la ni'ya. ¹³Tsa jñà ni-la ni'ya nda skaábétjò-no, tichikon'tion nga nda katitsajna, tanga tsa mì kì skaábétjò-no,

tà jiòn siichikon'tin-no Nainá. ¹⁴Tsa mì kì skaábétjò-no, kò tsa majìn-la nga kji'nchré 'én-no, tíjtò-no ya ni'ya rakìi kò naxindá rakìi kò títsajné chijo-la ndsakò. ¹⁵Kjohixí ra xin-no 'kia nga kijchò nichjin nga 'ki-la kjohi'in jñà xita, isaá tse kjohi'in 'ki-la jñà xita kii koni jñà xita 'tse naxindá Sodoma kò naxindá Gomorra.

**Kó'sín nga siì sùiko-ná xita nichjin ra 'sa
nchrabá ra ta ngatjì 'tse Cristo**

¹⁶'Katasijin-no, 'an, 'koaá 'sín sikásén-no koni tsa forrè ya ajin-la tsijén. Maña tìma nga tìkonda kò-no ijo-no koni 'sín 'sín jè yè, tanga indakjoa 'tiaàn koni jñà nise paloma. ¹⁷Nda tìkonda ijo-no, nga jñà xita yaá sùngatsja-no ya ngixkon xitaxá, kò yaá skajàn-kò-no ya aya ni'ya sinagoga ñándà nga maxkóya xita Judío. ¹⁸Skanda yaá iko-no ya ngixkon xitaxá ra inchibatéxoma kò ya ngixkon jñà ra xitaxá íjtòn títsajna ra ta ngatjì tsa'an. 'Koaá 'sín kama-ni nga ma kinákjoa-la jiòn 'én ra tsa'an jñà ra xitaxá kò jñà ra mì tsa xita judío. ¹⁹'Kia nga kongatsja jiòn ya ngixkon xitaxá kii, kì tà chjàn makájno-no mé 'én ra kinákjoaa kò kó'sín nga kixó; nga jé Nainá tsjá-no 'én 'kia nga kijchò chiba-la. ²⁰Nga mì tsa jiòn-jiòn ra kinákjoaa, jè Inìma Tsje-la Nainá ra sùikichja-no.

²¹Jñà nichjin kii, jè ra tjin 'ndse, tije 'ndse sùngatsja-ni ya ñándà nga katani'ken; jè ra na'in ma, tije sùngatsja-ni ti-la nga katabiya; jñà ra ixti ma, jñà sùngatsja na'in-la ya ñándà nga katani'ken-te. ²²Nga'tsi xita kojitikeé-no ra ta ngatjì tsa'an. Tanga jè ra chíkjoa-la nga kixi kosen skanda 'kia nga kjehe'tà jñà kjoa kii, jè-ní ra kotojin kjohi'in. ²³'Kia nga jngo naxindá kochrjejin-no xita nga koàtjìngi-no, tìtjáhachinga, kò kj'íi naxindá tangió. 'Koaá xin kixi-no, tìkjee mangí-najiòn kóho'ki naxindá ra chja-ni Jerusalén nga kj'íi india-na, 'an ra I'ndí-la Xita xin-la ijo-na.

²⁴'Nijngo xita ra 'sa tíkotá'yá ra isa 'nga tìjna koni tsa jè maestro-la; tì'koa nijngo chí'nda ra isa 'nga tìjna koni tsa jè ni-la xá. ²⁵Jè ra 'sa tíkotá'yá, katasijngo ikon tsa tà kò'sín 'ki katama-la koni tsa jè maestro-la; kò jè chí'nda katasijngo ikon tsa ta kò'sín kíjna koni jè ni-la xá. Tsa jè na'in-la ixti, xita-níi tsi'kin-la, ¿a tà jñà mì kò'sín 'kín-la jñà ra ixti-la?

Yá-ni ra ma kiskón-lá

(Lucas 12:2-9)

²⁶'Kì tà chjàn skon-la jñà xita. Nga nga'tsi kjoa ra tjí'ma, takó kotsijen-yá-ní; kò nì'sín bato 'ma tjíhijyo, takó jchaá-lá. ²⁷Jñà 'én ra ítsi'kenajmí'ma-no, 'tènajmíya tsijen-la xita; kò jñà 'én ra ya kichjàya chijée chíká-no, tika'bísòn nga tíjngo naxindá. ²⁸Kì jñà skon-la jñà ra ta ijo-ná ma-lá sí'ken, tanga mì kì ma-lá siì'ken jè inìma-ná. Jè jnchro tiskón-la jè ra ma-lá siì'ken inìma-ná kò ijo-ná ya ñánda nga tjín kjohi'in ra mì kì fehe'ta. ²⁹'Ya-nájiòn nga ta jngo ixo chí-lá nga jò nise. Tanga nijngo nise kii kiyá tsa mì jè Na'ín-ná kòkítsò. ³⁰Kò ra a'ta tsajiòn, skanda jñà tsjaskò tjíxkiya ijye-lá jè Nainá. ³¹'Koaá ma-ni kì tà chjàn skon jiòn. Nga isaá 'ñó chí-no koni jñá ndí nise, nì'sín takó kjàn ma-ni.

Kó'sín nga machjeén nga 'kieé 'én ra a'ta 'tse Cristo ya ngxkòn xita isà'nde

(Lucas 12:8-9)

³²'Nga'tsi xita ra kòkítsò ya ngxkòn xita nga 'aán fi'ta-na, 'kóaá tí'sín xiáan ya ngxkòn Na'in-na ra tíjna ya ján ngajmi nga tsa'an-ná nga'tsi jñà xita kii. ³³Tanga ta yá xita-ni ra kòkítsò ya ngxkòn xita nga mì tsa 'an fi'ta-na, 'kóaá tí'sín xiáan ra 'an ya ngxkòn Na'in-na ra tíjna ya ján ngajmi nga mì tsa xita tsa'an jiàan.

Kó'sín nga ta ngatjì 'tse Cristo-ní nga jñà xita kondra kiji-lá xákjén

(Lucas 12:51-53; 14:26-27)

³⁴'Kì tà chjàn bixó jiòn nga kjoa'nchán 'jíi-kò ya isà'nde. Mì tsa kjoa'nchán-jìn ra 'jíi-kò; kjojchán-ní ra 'jíi-kò ra 'an. ³⁵Kíí xá 'jíi-na nga jñà xita, kondra kiji-lá xákjién; jè ti, tíjé-ni na'in-lá ra kondra kiji-lá; kò jè tsati, tíjé kondra kiji-lá jè na-lá; kò jè ra kja'nda ma, tíjé kondra kiji-lá jè nachíya-lá. ³⁶Nga jngo ni'ya xita, tíjñà xákjén kiji-lá kondra. ³⁷Jè xita ra isa 'ñó tsjake na'in-lá kò isa 'ñó tsjake na-lá kò mì tsa kò'sín 'ñó matsjake-na ra 'an, mì kì bakèn-lá nga xita-na koma; kò jè xita ra tí'koaá isa 'ñó tsjake ti-lá kò tsa jè tsati-lá kò mì tsa kò'sín 'ñó matsjake-na ra 'an, tí'koaá

mì kì bakèn-te-la nga xit̄a tsa'an koma. ³⁸Ko t̄i'koaá mì kì bakèn-la nga xit̄a tsa'an xián-la jè xit̄a ra mì kì tsò ikon nga nchrabá'ta-na nga chíkjoa-la kjohi'in ra kotojin ra ta ngat̄jì tsa'an koni 'sín nga bato kjohi'in xit̄a ra 'bamijìn krò ra tijè ya biya'tá-ni. ³⁹Jè ra mejèn-la nga mì kì jchija jè kjobinachon-la, ta isaá s̄ijchija jnchro; tanga jè ra tsjá kjobinachon-la nga katachija ra ta ngat̄jì tsa'an, ta isaá jnchro sakò-la jngo kjobinachon xitse.

Chjí ra 'ki-la xit̄a

(Marcos 9:41)

⁴⁰Jè xit̄a ra nda skaábétjò-no, 'aán-ní ra skaábétjò-na; ko jè ra skaábétjò-na, jé skaábétjò jè ra isikasén-na. ⁴¹Jè xit̄a ra nda skaábétjò jngo xit̄a ra síchjeén Nainá nga chja ngajo-la, ta ngat̄jì-la nga 'én-la Nainá chjaya, ta ngásòn t̄jín kjotjò ra 'ki-la ngajò; ko jè xit̄a ra nda skaábétjò jè xit̄a ra kixi t̄jna ya ngixkon Nainá, ta ngat̄jì-la nga kixi t̄jna, t̄i'koaá ta ngásòn t̄jín kjotjò ra 'ki-la ngajò. ⁴²Ta yá-ni ra ma-la tsjá jngo chitsín-la nandá 'nchán jngo ndí xit̄a ima, ta ngat̄jì-la nga 'an kotá'yá'ta-na, 'koaá xin kixi-no nga isaá tse kjonda-la Nainá sakò-isa-la.

'Kia nga ijchòjkon Jesús jñà xit̄a-la Juan ra tsatíndá xit̄a

(Lucas 7:18-35)

11 ¹Jesús, 'kia nga ijye kitsjà-la kjohixi jñà xit̄a ra kotá'yá'ta-la ra tejò ma-ni kó'sín nga síxá, Jesús kijì-ní nga kii kakón-ya ko nga isika'bí 'én-la Nainá ya nga'tsi naxíndá ra ya chraña t̄jín.

²Juan, nga ndayá t̄jna'ya ra jè, tanga kí'nchré-ní jñà kjoa ra t̄i'sín jè Cristo [xit̄a ra xá isikasén-ni Nainá]. Kí ko'sín isikasén i'ka-ni xit̄a ra ya kotá'yá'ta-la ³mé-ni nga iskonangi-la. Kitsò-la:

—¿A j̄i-ní ra Cristo ra xá ko'sín t̄jínè-la nga kj'íí, o ra kj'íí jchíña-isa-lajin?

⁴Jesús kitsó-la:

—Tangió, ko 'tènajmí-la jè Juan jñà kjoa ra inchi'ya ko ra inchina'yá. ⁵Ko'tìn-la nga jñà xit̄a ra xka, ijyeé tsijeén-ila; ko jñà ra tsá'yá, ijyeé maá fi-ni; ko jñà xit̄a ra t̄jín-la 'chin ra fi'ndojno chrjaba ijo-la, ijyeé kjondaá-ni; jñà xit̄a ra jtaya,

ijyeé 'nchré-ni; kò jñà ra biya, faháya-ilà; kò jñà ndí xitá ima, tí'senajmíyaá-la 'én xitse ra nda tsò a'ta 'tse Nainá. ⁶ ¡Mé ta nda-la jè xitá ra nimé kotechjà-la nga kòkjiín-la ra a'ta tsá'an!

⁷ 'Kia nga ijye kijì-ni jñà xitá-la Juan, tsikí'tsiaá Jesús nga tsakákonajmí jñà xitá ra a'ta 'tse Juan. Kitsò-la:

—¿Mé ra tsangì chitsíjen-la jiòn ya i'nde a'ta xìn nándà nga nangi kixì? ¿A jé tsangì chitsíjen-la jiòn jngo xitá ra inda tíjna koni tsa jngo ínaxò ra síjtiya-la tjo? ⁸ Kò tsa majìn, ¿yá ra tsangì chitsíjen-la? ¿A jngo xitá ra 'ñó nda kjòn nikje ra kjiya? Majìn, nga jñà xitá ra 'ñó nda kjòn nikje-la, yaá títsajna ya ni'ya-la xitaxá ítjòn. ⁹ ¿Tanga mé xá ra tsangì-najìon? ¿A jé tsangì chitsíjen-la jngo xitá ra síchjeén Nainá nga chja ngajo-la? Jon, kixí kjoa, jé tsangì chitsíjen-la, kò skanda isaá 'nga tíjna-isa koni jngo xitá ra síchjeén Nainá nga chja ngajo-la. ¹⁰ A'ta 'tseé Juan nga kò'sín tíchja xajon ra tí'ta 'én-la Nainá nga tsò:

Tísikásén-la jè xitá-na ra ikò ítjòn-li 'én,
nga koànda-li ndiyá.

¹¹ 'An, 'koaá xin kixì-no, ta nga'tsì jñà xitá ra tíjn i isà'nde, kjè sa yá ra kò'sín 'nga bijna koni jè Juan ra tsatínda xitá; tanga ya ajin naxínda nándà nga tíbatéxoma jè ra tíjna ngajmi, jè xitá ra isa 'ñó nangi tíjna, isaá 'nga tíjna india-ni koni jè Juan.

¹² 'Skanda 'kia-ni nga 'ji jè Juan ra tsatínda xitá kò skanda 'ndi 'ndi, ya nándà nga tíbatéxoma jè ra tíjna ján ngajmi, tseé kjosi tísakó; kò jñà xitá ra 'tsen tsò-la ijo-la, mején-la nga jñà sìikijne. ¹³ Jñà xitá ra isìchjeén Nainá nga kiichja ngajo-la kò jñà kjotéxoma ra kitsjà Moisés, jñà kiichja skanda tikjè 'fiì jè Juan. ¹⁴ Tsa makjiín-no koni 'sín tsò jè kjotéxoma kò jñà xitá ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la, tí'koaá kòkjiín-no nga jè Juan, 'koaá 'sín 'ji koni jè Elías ra tíjnè-la nga kjíí. ¹⁵ Nda kjón-ní tìná'ya koni 'sín tíxin-no.

¹⁶ '¿Yá ra ma sngásòn-keé jñà xitá ra tíjn nichjin 'ndi 'ndi? 'Koaá 'sín kjòn koni jñà íxti ra títsajna ya ajin nditsin. Chjaá-la xákjén nga tsò-la: ¹⁷ "Jin inikjane-nájin ínaxò, tanga mì kì ki'chà jiòn; kò kijndaá-lajin 'én ra ba tsò, kò mì kì ichindáya jiòn." Jñà íxti kii, 'koaá 'sín jngoya-la koni 'sín 'nià jiòn. ¹⁸ 'Kia nga 'ji jè Juan, mì kì tsa tsakjèn kò mì kì tsa mé ra ki'tsi; 'koaá 'sín tsixó jiòn nga inìma 'cho-la níí tíjijn ijo-la. ¹⁹ 'Akjòn 'jía ra 'an ra l'ndí-la Xitá xin-la ijo-na nga bákjen, tí'koa 'biaa; kò

bixó-nájiòn: “Xità chrjá'a-ní, kò xità 'chì-ní, kò jñá nda báko jñà ra xità-jé kò jñà xità ra síkíchítjì tsajmì 'tse xitàxá Roma.” Tanga jñà kjoachjine-la Nainá, yaá 'ya-la 'kia nga ijye bitjasòn.

Kó'sín kichitiko naxindá ra mì kì ma-la 'nchréhijon

(Lucas 10:13-15)

²⁰ Jesús tsikí'tsia nga tsakátiko nga'tsi xità naxindá ya ñánda nga kjìn kjoxxón ki'sìn, ta ngatjì-la jñà xità ra ya i'nde-la mì kì isíkájno kò mì kì kitsjin jé-la. Kitsò-la:

²¹—iIma-ró-no ra xità naxindá Corazín! iIma-ró-no ra xità naxindá Betsaida! Tsa yaá-la naxindá Tiro kò naxindá Sidón nga kotjín kjoxxón ra kjomà, koni 'sín tjín ra t'ya-la ya ajin tsajiòn, ijyeé-la kjotseé kitsjin jé-la kò ijyeé-la nikje naxá-skee tsakjaya kò chijo ni'í tsikíxten-jnó ijo-la, nga bakón nga ijyeé isíkájno-ni jé-la kò mì tì jé inchibátsji-ni. ²²Tanga 'koaá xin-no, 'kia nga kijchò jè nichjin nga 'ki-la kjohi'in jñà xità, isaá tse kjohi'in 'ki-no ra jiòn, nda mí 'koa-ni koni jñà xità naxindá 'tse Tiro kò Sidón. ²³Kò jiòn, ra ya i'nde-no ya naxindá Capernaum, ¿a 'koaá 'sín níkijsen jiòn nga yaá tjámitjeen skanda ya a'ta ngajmi ján? Majín, tà isaá ya 'ñó nanga kjohjjen-jin-isa skanda ya ñánda tjína i'nde-la kjohi'in. Tsa yaá-la ya naxindá Sodoma nga kotjín kjoxxón ra kjomà koni ya tsajiòn, jè naxindá Sodoma takó tjínaa-la skanda nichjin 'ndi-ni. ²⁴Tanga 'koaá 'sín xin-no 'kia nga kijchò nichjin nga 'ki-la kjohi'in xità, jiòn ra titsahijyo ya naxindá Capernaum, isaá tse kjohi'in tjábé-no nda mí 'koa-ni koni jñà xità 'tse naxindá Sodoma.

Kó'sín kitsò Jesús a'ta 'tse kjoa níkjáya-la inìma-ná

(Lucas 10:21-22)

²⁵ Jè nichjin 'kia, jè Jesús kitsó-ní:

—Na'in, jì ra tjina ítjòn-la nga'tsì ra tjín ya ján ngajmi kò ra tjín i a'ta nangi, jeya tjini, nga tsikí'maá-la jì nga'tsì kjoa kii jñà xità chjine kò ra nda ma-la xajon kò jñà tsakon-la jì jñà ra taxki ndí xità. ²⁶Ta kií-ní nga 'koaá 'sín nda isasèn-li Na'in.

²⁷'Nga'tsì kjotéxoma, 'aán isìngatsja-na Na'in-na. Mì kì yá ra bexkon jè I'ndí-la, tà jé Na'in-la ra bexkon; ti'koaá mì kì yá ra bexkon jè Na'in-la, tà jé I'ndí-la ra bexkon; kò skexkoón-te nga'tsì xità ra jè I'ndí-la kò'sín mejèn-la nga kòkòn-la.

²⁸Nchrabátjingi-ná nga'tsi-no ra ijye itsi'on-no nga ki'chà 'chá-no, kò 'aán kósikò-no nga ma sikjáya. ²⁹Jchamijìn-kò-ná jè yá-la nchraja ra kjingi ísian, mé-ni koma kò'sín 'sian-no koni 'sín 'siaan ra 'an. Chjngí-ná koni 'sín 'kiaa ra 'an nga xita 'ndé-ná kò indakjoáá tjin inìma-na. Kò a'ta tsa'an-ní nga ma sikjáya inìma-no. ³⁰Jè yá-la nchraja ra ya kjingi ísiaan, ndaá 'cha, mì tsa iyí-jìn. Kò jè 'chá ra 'an tsja-no, jna-ní.

**'Kia nga tsate natín jñà xita ra kotá'yá'ta-la
Jesús 'kia nga nichjin níkjáya**

(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

12 ¹Jngo nichjin, 'kia nga nichjin níkjáya, Jesús, kò jñà xita ra kotá'yá'ta-la, yaá tsatojin ya ñánda tjtje trigo. Kò jñà xita kii kjòhòjò-la. 'Kiaá tsate i'ka trigo, akjòn iskine.

²Jñà xita fariseo, 'kia nga kijtse, kitsó-la Jesús:

—Chítsijen-la jñà xita ra kotá'yá'ta-li; jñà kjoa ra inchi'sín mì kì tji'nde nga kò'sín 'siin 'kia nga nichjin níkjáya.

³Tanga Jesús kitsó-la:

—¿A kjè chitá'yá jìon ya xajon ñánda nga tíchja koni 'sín ki'sín india jè xita jchínga-ná ra tsi'kìn David kò jñà xita ra taña tjiko 'kia nga kjòhòjò-la? ⁴'Jaha'seén ya ni'ya-la Nainá nga iskine jñà niño nchrajín ra ijye Nainá kjongatsja, niño nchrajín ra mì tsa jñà tji'nde-la nga skine David kò jñà xita ra kjihjta; nga ta jñà na'mì tji'nde-la nga ma skine. ⁵¿A tikoáá kjeé chitá'yá ya ñánda nga tíchja kjotéxoma-la Moisés nga jñà na'mì, ni'sín síxá ya aya ingo 'kia nga nichjin níkjáya, mì tsa mé jé bátsji-jìn? ⁶'An, 'koaá xin-no, jè ra tíjna ijndí, isaá 'ño xkón tíjna nda mí 'koa-ni koni jè ingo ítjòn. ⁷Tsa ndaá-la machiya-najìon kó'sín chja-ni jñà 'én ra tji'ta xajon-la Nainá ñánda nga tsò: “Jè-ní ra mejèn-na nga kata'se-najìon kjohimatakòn, mì tsa jè-jìn nga ta tsja cho si'ken-ná jìon koni jngo kjotjè.” Tsa ijyeé-la machiya-no, mí-la tsa kò'sín jé kjónè-la jñà xita ra mì tsa jé tjin-la. ⁸Kò 'koaá 'sín tjin, 'an ra l'ndí-la Xita xin-la ijo-na, 'aán batexóma-la jè nichjin níkjáya.

Kó'sín jè Jesús isinda-ni jè xita ra kixi'ta jngo tsja

(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

⁹'Kia nga itjotin Jesús ya i'nde rakii, yaá kiji ya ni'ya sinagoga ñánda nga maxkóya xita Judío, kò yaá 'jaha'sen.

¹⁰Yáá tǐjna jngo x̄it̄a ra kixì'ta jngo tsja. Tì'koaá títsajna j̄nà x̄it̄a ra mejèn-là nga koaànè jé-là Jesús. 'Koaá ma-ni nga iskonangi-là, kitsò-là:

—¿A tǐj'nde-ní nga ma konda jngo-ni x̄it̄a 'kia nga nichjin níkjáya?

¹¹Jesús kitsó-là:

—Jìòn, tsa yá ra tǐjna jngo-là forrè, tsa ngajo skaya 'kia nga nichjin níkjáya, ¿a mí tsa kongí kináchrje-no ni'sín nichjin níkjáya? ¹²Nda mí 'koa-ni koni jngo forrè, isaá 'ñó chjì-là jngo x̄it̄a. 'Koaá ma-ni, 'kia nga nichjin níkjáya tǐj'nde-ní nga ma ko'sieén j̄nà kjoa ra nda tǐjn.

¹³Jesús 'kiaá kitsò-là jè x̄it̄a ra kixì'ta jngo tsja:

—Tjèn ndajì jè ndsii.

Akjòn 'kiaá tsjímé ndajò tsja; kjondaá-ni koni 'sín 'ki ra ìjngo-isa. ¹⁴J̄nà x̄it̄a fariseo, 'kia nga itjo-ni ya ni'ya sinagoga ñánda nga maxkóya x̄it̄a Judío, tsajoóya-ni nga s̄i'ken Jesús.

Kó'sín itjasòn 'én ra kiichja Isaías ra a'ta 'tse Jesús

¹⁵Jesús 'kia nga kií'nchré kjoa rakìi, itjoiín ya i'nde rakìi, ko kjín x̄it̄a kijitjìngi-là. Nga'tsì x̄it̄a ra kiya isindaá-ni; ¹⁶'koaá 'sín kitsò-là nga mì kì yá x̄it̄a ra kata'bénajmí-là yá-ni ra jè.

¹⁷'Koaá 'sín kjomà mé-ni nga itjasòn-ni 'én ra kiichja jè x̄it̄a ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-là jè ra tsi'kin Isaías, 'kia nga kiichja a'ta 'tse Cristo nga kitsò:

¹⁸Jé rakìi chì'nda-na ra xá tsjahíjin-na,

jè ra 'ñó tsjake, ko ra 'ñó tsja 'se-là inìma-na.

'Aán tsja-là jè Inìma Tsje-na.

Ko jè kichjajin-là nga'tsì x̄it̄a isà'nde kó'sín sindajín-là ra ngi kjohixi.

¹⁹Mì tsa yá ra koaatikjo-ko, ko mì tsa sí 'ñó kichja,

ko mì kì kiná'ya-là jta-là ya aya ndiyá j̄nà 'én ra kichja.

²⁰Mì tsa ta skií'tonda jnchro jngo ínaxo ra ijye tí'tò,

tì'koaá mì tsa ta s̄i'kitsón-nda jnchro jè nikje-là kandì, jè ra ijye tífi'tso,

jè ra ta ni'ndi-là tíbitjo-isa.

'Koaá 'sín koma skanda 'kia nga ngi ko kjohixi k̄i'ndajín-là nga'tsì x̄it̄a.

²¹Nga'tsì x̄it̄a naxínda ra tǐjn isà'nde, tà jé koaà'ta ikon nga skoóna-là.

Jñà x̄ita ra chjajno-là Inìma Tsje-là Nainá

(Marcos 3:19-30; Lucas 11:14-23; 12:10)

²² Jñà x̄ita, 'kiaá 'ljiikó jngo x̄ita ra x̄ka k̄o ra mì ma chja, ya ñánda t̄jna Jesús; jè x̄ita rak̄i inìma 'cho-là níí t̄j̄jin ya inìma-là; Jesús, isindaá-ni, maá kiichja-ni k̄o maá tsats̄jen-ila.

²³ Nga'tsi x̄ita, ta kjóxkón-là. 'Kiaá kitsò:

—¿A jè rak̄i tsa'koa, ra ya nchrabá-ni tje-là x̄itaxá ítjòn ra tsi'kìn David [nga jè kíjna ngajo-là]?

²⁴ 'Kia nga kí'nchré jñà x̄ita fariseo 'én ra kotsò, kitsó-ní:

—Jè x̄ita-níí ítjòn ra 'mì Beelzebú, jè ra t̄jna ítjòn-là nga'tsi inìma 'cho-là níí, jé tsjá-là nga'ñó nga ko'sín ma-là bachrjekàjin inìma 'cho-là níí ra t̄j̄jin ya inìma-là x̄ita.

²⁵ Jesús kjóchiyaá-là koni 'sín inchisíkítsjen, kitsò-là:

—Nga'tsi i'nde ñánda batéxoma jngo x̄itaxá tsa jòya t̄jn nga t̄j̄nà kjaán-kjo-ni x̄ita-là, siikjehesón xákjién; k̄o tsa jngo naxindá k̄o ñá tsa jngo ni'ya ñánda títsajna x̄ita, tsa jòya t̄j̄n nga t̄j̄nà kjaán-kjo-ni, mì k̄i t̄i mé nga'ñó 'se-là nga kotèxoma-isa. ²⁶ K̄o tsa t̄j̄e-ni x̄ita-níí t̄ibachrjekàjin-ni níí, t̄j̄é t̄ikjaán-ko-ni ijo-là. Tsa t̄j̄é t̄ikjaán-ko-ni ijo-là, ¿kó'sín koma-ni nga ma kotèxoma-isa? ²⁷ Jiòn, 'koaá 'sín bixó nga jé nga'ñó-là x̄ita-níí ra t̄jna ítjòn sichjéen ra 'an 'kia nga bachrjekàjiaaen jñà inìma 'cho-là níí ra t̄j̄jin ya ijo-là x̄ita. Tanga, tsa ko'sín t̄j̄n, jñà x̄ita tsajìòn, ¿yá 'tse nga'ñó ra síchjéen 'kia nga ko'sín 'sín-te? 'Koaá ma-ni, t̄j̄nà-ni x̄ita k̄i k̄ok̄itso kixi-no nga mì tsa ko'sín t̄j̄n koni 'sín bixó jiòn. ²⁸ Tanga ra 'an, tsa jé Inìma Tsje-là Nainá títsjá-na nga'ñó nga bachrjekàjiaaen jñà inìma 'cho-là níí, ki-ní nga ijyee inchi'ya jiòn kó'sín batéxoma Nainá.

²⁹ 'Ya ni'ya-là jngo x̄ita ra 'ñó 'tsen, tsa jngo x̄ita mejèn-là kjoah'sen chijé nga siichijé mé tsajmì ra t̄j̄n-là, ¿a mí tsa ítjòn kiíté'ñó jè x̄ita 'tsen? K̄o ak̄jòn 'kiaá koma siichijé-là.

³⁰ 'Jè x̄ita ra mì tsa 'an fi'ta-na, kondraá fi-na; k̄o jè ra mì k̄i bíxkóyako-na x̄ita, ta t̄síkjahachinga-ní ra jè.

³¹ 'Kíí ko'sín xin-no, maá sijcha'ta-là ta mé jé ra bátsji x̄ita k̄o ta mé 'én ra 'cho tsò ra chja; tanga jè ra chjajno-là jè Inìma Tsje-là Nainá, mì k̄i sijcha'ta-là. ³² Nga'tsi ra chjajno-na 'an ra l'ndí-là X̄ita xian-là ijo-na, maá sijcha'ta-là; tanga jè ra chjajno-là jè Inìma Tsje-là Nainá, mì k̄i sijcha'ta-là jè nichjin ra titsajnéé 'ndi 'ndi k̄o jè nichjin ra 'sa nchrabá.

Jngo yá, jè to-là bakón mé yá-ni

(Lucas 6:43-45)

³³Tsa jngo yá ra nda, nda to ra bajà-là. Kò tsa jngo yá ra mì kì nda, mì kì nda to ra bajà-là. 'Kia nga jngo yá, jñà to-là bakón mé yá-ni. ³⁴Jiòn, 'koaá 'sín ngoya-no koni tsa tje-là ye! ;Kó'sín ma-ni nga nda tsò 'én ra kinákjoaa, nga xita 'choó-no ra jìon? Nga 'koaá 'sín chja jñà xita koni 'sín tsò kjobítsjen ra tjíjin ya inìma-là. ³⁵Jè xita ra nda xita, 'én ndaa chja, nga kjoanda tjíjin ya inìma-là, kò jè ra xita 'cho, 'én 'choó chja, nga kjoa'choó tjíjin ya inìma-là. ³⁶'Koaá xín-no, 'kia nga kijchò nichjin nga jè Nainá kìndajín-là nga'tsi xita, sába yaá tsjá tsje kindá a'ta 'tse nga'tsi 'én ra nímé chí-là ra kiichja. ³⁷Nga tijná-ni 'én ra kinákjoaa ra ma kixi kochrjengi-no, kò tijná-te-ni ra ma koaàné jé-no.

Kó'sín jngo kjoaxkón síjé jñà xita ra 'cho tjihijo kjobítsjen-la

(Marcos 8:12; Lucas 11:29-32)

³⁸Tjín i'ka jñà xita fariseo kò xita ra bakón-ya kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés ra kitsò-là Jesús:

—Maestro, mején-najin nga takón jngo-nájin kjoaxkón.

³⁹Jesús kitsó-là:

—Jñà xita ra 'cho 'sín kò ra mì kì ma-là nga síhitjasòn-là Nainá, kjoaxkón inchisjé jngo; tanga nijngo kjoaxkón ske ra kjíí; ta jé ske kjoaxkón ra mangásòn-kò koni jè kjoaxkón ra kjomà'tin Jonás xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-là kjotsee. ⁴⁰Koni 'sín kjomà jè Jonás nga jàn nichjin kò jàn nitjen tsikijnaya ya aya indsi'ba ti ra 'nó je 'ki, 'koaá ti'sín komaa 'an ra 'ndí-là Xita xin-là ijo-na; jàn nichjin kò jàn nitjen kjójna i'ndee ya ajin nangi. ⁴¹'Kia nga kijchò nichjin nga 'ki-là kjohi'in jñà xita, skiímítjeén ijo-là jñà xita ra ya i'nde-là ya naxindá Nínive, nga tsjá'tin 'én jñà xita ra tjín nichjin 'ndi 'ndi. Nga jñà xita Nínive iskájno-ni jé-là kò mì tsa ti jé tsakátsji-ni 'kia nga tsí'kénajmíya-là 'én-là Nainá jè Jonás, tanga jè ra tjina ijndíi 'ndi 'ndi, isaá ta 'nó xkón tjina nda mí 'koa-ni koni jè Jonás [tanga mì kì makjiín-najìon]. ⁴²'Kia nga kijchò nichjin nga 'ki-là kjohi'in jñà xita, ti'koaá kosítjeén-te jè chjoón ra tjina íjtòn nga tíbatéxoma ya i'nde ra kjijna ya kixi-là nándá nga bitjokátji-ni tsá'bí. Jè chjoón rakii tsjá'tin-te 'én jñà xita ra tjín nichjin 'ndi 'ndi, tà ngatì-là nga 'nó

kjin 'ji-ni ra jè, nga 'jií'nchré kjoachjine-là Salomón, tanga jè ra tǐjna ijndí 'ndí 'ndí, isaá 'ñó xkón tǐjna nda mí 'koá-ni koni jè Salomón, [tanga jiòn mì kì na'yá-la].

Kó'sín ma 'kiá nga jè inìma 'cho-là níí máfa india-nì

(Lucas 11:24-26)

⁴³Jngo inìma 'cho-là níí, 'kiá ijye bitjodin ya inìma-là xita, yaá bajme ya i'nde ñánda kixì chon, nga bátsji'nde ñánda nga ma siikjáya; 'kiá mì kì sakó'nde-là, tsò-ní: ⁴⁴“Kjín-la india-na ya ñánda ítjo-na.” 'Kiá nga bijchó india-ni, be-ní nga mì yá tǐjn, kò nga ndaá chon koni jngo ni'ya ra isatícha. ⁴⁵Akjòn, jè inìma 'cho-là níí, ngi ito xákjién fí'ká-isa ra isa 'cho 'sín. Yaá bitsajnajin india-ni ya inìma-là xita; kò jè xita rakìi, isaá ta 'cho ma'tin india-ni nda mí 'koá-ni koni 'kiá nga tǐ'sa ítjòn. 'Koaá 'sín koma'tin jǎà xita ra 'cho 'sín ra tǐjn nichjin 'ndi-ni.

Jǎà 'ndse Jesús kò jè na-la

(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

⁴⁶Takó tǐbákoó-isa jǎà xita Jesús 'kiá nga ijchò jè na-la kò jǎà 'ndse. Yaá tsikitsajna ya nditsiaán nga mejèn-là nga kichja-là.

⁴⁷Jngo xita kitsò-là Jesús:

—Jè na-li kò jǎà 'ndsì, yaá tjítsajna nditsiaán. Mejèn-là nga jì koaako-li.

⁴⁸Jesús kitsó-là jè xita ra isikjí'nchré:

—¿Yá-ní ra na-na ma kò yá-ni ra 'ndsèe ma?

⁴⁹'Kiaá tsakón tsja ya ñánda títsajna jǎà xita ra kotá'yá'ta-là. Kitsò:

—Jǎà xita kii ra na-na ma kò ra 'ndsèe ma. ⁵⁰Nga nga'tsi xita ra sihitjasòn koni 'sín mejèn-là jè Na'in-na ra tǐjna ján ngajmi, jǎà-ní ra 'ndsèe ma kò tichjaá ma kò na-na ma.

Kjoa mangásòn 'tse xita ra kjíndi xojmá ya ajin nangi

(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

13 ¹Tijé-ni nichjin, Jesús itjóo ya ni'ya yaá kijì ya andi ndáchikon kò yaá tsikijna. ²Tanga 'ñó kjìn xita ijchò ñánda nga tǐjna. 'Kiaá 'jaha'sen jngo chitso jè Jesús; yaá tsikijnaya, kò nga'tsi jǎà xita ra 'ka, yaá tsikitsajna ya andi nandá. ³'Kiaá tsikí'tsia Jesús nga tsakón-ya-là; kjín kjoa tsi'kénajmí-là a'ta 'tse kjoa ra mangásòn-kjo, kitsò-là:

—Jngo x̄ita kijì nga kii k̄íjndì xojmá. ⁴'Kia nga t̄íkj̄ndì, t̄jín i'ka xojmá ra ya iskatsajo ya aya ndiyá; ko 'kiaá 'ji j̄nà nise nga iskiene. ⁵Ngi kot̄jín iskatsajo ya asòn najo ñánda nga chiba ni'nde t̄jín; j̄nà xojmá, nditoón isò, nga ki, mì tsa nanga t̄jín ni'nde. ⁶Tanga 'kia nga itjo tsá'bí nga kjotsjè jè ndabá, kixi-ní j̄nà xojmá ra isò ta ngat̄jì-la nga mì nanga kijì kjama-la. ⁷Ko ingì kot̄jín iskatsajo-isa ya ajin na'yá. 'Kia nga ijye kjò'nga j̄nà na'yá, yaá kisi'ken-ngi. ⁸Tanga ngi kot̄jín iskatsajo ya ñánda nga nda jè nangi, 'ño nda tsajà-la to. T̄jín ra tsajà-la jngo sindo nga jngo tja'tsin, ko t̄jín ra jàn-kan tsajà-la, ko t̄jín ra katé tsajà-la.

⁹Akjòn kitsò Jesús:

—Nda kjón tiná'ya koni 'sín t̄ixin-no.

Mé-ni ko kjoa mangásòn tsi'kénajmíya-ni jè Jesús

(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

¹⁰'Kiaá ijchò kincha'ta chraña-la j̄nà x̄ita ra kotá'yá'ta-la Jesús ya ñánda t̄jina ra jè, iskonangi-la, kitsò-la:

—¿Mé-ni ko'sín kjoa ra mangásòn nakjoá-la jì j̄nà x̄ita 'kia nga bakon-yi?

¹¹Jesús kitsó-la:

—Jión tsako-no nga inchi'ya j̄nà kjoa ra t̄j'ima-la jè ra t̄jina ján ngajmi kó'sín nga batéxoma ra jè. Tanga j̄nà x̄ita ra kj'íí, mì kì koma ske. ¹²Nga jè ra ijye machiya-la, 'ki-isa-la mé-ni nga isa tse kochiya-isa-la. Tanga jè ra mì kì mé machiya-la, skanda t̄jáhixìn-la jè ra ijye machiya chiba-la. ¹³Kií ko'sín ta kjoa ra mangásòn bakon-yá-ilá; nga j̄nà x̄ita k̄i tsijeén-la, tanga 'koaá 'sín 'sín koni tsa mì kì tsijen-la; ko 'nchré-ní tanga mì kì machiya-la; 'koaá 'sín 'sín koni tsa mì kì ma-la 'nchré. ¹⁴Yaá bitjasòn ya a'ta 'tse x̄ita k̄i koni 'sín kitsò jè x̄ita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la k̄jotseé ra tsi'kìn Isaías nga kitsò:

Jìon, ni'sín kiná'ya kiná'ya, tanga n̄ikjiá kiya-no,

ko ni'sín jchítsijen jchítsijen, tanga n̄ikjiá jchaa.

¹⁵Nga jè inìma ra t̄jín-la j̄nà x̄ita k̄i, ijyeé 'ño kjótájajín;

kií mì kì machiya-ilá;

ko j̄nà chíká-la, tsikíchjajto-ní mé-ni mì kì k̄jì'nchré-ni;

ko j̄nà xkon, tsikíchjajto-te mé-ni mì kì kotsijen-ilá;

tsa tsáfa'tá-la-na ra 'an, ijyeé-la k̄isindáa-na,

kitsó Isaías.

¹⁶'Tanga, mé ta nda-no ra jìòn, nga jè xkòn jìòn tsijeén-la ko jè chíká-no 'nchré-ní. ¹⁷'Koaá xin kixi-no, kjin xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la kjotseé, ko kjin xita ra xita kixi kjomejèn-la nga ske jè kjoa ra inchi'ya jìòn, tanga mì kì kijtse; tì'koaá kjomejèn-la nga kií'nchré jè kjoa ra inchina'yá jìòn, tanga mì kì kií'nchré.

**Kó'sín jè Jesús tsi'kénajmíyanda india-ni
a'ta 'tse xita ra kjíndi xojmá**

(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

¹⁸'Tiná'ya kó'sín tsò-ni jè kjoa ra mangásòn ko jè xita ra kjíndi xojmá. ¹⁹Jñà xojmá ra ya iskatsajo ya aya ndiyá, jé ngoya-la koni jñà xita ra 'nchré 'én-la Nainá kó'sín nga jè batéxoma, tanga mì kì tsa nda 'faha'sen-jin-la 'én ra 'nchré; akjòn 'fiì jè xita-ní, faháxìn jè 'én ra tjíjin ya iníma-la. ²⁰Ko jñà xojmá ra iskatsajo ya nándà nga asòn naxi chon, jñà ngoya-la jñà xita ra 'nó tsja 'se-la 'kia nga 'nchré jè 'én-la Nainá. ²¹Tanga mì tsa 'nó sinchá; tsìn-la nga'nó nga kixi mincha, 'koaá ngoya-la koni jngo xka ra mì nanga fi kjama-la. 'Kia mé kjoa ra sakó-la, ko tsa xita fi-la kondra ra ta ngatji 'tse 'én-la Nainá, nditoón tsjin-ni jè ndiyá-la Nainá. ²²Jñà xojmá ra ya iskatsajo ya ajin na'yá, jé ngoya-la jñà xita ra 'nchré 'én-la Nainá tanga ta jñà 'nó síkájno kjoa 'tse tsajmì ra tjín ya isà'nde ko jé kjoanchiná ra tjín ya isà'nde kondacha-la. Jñà kjoa kiì batéchja-la jè 'én-la Nainá nga mì kì tsjá'nde nga katasíkaatjìya-la kjobinachon-la. ²³Tanga jñà xojmá ra ya iskatsajo ya nándà nga nda nangi, jé ngoya-la koni jè xita ra nda 'nchré 'én-la Nainá ko machiyaá-la ko síhitjasón-ní. Jñà xita kiì ra síkaatjìya-la kjobinachon-la ko jñá-ní ra 'sín kjoanda ra nda tjín. Jñà xita kiì ra mangásòn-ko yá-la xojmá ra kjìn to tsajà-la. Tjín ra jngo sindo, tjín ra jàn-kan, ko tjín ra katé tsajà-la nga jngó jngó.

**Kjoa mangásòn a'ta 'tse xka ijñá ra tjojín
ya nándà xá tjítje-ni trigo**

²⁴Jngo kjoa ra mangásòn-kjo tsakón-ya jè Jesús, kitsò-la xita:

—Koni 'sín batéxoma jè ra tjína ján ngajmi, 'koaá 'sín ngoya-la koni jngo xita ra nda xojmá tsikítje ya ajin nangi-la.

²⁵Tanga 'kia nga kjifè ijye nga'tsi xita, 'jií jè ra xita kondra-la ma, tsikítjējin xojmá-la xka ra mi kì nda ya ajin-la trigo, akjòn kijì. ²⁶'Kia nga ijye kjò'nga jñà trigo nga itjo natín-la, yaá kjò'nga-te jñà xka ra mi kì nda. ²⁷'Kiaá kijì jñà xita chí'nda nga tsi'kénajmí-la jè ni-la nangi. Kitsò-la: “¿A mí tsa xojmá nda ra tsikítjē ya ajin nangi-li nàmi? ¿Ñánda 'ji-la jñà xka ijñá ra mi kì nda?” ²⁸Jè ni-la nangi kitsó-ní: “Jngoó-la xita ra kondra fi-na ra koki'sin.” 'Kiaá kitsò jñà xita chí'nda: “¿A mején-li nga kongí chjinè-jin jñà xka ijñá ra mi kì nda?” ²⁹Tanga jè ni-la nangi kitsó-ní: “Majìn, tsa mejèn ya tjanè-te jñà trigo 'kia nga chjínè jion jñà xka ijñá ra mi kì nda. ³⁰Isaá nda-ni nga taña katamihijin skanda 'kia nga kojchá. 'Kia nga kijchò nichjin nga sincháxkó jñà trigo, 'aán koxín-la jñà chí'nda-na nga jñà kátáxkó ítjòn nga'tsi xka ijñá ra mi kì nda, nga jngó jngó jté kátá'ño mé-ni nga koma jti-ni; ra ijye koma, akjòn 'kiaá katincháxkó jñà trigo ya aya ni'nga-na.”

Kjoa mangásòn ra tsi'kénajmí-ya Jesús

a'ta 'tse xojmá itsé ra mi mostaza

(*Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19*)

³¹Jè Jesús ìjngo kjoa ra mangásòn-kjo tsakón-ya-la xita. Kitsò-la:

—Koni 'sín batéxoma jè ra tíjna ján ngajmi, 'koaá 'sín ngoya-la koni jngo xojmá mostaza, 'kia nga jngo xita bítjē ya ajin nangi-la. ³²Kixíí kjoa, jé xojmá rakli ra isa 'ño itsé-ni ta nga'tsi xojmá ra tjín; tanga 'kia nga ijye ma'nga, isaá 'ño 'nga ma koni jñà xka ra ti'koa xá sitjē-ni; 'koaá 'sín 'se-la nga'ño koni jngo yá, nga skanda maá bínda'á tjé-la nise ya chrja-la.

Kjoa mangásòn ra tsi'kénajmí-ya Jesús a'ta 'tse na'yo

ra sísan ni'ño nchrajín

(*Lucas 13:20-21*)

³³Jè Jesús ìjngo kjoa ra mangásòn-kjo tsakón-ya-la xita, kitsò-la:

—Koni 'sín batéxoma jè ra tíjna ján ngajmi, 'koaá 'sín ngoya-la koni jè na'yo san 'kia nga jngo chjoón síkójin na'yo san kò chijo ra sinda-ni niño nchrajín, akjòn masan ijyee nga'tsi jè na'yo.

**Mé-ni kɔ'sín kjoa ra mangásòn síchjeén-ni
Jesús 'kia nga tsakón-ya**

(Marcos 4:33-34)

³⁴ Jesús 'kia nga tsakón-ya-la xita nga'tsi kjoa ra nda tsò, 'koaá 'sín tsi'kénajmíya-la koni 'sín tjín kjoa ra nda mangásòn-kjo; nímé 'én tsakón-ya-ila ra mì kɔ kjoa mangásòn-kjo. ³⁵ 'Koaá 'sín itjasòn koni 'sín tsikínda xajon jè xita ra isìchjeén Nainá nga kiìchja ngajo-la kjoatsee 'kia nga kitsò:

'Koaá 'sín kokon-yá-la xita nga jñà kjoa ra mangásòn sikjéén;

'kenájmí-la kjoa ra tjí'ma skanda 'kia nga tì'sa Nainá tsikínda isà'nde.

Jesús tsi'kénajmíya-nda india-ni a'ta 'tse xka ijñá ra mì kì nda

³⁶ 'Kia nga ijye isíkjáya-la xita Jesús nga kiji-ni jñà xita; 'jaha'sen ni'ya jè Jesús; jñà xita ra kotá'yá'ta-la ijchò kincha'ta chraña-la, kitsò-la:

—'Tènajmíya-nda-nájin kótsò-ni kjoa ra mangásòn-kɔ jñà xka ijñá ra mì kì nda ra tjín ya ajin trigo.

³⁷ Jesús kitsó-la:

—Jè ra bítje xojmá ra nda, 'an-ná ra l'ndí-la Xita xin-la ijo-na; ³⁸ jè nangi, jé ngoya-la jè isà'nde; kɔ jñà xojmá ra nda, jñà ngoya-la jñà xita ra ya chja-ni ñánda nga tíbatéxoma Nainá; jñà xka ijñá ra mì kì nda, jñà ngoya-la jñà xita ra xita-níí tíbatéxoma-la; ³⁹ kɔ jè xita kondra ra tsikítje xka ijñá ra mì kì nda, jè sabá jè xita-níí; 'kia nga ijye sincháxkó jñà tsajmì, jé ngoya-la 'kia nga kjehe'tà isà'nde; kɔ jñà ra kííxkó tsajmì, jñà ngoya-la jñà ìkjalí. ⁴⁰ Koni 'sín nga sincháxkó jñà xka ijñá ra mì kì nda kɔ yaá xaájen-jín ya ajin ni'í mé-ni nga katali-ni, 'koaá tì'sín kama 'kia nga kjehe'tà jè isà'nde. ⁴¹ 'An ra l'ndí-la Xita xin-la ijo-na sikásén-ná jñà ìkjalí-na ya ñánda nga tíbatéxoma Nainá nga kííxkó nga'tsi xita ra bí'tin xita xákjién nga bátsji-jé, kɔ nga'tsi xita ra kjoa'cho 'sín; ⁴² yaá síkatsajojín ya ngajo ñánda nga títi jnga jnga ni'í, yaá skíndaya kɔ skinenè ni'ño. ⁴³ Jñà ra xita kixi, 'koaá 'sín fate kótsíjen koni jè tsá'bí ya ñánda nga tíbatéxoma jè Na'in-la. Nda kjón tiná'ya koni 'sín xin-no.

Mé ra bakón-ya-ná a'ta 'tse jngo tsajmì chjí ra tǐjna'ma

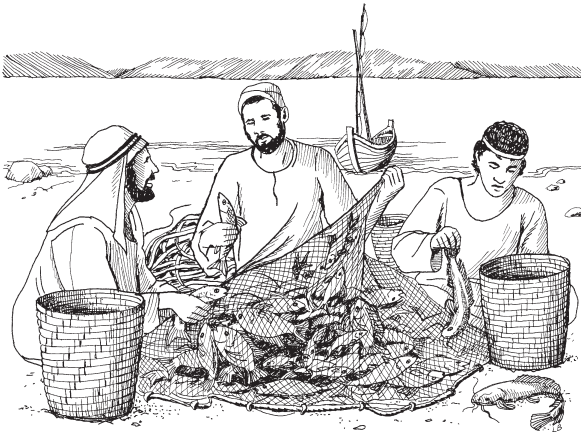
⁴⁴'Koni 'sín batéxoma jè ra tǐjna ngajmi, 'koaá 'sín mangásòn-kò koni jngo nangi ñánda nga tǐjna'ma jngo tsajmì ra 'nó chjí-là kò jngo xítà sakó-là jè tsajmì rakìi, 'nó matsja-là; tǐyaá bíjna'ma india-ni; akjòn fikatína ijye nga'tsì tsajmì ra tǐjn-là, kò batse jè nangi rakìi.

Mé ra mangásòn-kò jè najo ra 'nó chjí-là ra 'mì perla

⁴⁵'Koni 'sín batéxoma jè ra tǐjna ján ngajmi, 'koaá tǐ'sín mangásòn-kò koni jngo xítà ra batína tsajmì nga bátsji najo perla ra 'nó nda 'kioo. ⁴⁶'Kia nga ijye isakò jngo-là najo ra 'nó nda 'ki, tsatína ijyeé tsajmì ra tǐjn-là; akjòn tsatse jè najo ra 'nó chjí-là.

Mé ra mangásòn-kò jè na'ya ra ma ndabà-nì tǐ

⁴⁷'Koni 'sín batéxoma jè ra tǐjna ján ngajmi, 'koaá tǐ'sín mangásòn-kò koni jngo na'ya ra ndabà-nì tǐ. 'Kia nga nikàtjen ya ajin ndáchikon, bíxkò ijyeé nǐ'sín ta kó kjòn tǐ. ⁴⁸'Kia nga ijye tsabà tǐ jè na'ya, jñà xítà ra bátsji tǐ, yaá fíko na'ya-là ya andi ndáchikon; kò yaá bitsajna nga fahájin nga'tsì tǐ ra nda kjòn nga minchá ndisiyá, kò jñà ra 'cho kjòn síkatsajo-ní. ⁴⁹'Koaá 'sín koma 'kia nga kjehe'tà isà'nde; kitjojeén jñà ìkjali nga kjoahájin jñà xítà ra 'cho 'sín ya ñánda tǐhijyo jñà ra xítà kixi; ⁵⁰kò yaá síkatsajojín ya ngajo ñánda nga títi jnga níí. Yaá skindaya kò skinenè nǐ'ño.

Mé ra bakón-ya-ná a'ta 'tse tsajmì xit̄se kō ra jchínga

⁵¹ Jesús iskonangií-lā, kitsò-lā:

—¿A kamachiyaá-no nga'tsi kjoa k̄i?

Jñà x̄ita kitsó-ní:

—Kamachiyaá-najin Na'in.

⁵² 'Kiaá kitsò Jesús:

—Jngo x̄ita ra bakón-ya kjotéxoma-lā Nainá ra tsikínda Moisés, 'kia nga kō'sín koté'yá koni 'sín batéxoma jè ra tíjna ngajmi, 'koaá 'sín mangásòn-kō koni jngo ni-lā ni'ya ra ma-lā bachrjejin tsajmì xit̄se kō tsajmì jchínga ya ñánda nga in̄chaxkó tsajmì-lā.

'Kia nga tsikijna Jesús ya ján Nazaret

(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

⁵³ 'Kia nga ijye tsi'kénajmíya ijye Jesús jñà kjoa k̄i ra mangásòn-kjo, kiji-ní. ⁵⁴ 'Kia nga ijchò-ni nangi-lā ya Nazaret, tsi'kénajmíya-lā x̄ita 'én-lā Nainá ya aya ni'ya sinagoga ñánda nga maxkóya x̄ita Judío. Jñà x̄ita ta kjóxkón-lā, 'kiaá kitsò:

—Jè x̄ita rak̄i, ¿ñánda í'ká-ni kjoachjine kō kó'sín ma-ni nga ma-lā kotjín kjoxkón ra 'sín? ⁵⁵ ¿A mí tsa jè rak̄i jè ti-lā x̄ita chjineyá? ¿A mí tsa jè na-lā ra 'mì María, kō jñà 'ndse ra 'mì Jacobo, José, Simón, kō Judas? ⁵⁶ Ti'koa, ¿a mí tsa i títajnajin-ná jñà ndichja? ¿Ñánda kjomà-lā nga'tsi kjoa k̄i?

⁵⁷ 'Koaá ma-ni nga mì k̄i nda kjokjín-lā ra a'ta 'tse. Tanga jè Jesús kitsó-lā:

—Nga'tsi x̄ita ra síchjeén Nainá nga chja ngajo-lā 'yaxkón-ní ya ñánda nga xìn, tanga ya nangi-lā kō ya ni'ya-lā mì k̄i 'yaxkón.

⁵⁸ Mì tsa k̄jìn kjoxkón ki'sín ya nangi-lā ta ngatjì-lā nga jñà x̄ita mì k̄i kjokjín-lā ra a'ta 'tse.

'Kia nga 'ken jè Juan ra tsatínda x̄ita

(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

14 ¹ Jè nichjin rak̄iò, jè x̄itaxá ítòn ra 'mì Herodes, kíi'nchré-ní koni 'sín nga kjoxk̄i ra a'ta 'tse Jesús.

² Kitsó-lā jñà x̄ita-lā:

—Jè x̄ita rak̄i, jè-ní, jè Juan ra tsatínda x̄ita; ijyee jaáya india-ila. 'Koaá ma-ni nga kotjín nga'ñó ra bakón.

³Nga tì'sa-ni kjotseeé jé Herodes kitsjà kjòhixi nga indabá'ñoó jè Juan, akjòn isi'ta na'ñoó kichà cadena nga kiji ndayá, ta jé ngatji-là jè chjoón ra 'mì Herodías ra chjoón-la Felipe kjomà. Jè Felipe, 'ndseeé jè Herodes. ⁴Ta kií jé kjomà-la Juan nga kitsò-la jè Herodes: “Mì kì tji'nde-jìn nga tiji kijnako-ni jè chjoón-la 'ndsi.” ⁵'Koaá ma-ni nga jè Herodes mejèn-la nga sji'ken Juan tanga jñá itsakjòn-la jñà xitá naxindá, nga jñà xitá kií, 'koaá 'sín kijtsexkón Juan koni jngo xitá ra síkjeeén Nainá nga chja ngajo-la. ⁶Tanga 'kia nga ijchò nichjin nga ijye nó-la jè Herodes, 'sí tsikíjna ya ni'ya-la ko jè tsati-la chjoón ra 'mì Herodías yaá kitè ya ngixkon nga'tsi xitá ra ya títsajna. Jè Herodes, ndaá isasèn-la koni 'sín kitè. ⁷Kitsjà kixí-la 'én-la nga tsjá ijyee-la ta mé ra sijié-la jè tsati. ⁸Jè tsati jè na-la tsinchá'a ítjòn mé-ni nga jè sko Juan katasíjé. Akjòn 'kiaá kitsò-la jè Herodes:

—Jé mejèn-na nga jè sko Juan, ra batíndá xitá, 'tiì-ná nga tikíjnaya-ná jngo chrobate.

⁹Jè xitaxá ítjòn ra 'mì Herodes, 'kia nga kií'nchré-la tsati, baá kjomà-la. Tanga ijyeeé ko'sín kitsjà-la tsa'ba ya ngixkon xitá ra ya títsajna'tako ímixa; ko kií ko'sín kitsjà-ni kjòhixi nga kata'bì-la jè sko Juan. ¹⁰Jè Herodes kitsjá-la kjòhixi jñà xitá-la nga katatesin Juan ya aya ndayá. ¹¹Akjòn jñà xitá 'jiikó sko Juan, tíjnaya jngo-la chrobate; kjongatsja jè tsati, ko jè tsati akjòn isingatsja jè na-la.

¹²'Kiaá ijchò jñà xitá ra kotá'yá'ta-la Juan nga iskábé ijo-la, akjòn kií kíhijin; ra kjomà askan-nioo isíkí'nchré Jesús kjoa ra kjomà.

'Kia nga 'on jmi xitá isikjèn Jesús

(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

¹³'Kia nga ijye kií'nchré Jesús jè kjoa rakii, kiji tajngo-ní; tsikijnaya jngo chitso; ijchò jngo i'nde a'ta xìn nándá nga mì yá xitá tjin. Tanga jñà xitá 'kia nga kií'nchré nga kiji Jesús, itjojiín ya naxindá-la nga ndsakò kiji-ni nga kiitjngi-la Jesús. ¹⁴'Kia nga itjojen Jesús jè chitso, kijtse-ní jñà xitá ra ya títsajna nga jín jchán ma-ni; kjòhimate-ní. Ko isindaá-ni nga'tsi xitá ra kiya. ¹⁵'Kia nga ijye kjòhixòn, jñà xitá ra kotá'yá'ta-la Jesús ijchò kincha'ta chrañaá-la, kitsò-la:

—Ijyeé kjòhixòn, kò ijndí i'nde'taxìn-ní, nímé ra t́jín. Kò'tìn-la xítà katafì-ni mé-ni katatse tsajmì ra skínè ya naxindá itsíná ra t́jín chraña ijndí.

¹⁶ Jesús kitsó-la:

—Mì kì tsa machjeén nga kiji-ni. Jìòn 'tì-la mé ra kòkjen.

¹⁷ Jñà xítà-la Jesús kitsó-ní:

—Tsin-najin, ki ta 'òn ma-ni niño nchrajín kò ta jò ma-ni tì ra t́jihijyo-najin.

¹⁸ Jesús kitsó-la:

—Nchrabáko-ná ijndí.

¹⁹ 'Kiaá kòkitsò-la jñà xítà nga katìtsajnajin ya ajin ndijyi; akjòn iskábé jñà niño nchrajín ra 'òn ma-ni kò jñà tì ra jò ma-ni. Akjòn iskotsíjen ya ján ngajmi, kitsjá-la kjonda Nainá, isìjòya jñà niño nchrajín kii, kitsjà-la jñà xítà ra kotá'yá'ta-la, kò jñà xítà-la isìka'bí-la jñà xítà ra ḱjìn ma-ni. ²⁰ Tsakjén nga'tsì xítà kó nga kjoski. 'Kia nga tsikíxkó-ni jñà ra tsijnengi-ni, ngi tejò ndisiyá kjomà-isa. ²¹ Jñà xítà ra tsakjèn maá-la tsa 'òn jmi jñà ra ta ngi ta xítà 'xin. Kò mì tsa kindà kjomà jñà íchjín kò jñà ra ìxti.

'Kia nga jè Jesús kiji-ni ndsako ya asòn nandá

(Marcos 6:45-52; Juan 6:16-21)

²² Jesús, 'koaá 'sín kitsò-la jñà xítà ra kotá'yá'ta-la nga katafaha'sen jè chitso nga t́jen katafì ítjòn mé-ni nga isa ítjòn kijchò-ni ya ra ijngo nandá ján; 'koaà-la chiba-la jè, tísíkjáya-la xítà ra ijye inchifì-ni. ²³ 'Kia ijye kjomà isíkjáya-la jñà xítà, Jesús yaá kijimijno jngo nindo kò yaá kiichja'ta tajngo-la Nainá. 'Kia nga ijye kjòjñò, tà jè tajngoó t́jna Jesús. ²⁴ Kò jè chitso ra títseyá xítà-la, ijyeé ya ijchò ya nga masen-la ndáchikon; jè nga'ñó-la nandá ra máfangi, ijyeé ngaxìn ngajen tífiko jè chitso ta ngatjì-la jè t́jò batéchjà ikon-la koni 'sín nga inchifì. ²⁵ 'Kia nga ijye t́'se isén, Jesús yaá tsá'basòn nandá nga ijchòtjìngi-la xítà-la ra t́jítseyá chitso. ²⁶ Jñà xítà ra kotá'yá'ta-la, 'kia nga kijtse nga tsá'basòn ya asòn nandá, itsakjón-la; iskindaya xkón-ní, kitsò:

—Jngo t́'ee t́jna ján.

²⁷ Tanga Jesús ndítóón kiichja-la nga kitsò-la:

—'Ñó 'tè-la takòn, kì tà chjàn skon, 'an-náa.

²⁸ Jè Pedro, 'kiaá kiichja-la nga kitsò-la:

—Na'in, tsa jíí-ní, tí'nde-ná nga kǐn-sòn nandá skanda ñánda tisijni.

²⁹ Jè Jesús kitsó-la:

—Nchrabí.

Jè Pedro itjojeén ya chitso kǒ maá tsajmesón jè nandá nga kǐjì-ni ndsako ya ñánda síjna Jesús nga kiitǐngi-la. ³⁰ Tanga 'kia nga kǐjtse nga 'ño tí'ba tǒ itsakjón-ní, akjòn tsikí'tsia nga iskajin-ndá; 'kiaá 'ño kiichja nga kitsò:

—¡Na'in, náchrjejin-ndá-ná!

³¹ Jesús nditǒón itsabá'ño tsja, kitsò-la:

—¡Jǐ xǐta ra chiba makjǐn-li ra a'ta tsa'an! ¿Mé-ni nga jò ka'bè-la takin?

³² 'Kia nga ijye 'jaha'sen-ni chitso Jesús kǒ Pedro, nditǒón isijyò-ni tǒ. ³³ Jǐnà xǐta ra i'ka ra títsaya chitso tsincha-xkó'nchi'ta-la Jesús nga kǐjtsexkón, kitsò-la:

—¡Ngi kixǐ kitií kjoa, jíí-ní ra I'ndí-la Nainá!

Kó'sín isinda-ni Jesús xǐta ra kiya ya Genesaret

(Marcos 6:53-56)

³⁴ Jesús kǒ xǐta-la, 'kia nga ijye tsatojin ya ndáchikon, ijchó ján nangi ra 'mì Genesaret. ³⁵ Jǐnà xǐta ra ya i'nde-la, 'kia nga kǐjtsexkon nga jè Jesús ra ya ijchò, isikasén 'én-ní nga tíjngo ya i'nde rakǐ; jǐnà xǐta 'jǐikó jǐnà xǐta ra kiya ya ñánda tíjna Jesús. ³⁶ Jǐnà xǐta tsikítsa'ba-la nga katatsjá'nde-la jǐnà xǐta ra kiya nga katabá'ta-la tsja nǐ'sín tà ya atjòn nikje-la. Kǒ nga'tsǐ xǐta ra tsaká'ta-la tsja ya nikje-la Jesús, kjondaá-ni.

Nǎa-nì kjoa ra síkítsón kọ sítjé xita

(Marcos 7:1-23)

15 ¹Ijchò kincha'ta chrañaá i'ka-la Jesús jǎà xita fariseo kọ jǎà xita ra bakón-ya kjoatéxoma-la Nainá ra tsíkínda Moisés ra ya inchrabà-ni ya naxindá Jerusalén nga iskonangi-la, kitsò-la:

²—¿Mé-ni 'kia nga bakjèn-ni xita ra kotá'yá'ta-li, mì kì biníjno tsja koni 'sín tíchja kjoatéxoma-la xita jchínga-ná?

³Jesús 'kiaá kiichja nga kitsò-la:

—¿Mé-ni tí'koa nachrjengi-najìon jè kjoatéxoma-la Nainá nga jè mangítjìngi-la koni 'sín tjín kjoatéxoma-la xita jchínga-no?

⁴Nga jè Nainá, 'koaá 'sín kitsjà kjoatéxoma nga kitsò: “Jchaxkín jè na'in-li kọ jè na-li”, tí'koaá kitsò: “Jè ra kichjajno-la jè na'in-la kọ jè na-la, tjínè-la nga kiyá.” ⁵Tanga ra jìon kí'f'sín bixó: “Jngo xita, maá kitsò-la jè na'in-la kọ tsa jè na-la: mì kì ma kósìko-la, nga nga'tsi tsajmì ra tjín-na, jè Nainá ijyee kítsja-la.” ⁶Kọ 'koaá 'sín bixó jìon nga nga'tsi ra ijye kọ'sín kọkitso, mì kì tí'nde-la nga kosìko jè na'in-la kọ tsa jè na-la. 'Koaá 'sín 'nià jìon nga nachrjengio jè kjoatéxoma-la Nainá kọ jè mangítjìngi-la kjoatéxoma 'tse xita jchínga-no. ⁷Jìon xita ra jò isén tjín-no, ndaa kiichja ra a'ta tsajìon jè ra tsi'kìn Isaías, jè xita ra isichjeén Nainá kjoatsee nga kiichja ngajo-la, 'kia nga kitsò:

⁸Jǎà xita kii, 'kia nga kotsò nga 'aán bexkón-na, tà 'én ra kotsò-la,

tanga jǎà inìma-la kjiín síkítsajna-ni.

⁹Nimé chjí-la koni 'sín bexkón-na,

nga 'koaá 'sín bakón-ya kjoatéxoma-la xita koni tsa 'tse Nainá.

¹⁰'Kiaá kiichja-la jǎà xita ra kjin ma-nioo, kitsò-la:

—Tiná'ya kọ nda katachiya-no. ¹¹Mì tsa jǎà ra 'faha'sen ya tsa'ba xita ra síkítsón; jǎà-ní ra bitjo-ni ya tsa'ba xita ra síkítsón ya ngixkon Nainá.

¹²Jǎà xita ra kotá'yá'ta-la Jesús ijchò kincha'tá-la nga kitsò-la:

—¿A 'ya-ní nga jǎà xita fariseo, 'choó kàma-la 'kia nga ká'nchré koni 'sín nga kasií?

¹³Tanga jè Jesús kitsó-ní:

—Nga'tsi jñà yá ra xá sitje-ni ra mì tsa jè tsikítje Na'in-na ra tíjna ngajmi, ngi koó kjama-la nga tjánè. ¹⁴Kì tà chjàn kó 'mì-la xitá kii; xitá xka-ní kò jñá kjen-la ndiyá jñà xitá ra i'ka ra tì'koa xka-te. Tsa jngo xitá ra xka, skén-la ndiyá jè xitá ra tì'koa xka-te, ta jngoó ngajo skatsaya ngajo.

¹⁵Jè Pedro kitsó-la Jesús:

—'Tènajmíya-nájin kótsò-ni a'ta 'tse kjoa ra ka'benajmí.

¹⁶Jesús kitsó-la:

—¿A tì'koaá takó kjeé nda machiya-no? ¹⁷¿A mí fiya-najìon nga nga'tsi ra 'faha'sen ya ndsa'bé, yaá bijchókaya ya aya indsi'bé, akjòn mahí kitsajna-né? ¹⁸Tanga nga'tsi 'én ra ndsa'bé bitjo-ni yaá nchrabájin-ni ya ajin inìma-ná, kò jñá 'én kido ra síkítsón xitá ya ngixkon Nainá. ¹⁹Nga yaá nchrabájin-ni ya inìma-la xitá nga'tsi kjobítsjen ra 'cho tsò kò 'kia nga sí'ken xitá xákjén, kò 'kia nga kjoachijngi 'sín, kò ra kjoachijé, kò ra kjoandiso kò nga chjajno-la xákjén. ²⁰Jñá nga'tsi kjoa kii ra ya nchrabájin-ni ya inìma-la xitá, ra síkítsón; tanga ni'sín mì kì binjineé ndseé 'kia nga bichieé mì kì tsa síkítsón-ná.

**Kó'sín tjín kjoa makjiín-la ra a'ta 'tse Jesús
jè chjoón ra xìn nangi-la**

(Marcos 7:24-30)

²¹Jesús itjokàjiín ya i'nde rakii, yaá kijì ya nangi ra chja-ni Tiro kò Sidón. ²²Jngo chjoón ra ya Caná i'nde-la yaá tíjna ya i'nde rakii; ijchò kasi'tá-la Jesús, 'ñó kiichja nga kitsò-la:

—Na'in, ra ya nchrabá-ni a'ta 'tse tje-la xitaxá ítjòn ra tsi'kìn David, jchahimatakón-ná. Jè ndí tsati-na inìma 'cho-la ní tíjnain ya inìma-la, kò tseé kjohi'in tísikjiín.

²³Tanga jè Jesús mì kì isisin-la. Kò jñà xitá ra kotá'yá'ta-la tsincha'ta chraña-la Jesús, kitsò-la:

—Kò'tìn-la jè chjoón rakii katafi-nì, sí síí kjindáya tjingi-ná.

²⁴'Kiaá kitsò Jesús:

—Ta kíí xá 'jíi-na ra 'an nga jñà 'jíitjingi-la jñà xitá Israel ra ichijà koni 'sín chija jñà forrè.

²⁵Tanga jè chjoón kii kasi'ta chrañaá-la, tsasèn-xkó'nchi'tá-la, kitsò-la:

—Na'in, tísiko-ná.

²⁶Jesús kitsó-la:

—Mì kì nda tjin nga chjí'an-la jñà niño-la ixti kò akjòn jñà nañá 'ki-la.

²⁷Tanga jè chjoón kitsó-ní:

—Kixíí kjoa Na'in, tanga jñà ndí nañá kjine-ní xi-la tsajmì ra xaájten-ngí ya ímixa-la ni-la.

²⁸Jesús 'kiaá kitsò-la:

—Jí chjoón, 'nó nda makjín-li ra a'ta tsa'an. Kó'sín katama koni 'sín mejèn-li.

Tijé-ni hora nga kjonda-ni jè tsati-la chjoón.

Kó'sín 'nó kjìn xita ra kiya isinda-ni Jesús

²⁹Jesús itjokàjín ya i'nde rakì; akjòn yaá kiji ya andi ndáchikon ra 'mì Galilea. Kijimijno jngo nindo, kò yaá tsikijna. ³⁰'Nó kjìn xita ijchòtjìngi-la ya ñánda nga ya tìjna, nga ijchòko-la xita ra ima kjòn, ra tsá'yá, ra xita xka, ra chjiló tsja kjòn, ra mì kì ma chja, kò xita ra kj'íí 'chin tjin-isa-la. Yaá isíkítsajna ya angi ndsako Jesús. Nga'tsi xita kii, jè Jesús, isinda ijyee-ni. ³¹Ta kjóxkón-la xita 'kia nga kijtse nga maá kiichja-ni jñà xita ra mì kì ma chja tsiki-ni, kò nga kjonda-ni jñà ra chjiló tsja kjòn, kò nga ma tsinchima-ni jñà xita ra tsá'yá, kò jñà xita xka maá tsatsíjen-ila. Jeyaá isíkíjna jè Nainá ra bexkón naxindá Israel.

Kó'sín kjomà 'kia nga ijòn jmi xita isikjèn Jesús

(Marcos 8:1-10)

³²Jesús kiichjaá-la xita ra koté'yá'ta-la, kitsò-la:

—Mahimaa-na jñà xita kii. Ijyee kjo jàn nichjin tjin-ni nga i títajnakò-na, kò nimé tjin-la ra kjine. Majìn-na nga tà kó'sín skanichjan-na ya ni'ya-la, tsa mejèn ya kohindà'yá ya aya ndiyáa.

³³Jñà xita ra koté'yá'ta-la Jesús kitsó-ní:

—¿Ñánda sakó-ná tsajmì ra ma sikjén xita ra 'nó kjìn ma-ni ya i'nde a'ta xìn ñánda nga nangi kixi?

³⁴Jesús iskonangií-la:

—¿Kótjín ma-ni niño nchrajín ra tjihijyo-no?

Jñà xita-la kitsó-ní:

—Ta itoó ma-ni, kò jngo-jò ma 'sa-ni ndí tì itsíñá.

³⁵'Kiaá kitsjà kjohixi nga katítsajna jñà xita. ³⁶Iskábé jñà niño nchrajín ra ito ma-ni kò jñà ndí tì itsíñá ra jngo-jò ma-ni, kitsjá-la kjonda Nainá, akjòn isijòya jñà niño nchrajín kò akjòn

kitsjà-la jñà xit̃a ra kotá'yá'ta-la mé-ni nga isika'bí-la jñà xit̃a ra kjìn ma-nioo. ³⁷Ndaá tsakjèn ijye nga'tsi jñà xit̃a skanda nga kjoski; 'kia nga tsikíxkó-ni jñà ra tsijnengi-ni, ngi ito ndisiyá kjomà. ³⁸Jñà xit̃a ra tsakjèn, ijòn jmi ma-ni jñà ra ta xit̃a 'xin, kò m̃i tsa kindà kjomà jñà íchjín kò jñà ixti. ³⁹Jesús 'kia nga ijye isíkjáya-la jñà xit̃a nga kijì-ni, 'jaha'seén ya chitso kò yaá kijì ya i'nde ra 'mì Magdala.

Kó'sín nga jngo kjojkón isíjé jñà xit̃a fariseo kò xit̃a saduceo

(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

16 ¹Jñà xit̃a fariseo kò jñà xit̃a saduceo ijchòtjìngi-la Jesús ya nándà t̃jna nga mejèn-la skoó'ta. Isíjé jngo-la kjojkón ra ngajmi nchrabá-ni, [a kixi kjoa nga jè Jesús a'ta 'tse Nainá nchrabá-ni]. ²Tanga Jesús kitsó-la:

—'Kià nga ijye mahixon, jìòn, 'koaá 'sín bixó: “Nda jchán-la kochon-isa, nga sí ndaá kjohinìngi ya nándà kàtjì-ni tsá'bí.” ³Kò 'kia nga 'se isén, 'koaá 'sín bixó jìòn: “Mì-la kì nda kochon 'ndi; jtsí-la 'koa, nga 'nchán isén chon kò sí 'nõ ijncha ifi ya i'ngaá.” Jìòn xit̃a ra jò isén t̃jín-no, maá-no kobixó kó'sín tsò-ni nga kò'sín chon ya i'ngaá, tanga mì kì ma-no kobixó kótsò-ni kjojkón ra tíma jñà nichjin ra titsahijyeé 'ndi 'ndi. ⁴Jñà xit̃a ra 'cho 'sín kò ra mì kì ma-la síhitjasòn-la Nainá, kjojkón inchisíjé jngo; tanga nijngo kjojkón ske ra kjíí; ta jé ske kjojkón ra mangásòn-kò koni 'sín kjomà'tin Jonás xit̃a ra isichjeén Nainá nga kùichja ngajo-la kjotseé.

'Kià nga ijye kòkitsò Jesús, kitsjin-ní, akjòn kijì.

Mé ra mangásòn-kò kjoa ra bakón-ya xit̃a fariseo

(Marcos 8:14-21)

⁵Jñà xit̃a ra kotá'yá'ta-la Jesús, 'kia nga kijì ya ra ijngo ndáchikon ján, ki'chaàjín-la, mì kì niño nchrajín ki'tsa. ⁶Jesús kitsó-la:

—Chítsijen-la kò tikindaa ijo-no a'ta 'tse na'yo san 'tse xit̃a fariseo kò 'tse xit̃a saduceo.

⁷Jñà xit̃a-la Jesús kitsó-la xákjén nga tsajoóya-ni:

—Kíí-la kòtsò-ná nga mì kì niño nchrajín ki'ché.

⁸Jesús kjòchiya-la nga kò'sín inchisíkítsjen; 'kiaá kitsò-la:

—¿Mé t̃a chiba makjín-no ra a'ta tsá'an? ¿Mé-ni kò'sín bixó-no nga mì kì ki'chà niño nchrajín? ⁹¿A takó kjeé nda

machiya-no, kō a mí bítsjen-no 'kia nga ísiká'bíá niño nchrajín ra 'òn ma-ni, kō sí 'òn jmi ma-ni xitā 'xin ra tsakjèn? ¿Kótjín ndisiyá kjóxkó-isa ra tsijnengi-nì? ¹⁰ ¿Kō a mí tjjín-te-no 'kia nga ísiká'bíá niño nchrajín ra ito ma-ni, ñánda nga ijòn jmi ma-ni xitā ra tsakjèn? ¿Kótjín ndisiyá kjóxkó-isa ra tsijnengi-nì? ¹¹ ¿Mé-ni mì kì kamachiya-no nga mì tsa a'ta 'tse niño nchrajín-ni ra kòkàxin-no, 'kia nga kàxin-no: “Tikindaa ijo-no a'ta 'tse na'yo san-la xitā fariseo kō xitā saduceo”?

¹² 'Kiaá kjòchiya-la koni 'sín kitsò-la Jesús nga mì tsa na'yo san 'tse ni'ño nchrajín ra kòkítsò-la, jñá-ní nga koni 'sín nga bakón-ya jñá xitā fariseo kō xitā saduceo.

Kó kitsò Pedro yá-ni jè Jesús

(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)

¹³ 'Kia nga ijchò Jesús ya i'nde ñánda 'mì Cesarea 'tse Filipino iskonangií-la jñá xitā ra kotá'yá'ta-la, kitsò-la:

—¿Kó tsò jñá xitā? ¿Yá-na ra 'an, ra I'ndí-la Xitā xin-la ijo-na?

¹⁴ Kitsò jñá xitā-la:

—Tjín i'ka ra tsò: “Jé Juan ra tsatínda xitā.” Kō tjín ra tsò-te: “Jé Elías.” Tì'koaá tjín ra tsò: “Jé Jeremías.” Kō tjín-te ra tsò-isa: “Jé-la jngo jñá xitā ra kisìchjeén Nainá nga kiìchja ngajo-la kjotseé.”

¹⁵ 'Kiaá kitsò Jesús:

—¿Tanga ra jìòn, kó'sín bixó? ¿Yá-na ra 'an?

¹⁶ 'Kiaá kiìchja Simón Pedro kitsò:

—Jíí-ní ra Cristo ra xá inikasén-ni, I'ndí-la Nainá ra ngi tijnakon.

¹⁷ Akjòn kiìchja Jesús; kitsò-la:

—Mé tã nda-li jí, ti-la Jonás, ra Simón 'mì-li. Nga mì tsa xitā isà'nde tsakón-li nga'tsi kjoa kì. Jè sabà tsakón-li jè Nainá ra tíjna ya ján ngajmi. ¹⁸ 'An, 'koaá tì'sín xin-la nga jíí-ní ra 'mì-li Pedro [ra najo tsò-ni], kō yaá asòn najo rakìi síkíjna tja'tsiaa jè naxínda-na; kō mì kì sìikijne-la naxínda-na, ni'sín jè nga'ñó-la kjobiya. ¹⁹ Kō jíí tsja-la jñá yabi 'tse naxínda ñánda nga batéxoma jè ra tíjna ján ngajmi; nga'tsi kjoa ra mì kì kì'ndi i a'ta nangi, tì'koaá mì kì tsjá'nde Nainá ya ján ngajmi kō nga'tsi kjoa ra kì'ndi i a'ta nangi, tì'koaá tsjá'nde-te Nainá ya ján ngajmi.

²⁰ 'Kiaá kitsjà-la kjokixi jñà xita ra kotá'yá'ta-la nga kitsò-la:
—Kì yá ra ko'mì-la nga 'an-ná ra Cristo ra xá isikasén-ni Nainá.

'Kia nga tsi'kénajmí Jesús ra a'ta 'tse kjobiya-la

(Marcos 8:31–9:1; Lucas 9:22-27)

²¹ Tijná-ni nichjin kii, Jesús tsikí'tsia-ni nga tsi'kénajmíya-la jñà xita ra kotá'yá'ta-la nga jè, tjínè-la nga ya kiji ya ján Jerusalén. Ko jñà xita jchínga ko xita ítjòn-la na'mì ko jñà xita ra bakón-ya kjetéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés, tsee kjohi'in tsjá-la ko sî'ken-ní, tanga 'kia kijchò jàn nichjin, kjoaáya-ila. ²² Jè Pedro kiichja'ta xín-la nga kitsò-la:

—Mì kì nda tjín koni 'sín nga kasi. ¿A sí 'koaá tsò kjòn isà'nde nga ko'sín kókama'tin? Nìkjíá ko'sín koma.

²³ Tanga Jesús iskáfa'tá-la nga kitsò-la:

—Tisi'taxín-ná ji xita-ní. Ta mejèn-li ji batechjà-ná. Nga mì tsa jè kjobítsjen-la Nainá níkítsjin; ta kjobítsjen 'tse xitaá tjíníkítsjìn.

²⁴ Jesús, 'kiaá kitsò-la xita ra kotá'yá'ta-la:

—Tsa yá ra mejèn-la ya kiji'ta-na, kì tì tsja jè kjobinachon-la 'sín-ni kindá. Katachíkjoa-la kjohi'in ra kotojin koni tsa 'bamijìn kjòn jngo krò ra tjè kiyá'ta-ni, ko katanchrabá'ta-na.

²⁵ Jè ra mejèn-la nga mì mé kama-la i a'ta nangi, ta isaá kjohi'in 'se-la askan-nioo; tanga jè ra skajin kjoa i a'ta nangi ra ta ngatji tsa'an, ndaá kijná-ni askan-nioo. ²⁶ ¿Mé ra kijne-la jngo xita, ni'sín 'se ijye-la nga'tsì tsajmì ra tjín i isà'nde, tsa sùjchijaá-ni inìma-la? Nì ta mé ra ma kùichjítjì-ni xita nga ma kijnakon inìma-la. ²⁷ An ra I'ndí-la Xita xian-la ijo-na, 'kia nga kji'i india-na nga ko kjoajeya-la Na'in-na kji'ia, ko tjiko jñà ìkjalì, 'kiaá tsja-la chjí-la koni 'sín nga ki'sín nga jngó jngó xita. ²⁸ Ngi kjohixí ra xin-no, títsajnajíin i'ka ijndí ra mì kì kiyá skanda 'kia nga ske-na 'an ra I'ndí-la Xita xian-la ijo-na nga kji'i katexóma.

Kó'sín kjomà 'kia nga jahatjìya jngohíjta-la Jesús koni 'sín nga 'ki

(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

17 ¹ Ra ma jon nichjin Jesús kùikoò jè Pedro, ko Jacobo ko jè 'ndse Jacobo ra 'mì Juan. A'ta xín kiji nga kijimijno jngo nindo ra 'ño 'nga 'ki. ² Ko 'kia nga ijchò ya ijndáa, Jesús

jahatjìya-là koni 'sín nga 'ki ya ngixkon jñà xità-là. Jè isén-là, 'koaá 'sín 'nó fate tsatsijen koni 'ki jè tsá'bí, kò jè nikje-là, ngi 'koaá 'sín kjochraba koni tsa ni'í. ³Jñà xità-là Jesús ra tji_kò, tà nditòón tsatsijen-là jè Moisés kò jè Elías nga in-chibáko Jesús. ⁴'Kiaá kiichja Pedro nga kitsò-là Jesús:

—Na'in, ndaá-ni i titsajna-jin; tsa mejèn-li, maá jàn ni'ya tji_kien kında-jin, jngo ra tsaji, jngo ra 'tse Moisés kò jngo ra 'tse Elías.

⁵'Kia nga tíchja-isa jè Pedro, jngo ifi tsikíjtsa'ma ra 'nó fate koni tsa ni'í, kò ya ajin ifi ina'yá jngo-là 'én ra kitsò:

—Jé rakii I'ndí-na ra 'nó tsjake kò 'nó tsja tjin-na ra a'ta 'tse. Jé tiná'ya-la.

⁶Jñà xità ra kotá'yá'ta-là Jesús 'kia nga kí'nchré 'én rakii, ngi tsincha-xkó'nchi-ní nga tsincha-niñané isén-là skanda a'ta nangi, nga 'nó itsakjòn. ⁷Jesús, 'kiaá inchrabà kasi'ta chraña-là nga kiskaájno, kitsò-là:

—Tisítjeen, kì tà chjàn skon.

⁸'Kia nga iskotsijen jñà xità-là, mì kì tì yá tjin-ni; ta jè tajngóó Jesús síjna.

⁹'Kia nga in-chinchrabájen-ni ya nindo, Jesús kitsjá-là kjohixi, kitsò-là:

—Kì yá ra 'bènajmí-la jè kjoa ra ka'ya skanda 'kia nga kjoaáya-na a'ta 'tse kjobiya 'an ra I'ndí-là Xità xin-là ijo-na.

¹⁰Jñà xità ra kotá'yá'ta-là Jesús iskonangi-ní, kitsò:

—¿Mé-ni kotsò-ni jñà xità ra bakón-ya kjotéxoma-là Nainá ra tsikında Moisés nga jè Elías, tjinè-là nga kj'íí ítjòn?

¹¹Jè Jesús kitsó-là:

—Kixii kjoa, jé Elías ra kj'íí ítjòn, kò jè sikhijyondá ijye-ni nga'tsi xità. ¹²Tanga 'koaá xín-no, jè Elías ijyeé 'ji kò mì kì yá ra kijtsexkon; jñà xità 'koaá 'sín isikò koni 'sín kjomejèn-là ra jñà. 'Koaá tì'sín kama'tiaan 'an ra I'ndí-là Xità xin-là ijo-na nga tseé kjohi'in sikjiáan a'ta 'tse xità kii.

¹³Jñà xità ra kotá'yá'ta-là Jesús, 'kiaá kjòchiya-là nga jè ra kotítsò-là, jé a'ta 'tse Juan ra batínda xità.

Kó'sín isinda-ni Jesús jngo ti ra 'chin níí tjin-là

(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

¹⁴'Kia nga ijchò ya nánanda 'nó kjìn ma-ni xità títsajna, jngo xità ijchòkasi'ta-là ra tsasèn-xkó'nchi'ta-là, kitsò-là:

¹⁵—Na'ìn, jchahimatakìn jè i'ndí-na. 'Chin biya-xín tjin-la. Batoó 'nó tse kjohi'in tísíkjín. Kajokjín 'ka ya kàtjen-jin ya ajin ni'í kò kjokjín 'ka ya kàtjen-jin nandá. ¹⁶Jñà xita ra kotáyá'ta-li káfíiko-la, tanga mì kì ma-la kásinda-ni.

¹⁷Jesús kitsó-ní:

—Jìon xita ra 'cho 'nià kò ra mì kì nda makjiín-no ra a'ta tsa'an. ¿A ta 'aán kótijnako ki'ta-no skanda ta mé nichjin-nioo? ¿Kó'sín koma-ni nga chíkjoa-na kjoa ra 'nià jìon? Nchrabáko-ná ijndíi jè ti.

¹⁸Jesús tsakátikoó jè inìma 'cho-la níí kò nditoón itjokàjin-ni ya inìma-la ti. Ti'kiaá kjonda nditon-ni jè ti.

¹⁹Jñà xita ra kotáyá'ta-la Jesús 'kiaá iskonangi 'taxín-la, kitsò-la:

—¿Mé-ni ngajin mì kì kàma kanachrejin-najin jè inìma 'cho-la níí?

²⁰Jesús kitsó-la:

—Kíí koma-ni, batoó chiba makjiín-no ra a'ta tsa'an. 'Koaá xin kixi-no, tsa ta 'koaà-la 'ki kòkjín itsé-najìon koni 'sín itsé 'ki jè xojmá mostaza, komaá-la 'kín-la jè nindo rakíi: “Taxíxin ijndíi, xin i'nde 'tin”, jè nindo, kosen'táxín-ní. Nímé ra mì kì kitjasòn-no. ²¹Jè inìma 'cho-la níí ra kò'sín 'sion, 'kiaá bitjokàjin 'kia nga bitsa'beé kò nga bitsachjeén a'ta 'tse Nainá.

Kó'sín jè Jesús 'bénajmí india-ni ra a'ta 'tse kjobiya-la

(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

²²'Kia nga tíjna Jesús ya i'nde nándá 'mì Galilea, kitsó-la xita-la:

—'An ra I'ndí-la Xita xin-la ijo-na, yaá kongatsja jñà xita, ²³akjòn sù'keén-na. Tanga 'kia nga kijchò jàn nichjin, kjoaáya-ina.

Jñà xita-la 'kia nga kií'nchré, taxki baá ki'se-la.

Kó'sín machjítjì tsajmì ra a'ta 'tse ni'ya ingo

²⁴'Kia nga ijchò Jesús kò xita-la ya naxindá Capernaum, jñà xita ra síkíchítjì tsajmì ra a'ta 'tse ingo iskonangií-la Pedro kitsò-la:

—Jè Maestro-li, ¿a bíchjítjì tsajmì ra a'ta 'tse ingo?

²⁵Jè Pedro kitsó-la:

—Bíchjítjì-ní.

'Kia nga 'laha'sen ni'ya jè Pedro, jè Jesús kiichja ítjòn-la, kitsò-la:

—¿Kósii ra jì Simón? Jñà xitaxá ítjòn ra títsajna i isà'nde, ¿yá xitá-nì ra síkíhjtjì tsajmì? ¿A jñà xitá ra i naxindá-la o ra jñà xitá ra xìn i'nde-la?

²⁶ Jè Pedro kitsó-ní:

—Jñá-la xitá ra xìn i'nde-la.

'Kiaá kitsò Jesús:

—Jñà ra i naxindá-la, mí-la tsa tjinè-la nga tsajmì kiichjtjì.

²⁷ Tanga mé-ni nga mì 'cho kitsò-ná, 'tin ya ján andi ndáchikon ján; kò tikàtjen-jin-ndí jè kichá-li ra tsabà ti; kò jè ti ra kináchrje ítjìn, chjì'xii tsa'ba; yaá tjí'a jngo ton ra kichóya-la nga kichjtjé tsajmì ra a'ta 'tse ingo ta ngajò-ná; akjòn tiko-la kò tíhjí-la jñà xitá kii.

Yá ra isa 'ñó chjí-la

(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

18 ¹ Jñà nichjin kii, jñà xitá ra kotá'yá'ta-la Jesús ijchò kincha'ta-la nga iskonangi-la, kitsò-la:

—Nga'tsì xitá ra batéxoma-la jè ra tíjna ján ngajmi, ¿ta nga'tsiò, yá-ní ra isa 'ñó chjí-la?

² Jesús 'kiaá kiichja jngo-la ndí ti itsé, isikasén masen. ³ Kitsò:

—'Koaá xin kixi-no, tsa mì kì sikaatjya-la kjobítsjen-no, kò tsa mì kì kò'sín sikíjna inìma-no koni jñà 'tse ndí ixti, mì kì koma kitjáha'seen ya nánnda nga tíbatéxoma jè ra tíjna ngajmi. ⁴ 'Koaá 'sín tjin, jè ra nangi siikíjna ijo-la kò ra kò'sín kjòn inìma-la koni 'ki 'tse ndí ti rakii, jè-ní ra isa 'ñó chjí-la ta nga'tsì xitá ra tíbatéxoma-la ra tíjna ngajmi. ⁵ Jè ra a'ta tsa'an skaábétjò jngo ndí ti koni jè ndí ti rakii, koni 'aán-nì ra kjábétjò-na.

Kó'sín tí'mi-la jñà ra kaníjin-ná jé

(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)

⁶ 'Tsa yá ra skanjin jé, xitá ra makjín-la a'ta tsa'an, jñà ra kò'sín kjòn inìma-la koni jñà 'tse ndí ixti, isaá-la ta nda-la tsa jè xitá ra kò'sín 'siin, jngo najo natsí katasiténgi ya ísìn, akjòn sikàtjen-ngi ya ajin ndáchikon. ⁷ Ima-ró-ni jè isà'nde nga ya tjin kjoa ra kàjin-ni jé jñà xitá; 'se ki'tá kjoa kii; tanga ima-ró-ni jè xitá ra skanjin jé jñà xitá.

⁸'Tsa jè ndsji kò tsa jè ndsakì bátsji-jé-li, tìchátjìn kò xìn tìkàtjìn. Isaá nda-ni nì'sín ta takjo 'ki nga kitjáha'siìn ya ñánda nga kíjnakon jè inìma-li kò mì 'koa-ni tsa jò ma-ni ndsji kò tsa jò ma-ni ndsakì kò ya skatjen-jin ya ñánda nga títi ní'í ra mì kì fi'tso skanda ta mé nìchjin-nioo. ⁹Kò tsa jè xkìn bátsji-jé-li, tìnáchrji, xìn tìkàtjìn. Isaá nda-ni nì'sín ta jngo-ni xkìn nga kitjáha'siìn ya ñánda nga kíjnakon jè inìma-li kò mì 'koa-ni tsa jò ma-ni xkìn nga skatjen-jin ya ñánda nga títi ní'í ra mì kì fi'tso skanda ta mé nìchjin-nioo.

Kjoa mangásòn a'ta 'tse ndí forrè ra ichijà.

(Lucas 15:3-7)

¹⁰'Kì nijngo nachrjengio jñà ndí xita kìi ra kò'sín kjòn inìma-la koni jñà 'tse ndí ixti; 'koaá xin-no, ya ján ngajmi jñà ìkjali-la yaá títsajna ki'ta ya ngixkon Na'in-na ra tíjna ján ngajmi. ¹¹Ra 'an, ra l'ndí-la Xita xin-la ijo-na, kíí xá 'jíi-na nga 'an kochrjékàjian kjohi'in jñà xita ra ijye ichijà.

¹²'¿Kó'sín bixó jìòn? Tsa jngo xita ra jngo sindo ma-ni forrè-la, kò tsa ya jchijaxkon jngo ya ajin ijñáa, ¿a mí tsa sùkítsajna jñà ra ijòn-kan kò chrjo'on ijòn ma-nioo nga ikátsji jè forrè ra ichijà jngo-la? ¹³Tsa sakò-ila, ngi kixíí kjoa, isaá ta tsja 'se-la ta ngatjì-la nga sakò-la jè ndí forrè ra kichija, nda mí kò'sín tsja 'se-la a'ta 'tse jñà forrè ra mì ichijà. ¹⁴'Koaá 'sín mejèn-la jè Nainá ra tíjna ján ngajmi nga nijngo katachija jñà xita kìi ra kò'sín kjòn inìma-la koni 'tse ndí ixti.

Kó'sín ma sijcha'tá-la jñà ra 'ndsé chibé ra a'ta 'tse Cristo

(Lucas 17:3-4)

¹⁵'Tsa jè 'ndsì bàtsji-jé ra kondra tsaji; tinákjoa'tàxin-la ñándà nga ma jchibakjo ngajò-no; tindajín-kij jè kjoa ra tjín-no; tsa kji'nchré-li, ijyeé ma nda jchiba-no. ¹⁶Tanga tsa mì kì kji'nchré-li, tinákjoa ijngo-isa-la xita, kò ñá tsa jò tinákjoa-isa-la, mé-ni nga kji'nchré-ni kó'sín nga kíndajìon jè kjoa-no; nga machjeén-ní nga jò jàn xita kata'nchré 'kia nga ta mé kjoa ra sindajín. ¹⁷Tsa ti'koa mì kì kji'nchréhijon-la jñà xita kii, kò'tín-la nga'tsi xita naxindá-la Nainá; kò tsa ti'koaá mì kji'nchréhijon-te-la jñà xita naxindá-la Nainá, tà kò'sín jchatakìn koni tsa jngo xita ra mì kì bexkón Nainá kò tsa koni jngo xita ra síkíchjítjì tsajmì 'tse xitaxá Roma.

¹⁸'Koaá xin kixi-no, nga'tsi kjoa ra mì kì k'inde i a'ta nángi, ti'koaá mì kì tjó'nde-te-la ján ngajmì, kò nga'tsi kjoa ra k'inde i a'ta nángi ti'koaá tjó'nde-te-la ján ngajmì.

¹⁹'Koaá xin kixi india-no, tsa jò ma-no i isà'nde, jngo kjobítsjen kongió nga sijé mé ra mejèn-no, jè Na'n-na ra tíjna ya ján ngajmì tsjá-no mé ra sijé. ²⁰Nga ya ñándà nga títsajna jò jàn xita ra a'ta tsa'an títsajnajtín-nì, 'an, yaá tíjnajin masen-la.

²¹Jè Pedro 'kiaá ikasi'ta chraña-la Jesús nga iskonangi-la, kitsò-la:

—Na'in, ¿kótjín 'ka ma sijchá'ta-la tsa 'kia jngo 'ndsèe tíbátsji-jé ra a'ta tsá'an? ¿A skanda itoó 'ka?

²²Jè Jesús kitsó-la:

—Majìn, mì tsa ta itoó 'ka-jìn; skanda jàn-kan kò te nga ito 'ka.

**Kó'sín kjomà a'ta 'tse jngo xita chi'nda
ra mì ma-la kisihijchaà'ta-la xákjén**

²³'Koni 'sín batéxoma jè ra tíjna ngajmì, 'koaá 'sín mangásòn-kò koni 'sín k'i'sìn jngo xitaxá ítjòn 'kia nga isjé-la kindà jñà xita chi'nda-la. ²⁴'Kia nga tsikí'tsia nga k'i'sín kindà 'ji jngo xita chi'nda-la ra 'ñó kjìn millón ton tjen-la. ²⁵Jè xita chi'nda rakii, tsìn-la ton ra siìjndà-la jè xitaxá ítjòn ra ni-la xá ma. 'Koaá ma-ni nga jè ni-la xá, 'koaá 'sín kitsjà kjohixi nga katasatína jè xita rakii, kò jè chjoón-la, kò jñà ixti-la, kò nga'tsi tsajmì ra tjín-la, mé-ni nga katajndà-ni jè ton ra

tjen-la. ²⁶Jè chi'nda rakii tsasèn-xkó'nchi'tá-la jè ni-la xá, tsikítsa'ba-la; kitsò-la: “Na'in, jchíñakjoa-ná; komaá kichjí ijye-la nga'tsi ton ra tjen'tin-la.” ²⁷Jè ni-la xá kjòhimake-ní, isihijcha'ta ijyeé-la jè ton ra tjen'tin, ko isíkijnandí-ni.

²⁸Jè chi'nda rakii, 'kia nga ijye itjo-ni ya ñánda tíjna jè ni-la xá, 'kiaá iskajin jngo chi'nda xákjén ra ta chibaá ton tjen'tin-la. Itsabá'ño, ko tsikíjtín-sin; kitsò-la: “Tíchjí-ná ton ra tjen'tin-ná.” ²⁹Jè chi'nda xákjén tsasèn-xkó'nchi'tá-la, tsikítsa'ba-la. Kitsò-la: “Jchíñakjoa-ná, ko komaá sijndá ijye-la jè ton ra tjen'tin-la.” ³⁰Tanga jè xita rakii, mi kì kjokjiín-la. Ta isaá ndayá iskaní'sen ko yaá isíkijna skanda 'kia tsikíchjí ijye-la kó'ki ton tjen-la. ³¹'Kia nga kijtse jñá xita chi'nda xákjén ra i'ka, 'ño ba ki'se-la. 'Kiaá kii 'kénajmí-la jè ni-la xá nga'tsi kjoa ra kjomà. ³²Jè ni-la xá, 'kiaá kitsjà kjohixi nga kiijch'à jè chi'nda rakii, 'kia nga 'ji, kitsò-la: “Ji chi'nda ra 'ño 'cho 'ni. 'An ísijcháha'ta ijyeé-la ra tjen'tin-ná 'kia nga tsikítsa'ba-ná. ³³Ti'koaá ngaji, ¿a mí ma-li tsa ko'sín kjòhimacha-ti jè chi'nda xàngii koni 'sín nga kjòhimake-la ra ji?” ³⁴Jè ni-la xá kjojtí-la, 'kiaá kitsjà kjohixi nga kata'bì-la kjohi'in skanda 'kia nga ijye kiichjí ijye jè ton ra tjen-la.

³⁵Jesús kitsò:

—'Koaá ti'sín siko-najiòn nga jngó jngó-no jè Na'in-na ra tíjna ya ján ngajmi tsa mi kì ngi ko iníma-no sijcha'ta-la jé-la xàngioo.

**Kó'sín tsakón-ya Jesús a'ta 'tse xita ra ijye
ixan ra tsjin-nì xákjién**

(Marcos 10:1-12; Lucas 16:18)

19 ¹'Kia nga ijye kiichja jñá 'én kii Jesús, itjojiín ya nangi Galilea nga kiji ya nangi Judea ra tíjna ya ajton ndáje Jordán. ²'Nó kjin xita kijjtjngi-la ko yaá isinda-ni xita ra kiya.

³Ijchó i'ka xita fariseo ya ñánda tíjna Jesús nga mejèn-la skoóndacha-la nga iskonangi-la, kitsò-la:

—¿A tjí'ndeé-la jè ra xita 'xin nga ma jngó kjá tsjín-ni chjoón-la ni'sín ta mé kjoa 'sa-ni?

⁴Jesús kitsó-la:

—¿A kjeé chitáyá jè xajon ra tjí'ta 'én-la Nainá 'kia nga ti'sa tsikínda xita, “ko chjoón ko 'xín tsikínda”? ⁵Ko kitsò-isa: “'Koaá ma-ni nga jè xita 'xin, 'kia nga kixan, tsjín jè na'in-la

ko tsjín jè nà-là; ta jé chjoón-là kijnako; ko jngoó ijo koma-ni ta ngajòo.”⁶ Mì tsa tì jò ma-ni 'kia nga ijye kàbixan; ta jngoó ijo kàma-ni. 'Koaá ma-ni nga mì kì ma nga jñà xitā sùtsjin-ni xákjén jñà ra jè Nainá isjngo.

⁷Jñà xitā fariseo 'kiaá iskonangi-là Jesús, nga kitsò-là:
—¿Mé-ni ko'sín kitsò-ni jè Moisés nga maá jngo xajon katasijna masen, ko ijyeé koma tsjín-ni xákjén?

⁸Jesús kitsó-là:
—Tà kii ngatji-la nga 'ñó tájajín tjín jè inìma-no, kii kitsjá'nde-ni jè Moisés nga ma kijmí-no íchjín-no, tanga 'kia nga ti'sa tjà'tsin-là kjoa, mì tsa ko'sín kjomà. ⁹Tanga 'an, 'koaá xín-no, jè xitā ra tsjín-ni chjoón-là ko kj'í chjoón kixan-ko india-ni, kjoachijngíí tí'sín. Ko jè xitā 'xín ra kixan-ko jè chjoón ra kitsjin-ni 'xín-là ti'koaá kjoachijngíí tí'sín-te. Ta 'kia-ní ma tsjín-ni chjoón-là, tsa 'kia jè chjoón, kj'íí xitā 'xín kichja-là.

¹⁰Jñà xitā ra kotá'yá'ta-là Jesús kitsó-ní:
—¿Tsa 'koaá 'sín tjín kjoa a'ta 'tse xitā ra bixan, isaá-la nda-ni tsa mì kì kixan xitā?

¹¹Jesús kitsó-là:
—Tjín xitā ra mì kì makjiín-là jè kjobítsjen kii, tanga tà jñà kokjiín-là jñà xitā ra ijye Nainá kitsjà-là nga kokjiín-là. ¹²Tjín xitā 'xín ra xá ko'sín tsin-ni nga mì íchjín sùsin, ko tjín xitā 'xín ra xá xitā faháxìn-là nga mì íchjín koà'ta ikon, ko tjín ra xá ko'sín kitsjá-là ijo-là nga mì íchjín sùsin ta ngatji-la nga ya mejèn-là isa nda sihitjasòn koni 'sín tjín kjotéxoma 'tse ngajmi. Jè ra chíkjoa-là nga skaábé jè kjobítsjen rakii, katakjábé.

Kó'sín jè Jesús isichikon'tin jñà ndí ixti itsíñá

(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

¹³Jñà xitā 'jiikó i'ka ndí ixti ya ñánda nga tíjna Jesús, nga mejèn-là kátásòn-là tsja ko nga katabítsa'ba'tin, tanga jñà xitā ra kotá'yá'ta-là Jesús tsakátikoó jñà xitā ra 'jiikó jñà ndí ixti kii. ¹⁴'Kiaá kitsò-là Jesús:

—Tì'nde-la jñà ndí ixti nga katanchrabá'ta-na. Kì jiòn batechjà-la. Nga jñà xitā ra ko'sín tjín inìma-là koni kjòn 'tse jñà ndí ixti, ijyeé 'tseé nga'tsi kjonda ra tjín ya ñánda nga tíbatéxoma jè ra tíjna ngajmi.

¹⁵ Jesús tsakásòn-là tsja jñà ndí ixti; ko akjòn kiji-ni ya i'nde rakìi.

'Kia nga tsakáko Jesús jngo xita-ti ra 'ñó nchiná

(*Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30*)

¹⁶ Jngo xita ra 'sa ixti-isa ijchòjkon Jesús, iskonangi-là, kitsò-là:

—Jì maestro, ¿mé kjonda ra 'siaan nga ma 'se-ná kjobinachon ra mì fehe'ta skanda ta kjiá-nioo?

¹⁷ Jesús kitsó-là:

—¿Mé-ni nga 'an chjinangi-ná mé kjoa ra nda tjín? Tà jngoó-ni jè Nainá ra xita nda. Tanga tsa mejèn-li nga 'se-li kjobinachon ra mì kì fehe'ta, tìhitjasìn jñà kjotéxoma-là Nainá.

¹⁸ Xita rakìi iskonangi-ní, kitsò:

—¿Náa kjotéxoma?

Jesús kitsó-là:

—“Kì xita nì'kin; kì kjoachijngi 'nì; kì kjoachijé 'nì; kì 'én ndiso fanè-là xita ra kji'í; ¹⁹nda jchaxkín jè na'in-li ko jè na-li; ko ko'sín tsjacha 'tìn jñà xita xàngi koni 'sín nga tsjachi jè ijo-li.”

²⁰ Jè xita ti rakìi kitsó-ní:

—Tísìhitjásòn ijye-náa nga'tsì kjoa kì; ¿mé ra jchija-isa-na?

²¹ Jesús kitsó-là:

—Tsa mejèn-li nga xita kixi kama, tatina ijyi nga'tsì tsajmì ra tjín-li. Ko jè ton, tika'bí-là jñà xita ra ima títsahijyo mé-ni nga tse kjonda 'se-li ya ján ngajmi. Ko akjòn nchrabátjìngi-ná.

²² 'Kia nga ki' nchré jñà 'én kì jè ti rakìi, 'ñó ba ki'se-là nga kiji-nì, ta ngatjì-là nga 'ñó nchiná.

²³ Jesús, 'kiaá kitsò-là jñà xita ra kotá'yá'ta-là:

—'Koaá xin kixi-no. 'Nó chjá kama-là jñà xita ra nchiná nga kjoaà'sen-jin ya ñánda nga tíbatéxoma jè ra tjina ngajmi.

²⁴ 'Koaá xín india-no, 'ñó chjá kama-là nga kjoaà'sen-jin ya ñánda nga tíbatéxoma Nainá; skanda isaá-la chiba chjá kama-là jngo cho camello nga kjoaà'sen-kjá ya ñánda nga tì'xá nindo ra tjahiña-ni nikje.

²⁵ 'Kia nga ki' nchré 'én kì jñà xita ra kotá'yá'ta-là Jesús, batoó ta kjóxkón-là. 'Kiaá kitsò-là xákjién:

—¿Yá xita ra koma kitjokajin kjohi'in tsa'koa?

²⁶ Jesús iskotsíjeén-là, kitsò-là:

—Ra ta jñà xità, mì kì koma-la. Tanga ra a'ta 'tse Nainá ma ijye-ní ta mé kjoa-nioo.

²⁷'Kiaá kitsò jè Pedro:

—Ra jìn, kijmitákon ijyeé-nájin nga'tsi tsajmì ra tjín-nájin, ko jíí timatjìngi-lajìn. ¿Mé ra 'se-najìn askan-nioo?

²⁸Jesús kitsó-la:

—'Koaá xín kixi-no, 'kia nga kijchò nichjin nga koxitseyá ijye, ko 'kia nga 'an ra l'ndí-la Xità xin-la ijo-na kótijnasòn íxile ya ñánda nga 'ño jeya kótijna; jiòn ra ijye 'an timatjìngi-ná, ti'koaá yaá kitsajnasòn jngó jngó íxile ñánda nga tísatéxoma, mé-ni nga jiòn kíndajín-la jñà xità naxindá-la xità Israel ra tejò tje ma-ni. ²⁹Nga'tsi xità ra ta kjoa tsa'an isíkítsajna ni'ya-la, 'ndse, ndichja, na'in-la, na-la, chjoón-la, ìxti-la, nangi-la, jngo sindo 'ka ko'ki tjábé ngajo-ila. Ko ti'koaá 'seé-la kjobinachon ra mì fehe'ta skanda ta mé nichjin-nioo. ³⁰Tanga kjín xità ra jñà títsajna ítjòn 'ndi 'ndi-ni, jñá kítsajna tjìngi-ni askan-nioo; ko jñà ra títsajna tjìngi-ni 'ndi 'ndi-ni, jñá kítsajna ítjòn-ni askan-nioo.

Kjoa mangásòn a'ta 'tse chi'nda ra xá ki'síxá-la

20 ¹'Koni 'sín batéxoma jè ra tíjna ngajmi, 'koaá 'sín mangásòn-ko koni jè xità ra tjín-la nangi. Tajño kijì nga kù kátsji chi'nda ra síxá ya ñánda nga jtítje-la na'ño to uva. ²'Kia nga ijye isakò-la chi'nda ko kisinda-la nga kíichjí-la koni tjín nga machjí-la xità nga jngo níchjin, 'kiaá kisikasén ya ñánda nga jtítje-la uva. ³'Kia nga ijye kjò'nga tsá'bí kijí india-ni jè ni-la xá nga íkátsji-isa chi'nda. Kijtseé-isa xità chi'nda ra ya títsajna ya ajin nditsin ra mì mé xá inchi'sín. ⁴Kitsó-la: “Tangió tixá-te ya nangi-na. Ko 'koaá 'ki kichjí-no koni 'ki tíjna chjí-la chi'nda.” Jñà chi'nda kù, kijí-ní nga kù síxá. ⁵Jè ni-la xá india kijì-isa 'kia nga ijye ijchò nchisen. Ti'koaá kijí india-isa 'kia nga ijye tímahixòn. Ko 'koaá ti'sín ki'sín. ⁶Ijyeé-la ijchò tsa las cinco nga ngixòn; itjo india-ni jè ni-la xá, ko isakò-isa-la xità chi'nda ra ta jyò títsajna. Kitsò-la: “¿Mé-ni tà jyò títsajna-no jngo níchjin?” ⁷Jñà chi'nda kù kitsó-la: “Kíí koma-ni niyá ra kátsjá xá-najìn.” 'Kiaá kitsò-la: “Tangió, ko tangí tixá-te ya ñánda nga jtítje-na uva.” ⁸'Kia nga ijye kjòjñò, jè ni-la xá kitsó-la jè xità ra síkinda xità chi'nda: “Tinákjoa-la nga'tsi chi'nda. Tíchjí-la. Ti'tsiako kjòn-ni jñà

ra askan ka'fioo; ko jñà ra ka'fi ítjòn, tìkjehe'ta-ni.” ⁹'Kiaá inakjoá-là jñà chì'nda ra 'jaha'sen las cinco nga ngixòn; ki'tsi-là chjì-là ra jngo níchjin nga jngó jngó. ¹⁰'Kia nga kjóchjì-là jñà chì'nda ra tajñò 'jaha'sen, 'koaá 'sín isíkítsjen tsa isáá tse kochjì-là. Tanga tì'koaá ta jé ki'tsi-là chjì-là ra jngo níchjin. ¹¹'Kia nga ijye kjóchjì-là jñà chì'nda kii, tsaté'ta ni-là xá; ¹²kitsò-là: “Jñà chì'nda ra askan ka'fioo, tà jngoó hora kàsíxá, ko ra jin, jngo níchjin jndà jndà kanikjiín-lajin ndabá nga kàníxá-jin. Ko takó ta ngásòn kabíchjì-nájin.” ¹³Tanga jè ni-là xá kitsó jngo-là jñà chì'nda kii: “Jì ndse, mì tsa mé ra 'cho tísikò-la, 'koaá 'ki tíbíchjì-la koni 'sín 'ki kasinda-ná nga kíchjì-là jngo níchjin. ¹⁴Chjìbí chjì-li, ko 'tin-ni; tanga 'an, 'koaá tjín mejèn-na kíchjì-te-là jñà ra askan ka'fioo koni 'ki tíbíchjì-la ra jì. ¹⁵¿A mí tjì'nde-na nga ko'sín sikóo ton-na koni 'sín mejèn-na, o ra maxitakón-ni nga nda xitá 'siaan?”

¹⁶Jesús kitsó-isa:

—'Koaá 'sín kama jñà xitá ra títsajna ítjòn, nga kjehe'tá-ni; ko jñà ra títsajna tjíngi-nioo, jñà kítsajna ítjòn-ni askan-nioo. [Nga kjín ma-ni ra inchinakjoá-là tanga chibaá ma-ni ra tíjahjín.]

Jesús tsi'kénajmí india-ni a'ta 'tse kjobiya-là

(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

¹⁷'Kia nga tífi Jesús ya ján naxindá Jerusalén, kiichja'taxìn-là jñà xitá ra kotá'yá'ta-là ra tejò ma-nioo, kitsò-là:

¹⁸—'Ndi 'ndi-ni, yaá inchimangié ya naxindá Jerusalén; 'an ra l'ndí-là Xitá xian-là ijo-na, yaá kongatsja jñà xitá ítjòn-là na'mì, ko xitá ra bakón-ya kjotéxoma-là Nainá ra tsikínda Moisés; ko jñà kokitso nga bakén-na nga kiyáa; ¹⁹ko yaá sìngatsja-na ya ajin-là xitá ra mì tsa xitá Judío; ko jñà xitá kii, sìisabà'tiín-na, ko kojá-na, ko yaá koaà'ta-na krò nga ya kiyáa. Tanga 'kia nga kijchò jàn nichjin, kjoáya india-na.

Kjonda ra isíjé na-là Jacobo ko Juan

(Marcos 10:35-45)

²⁰Jè na-là Jacobo ko Juan ra ixti-là ma xitá ra 'mì Zebedeo ijchò kincha'tá-là Jesús, tjíko ixti-là, tsasèn-xkó'nchi'tá-là nga isíjé jngo-là kjonda. ²¹Jesús iskonangií-là nga kitsò-là:

—¿Mé ra mejèn-li?

Jè chjoón kitsó-ní:

—Kò'sín 'tìi kjo'hixi nga ya katitsahijyo'tá-li jñà ngajò ìxti-na ya ñánda kotexomi, jngo katijna ya nga kixi-li kò jngo katijna'ta-li ya ngaskoán-li.

²² Jesús kitsò-la:

—Mì kì 'ya jìòn mé ra nǎjé. ¿A maá kotojiòn jè kjo'hi'in ra 'an kotojian?

Kitsó jñà xita kii:

—Jon, maá kotojin-jin.

²³ 'Kiaá kitsò-la Jesús:

—Kixií kjoa maá-la kotojiòn kjo'hi'in; tanga mì tsa 'an bako-na nga tsja'ndé-no nga ya kitsa'ta-ná ya nga kixi-na kò ya ngaskoán-na; jè Na'in-na ijyee tjítsajnanda-la xita ra tsjá-la i'nde kii.

²⁴ 'Kia nga kií'nchré jñà xita-la Jesús ra ngi te ma-nioo, kjojtíi-la a'ta 'tse xita ra jò ma-ni.

²⁵ Jesús kiichjaá-la, kò kitsò-la:

—Ijyee 'ya-nájiòn nga jñà xitaxá ra batéxoma-la jñà naxindá ra tjín isà'nde, 'koaá 'sín batéxoma koni tsa jñà ma ni-la naxindá. Kò jñà xita ra isa 'nga títsajna, 'koaá 'sín batéxoma-la xita koni 'sín jñà mejèn-la. ²⁶ Tanga ra a'ta tsajiòn mì kì tjínè-la nga kò'sín koma. Jè ra mejèn-la nga 'nga kǎjna, ta isaá jnchro jè katabasikò'ta-no; ²⁷ kò jè ra mejèn-la kǎjna ítjòn-no, ta isaá jnchro jé katama chi'nda-no. ²⁸ Koni 'an ra I'ndí-la Xita xian-la ijo-na, mì tsa ki xá 'jíi-na nga 'an nda kitjasòn ítjòn-na. Kíí xá 'jíi-na nga 'an jnchro nda sihitjásòn ítjòn-la xita, kò nga tsja ijo-na nga kǎjn xita kitjòjin kjo'hi'in nga 'an kíchjítjì ngajo-la jé-la.

Kó'sín isinda-ni Jesús jò ndí xita ra xka kǎjn

(*Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43*)

²⁹ 'Kia nga ijyee inçhibitjòjin-nì ya naxindá Jericó, kǎjn jchán xita kijítjìngi-la. ³⁰ Ya andi ndiyá ñánda tífi Jesús jò ndí xita xka títsajna. 'Kia nga kií'nchré nga jè Jesús ra tífi ya aya ndiyá, 'ño kiichja ngajòo nga kitsò:

—iNa'in, jì ra ya nchrabá-ni a'ta 'tse tje-la xitaxá ítjòn ra tsi'kìn David, jchahimatakón-nájin!

³¹ Jñà xita ra tjìkò Jesús tsakátiko-ní mé-ni nga jyò katitsajna-ni; tanga jñà ndí xita xka kii, ta isaá 'ño kiichja-isa, nga kitsò:

—Na'in, ra tje-la David, jchahimatakón-nájin.

³² 'Kiaá tsasijna Jesús. Kiichja-la nga iskonangi-la, kitsò-la:

—¿Mé ra mejèn-no nga sikó-no?

³³ Jñà ndí xita xka kitsó-ní:

—Na'in, mején-najin nga katatjá'xangi-ni xkòn-jin.

³⁴ Jesús kjòhimakeé jñà ndí xita kii. Iskaájnoó jñà xkon ko nditoón tsatsijen-ila jñà xita kii; ko yaá kiitjingi-la Jesús.

'Kia nga jè Jesús 'jaha'sen ya naxindá Jerusalén

(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

21 ¹ 'Kia nga ijye ijchò chraña ya naxindá Jerusalén, ijchó jngo naxindá ra 'mì Betfagé ya chraña'tá-la ya nindo Yá Olivo. Jesús isikasén jò xita ra ya kotá'yá'ta-la. ² Kitsò-la:

—Tangió ya naxindá itsé ra kijjna'ta ya ján; yaá sakò jngo-no burra ra tjté'ñó'ta jngo-la ndí búrró i'ndí.

Chjijnda'ñó ko nchrabáko-ná. ³ Tsa yá ra kó kitso-no, ko'tin-la: “Jè-ró Jesús ra tijná ítjòn kochjeén-la; tanga siikasén nditoón-nì.”

⁴ 'Kia nga ko'sín kjomà, jè itjasòn koni 'sín ijye kiichja jè xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la kjotseé nga kitsò:

⁵ Ko'tin-la jè naxindá ra 'mì Sión:

“Chítsijen-la jè Xitaxá ítjòn-li,

mì tsa 'nga tísikíjna ijo-la nga tínchrabá katsijen-li;

ta jngoó ndí búrró itsé tijnasòn-la,

jngo i'ndí-la ra cho 'chá.”

⁶ Kijí jñà xita ra kotá'yá'ta-la Jesús ko 'koaá 'sín ki'sin koni 'sín nga isatéxá-la. ⁷ 'Kiaá 'jiikó jè burra ko jè ndí búrró itsé; yaá tsakásòn-la nikje-la. Akjòn tsikijnasòn-la Jesús. ⁸ Jñà xita ra 'ñó kjìn ma-nioo yaá tsakánda nikje-la ya aya ndiyá. Ko tjin i'ka ra tsate chrja-la yá, akjòn tsakánda ya aya ndiyáa.

⁹ Jñà xita ra tjen ítjòn-la ko ra tjen-ngi-la tsikí'tsia-ní nga 'ñó kiichja, kitsò:

—¿Jeya katijna jè ra ya nchrabá-ni tje-la xitaxá ítjòn ra tsi'kìn David [nga jè kíjna ngajo-la]! ¿Mé ta nda-la jè xita ra nchrabá ngajo-la Nainá! ¿Jeya katijna Nainá ya ján ngajmi!

¹⁰ 'Kia nga 'jaha'sen Jesús ya Jerusalén, ta yá ra maá itjo nga iskotsijen-la; kjín xita iskonangi nga kitsò:

—¿Yá x̄ita-ni rak̄i?

¹¹ Ko j̄n̄a x̄ita ra i'ka kitsó-la:

—Jé x̄ita rak̄i ra 'mì Jesús, ra síchjeén Nainá nga ch̄ja
n̄gajo-la ra ya Nazaret i'nde-la, nangi ra ch̄ja-ni Galilea.

'Kia nga jè Jesús isitsje ya nditsin-la ingo ítjòn nga tsahatjìngi-la xita ra batína cho

(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² 'Jaha'seén Jesús ya nditsin-la ingo ítjòn-la Nainá; tsachrje ijye nga'tsì xita ra ya inchibatína ko inchibatse ya nditsin-la ingo. Isíkáfa tsakjàn jñà ímixa-la xita ra síkaatjìya ton ko jñà íxile-la jñà ra batína nise paloma. ¹³ Kitsò-la:

—Jè xajon ra tjí'ta 'én-la Nainá tsò-ní: “Jè ni'ya-na, 'koáá 'sín kochjeén nga ya kichja'ta-na xita.” Tanga jìòn, i'nde-la xita chijé inchi'nià.

¹⁴ Ijchó ya nditsin-la ingo ítjòn jñà xita ra mì kì tsijen-la ko ra tsjá'yá kjòn, ko jè Jesús isindaá-ni. ¹⁵ Jñà na'mì ítjòn ko xita ra bakón-ya kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés kjokjaán-la 'kia nga kijtse jñà kjoxkón ra ki'sín Jesús ko 'kia nga kí'nchré-la jñà ndí ixti ra 'ñó kùichja ya nditsin ingo nga tsò: “Jeya katijna jè ra ya nchrabá-ni tje-la xitaxá ítjòn ra tsi'kín David [nga jè kíjna ngajo-la]!” ¹⁶ 'Kiaá ki'mì-la Jesús:

—¿A na'yá-ní koni 'sín nga inchitsò jñà ixti kii?

Kitsó jè Jesús:

—Jon, tí'nchré-ná. Tanga, ¿a kjeé chitáyá jìòn jè xajon ra tjí'ta 'én-la Nainá nándá nga tíchja nga tsò?

'Koáá 'sín ki'nì nga jñà ndí ixti ra itsíñá kjòn
ko jñà ra 'sa inchibaki,
jñá-ní ra kise nga 'nga isíkíjna-li.

¹⁷ Jesús, yaá kitsjin jñà xita kii, itjotin ya naxindá rakii. Kiji naxindá Betania. Yaá isíkjáya.

'Kia nga jè Jesús kitsjà 'én-la nga 'cho katama'tin jè yá-la to igo

(Marcos 11:12-14, 20-26)

¹⁸ 'Kia nga ma tajñò nga tífi india-ni ya Jerusalén jè Jesús, kjòhójò-la. ¹⁹ Kijtseé jngo yá-la to igo ra ya síjnandi chraña ya andi ndiyáa. Kii katsíjeén-la, tanga nimé to ijà-la. Tà xka-ní. 'Kiaá kitsò Jesús:

—Kì nì-ti-jngo nìchjin to bajà-li.

Jè yá-la to igo ta nditoón kixì. ²⁰ 'Kia nga kijtse jñà xita ra kotáyá'ta-la Jesús, tà kjóxkón-la. 'Kiaá iskonangi, kitsò:

—¿Mé tà nditon kaxì-ni jè yá-la to igo?

²¹ Jesús kitsó-la:

—'Koaá xin kixi-no, tsa nda makjiín-no ra a'ta tsa'an, ko tsa mi jò tjín takòn, mi tsa ta jè koma-no ko'sín 'siaan koni 'sín ka'sian ra 'an, skanda komaá-no nga 'kín-la jè nindo rakìi: "Tixín ijndíi; ko ya tikàtjen-jin ijo-li ya ajin ndáchikon", ko 'kogaá 'sín koma. ²²Ko tsa makjiín-no ra a'ta tsa'an, ni'sín ta mé ra sijé 'kia nga kinákjoa'ta-la Nainá, 'kií-no.

Kjotéxoma ra tjín-la jè Jesús

(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

²³'Kia nga 'jaha'sen nditsin-la ingo ítjòn jè Jesús nga ijye t'íbakón-ya, jñà xita ítjòn-la na'mì ko jñà xita jchínga 'tse xita Judío ijchò kincha'tá-la Jesús nga iskonangi-la:

—¿Mé kjotéxoma ra tsjá'nde-li nga ko'sín 'nì? ¿Yá ra kitsjà-li kjotéxoma kii?

²⁴Jesús kitsó-la:

—Ti'koaá 'an, jngo 'én skonangi-no. Tsa ko'kín-ná jìòn, ti'koaá 'koaá xín-no yá ra kitsjà-na kjotéxoma koni 'sín nga 'siaan. ²⁵¿Yá ra kitsjà-la kjotéxoma jè Juan nga tsatínda xita? ¿A jé Nainá ra tjína ngajmi, o ra xita-ní?

Jñà xita kii 'kiaá tsajoóya-ni. Kitsò-la xákjién:

—Tsa kixé: “Jè Nainá ra tjína ngajmi”, kií-la 'sín kitsó-ná: “¿Mé-ni nga mi kì kjokjiín-najìòn?” ²⁶Ko tsa kixé: “Xitaá kitsjà-la kjotéxoma.” Tanga jñà skon-lá jñà xita; nga nga'tsi jñà xita naxínda 'koaá 'sín tsò nga jè Juan, jngo xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la.

²⁷Jñà xita kii kitsó-ní:

—Mì kì 'ya-jin.

Ko jè Jesús kitsó-la:

—Ti'koaá 'an, mi kì koxín-no yá ra kitsjà-na kjotéxoma koni 'sín nga 'siaan.

Kjoa ra ma mangásòn a'ta 'tse ixti ra jò ma-ni

²⁸Jesús kitsó-la:

—¿Kó'sín bixò jìòn a'ta 'tse kjoa rakìi? Jngo xita ra jò ma-ni ixti 'xin-la, india kitsò jngo-la jè ti-la: “Ji ndí 'xin, tinixí ya ñánda nga tjítje-na to uva.” ²⁹Jè ti rakìi kitsó-ní: “Majìn-na.” Tanga askan-nioo, isíkájnoó-ni ko kiji síxá-ni. ³⁰Jè xita rakìi, 'kiaá kiijkon jè ti-la ra ijngo. 'Koaá ti'sín kitsò-la. Jè ti ra ijngo kitsó-ní: “Nda tjín na'in, kamaá-la kjián.” Tanga mi kì kiji-ni.

³¹ ¿Ñáa-ni ti ra isìhitjasòn, ta ngajòò, koni 'sín nga mejèn-la jè na'in-la?

Jñà xità kị kitsó-ní:

—Jè ra isi'tin ítjòn.

'Kiaá kitsò-la Jesús:

—'Koaá 'sín xin kixi-no, jñà xità ra síkíchjítjì tsajmì a'ta 'tse xitaxá Roma kò jñà íchjín ská, jñá jnchro ra isa nditon kijchò koni ra jìòn ya ñánda nga tíbatéxoma jè Nainá. ³² Nga jè Juan ra tsatínda xità, kii xá 'ji-ni nga tsakón-ya-la xità kó'sín kixi sịjchá ijo-la, tanga jìòn mì kị kjokjiín-no a'ta 'tse. Tanga jñà xità ra síkíchjítjì tsajmì kò jñà ra íchjín ská kjokjiín-la ra a'ta 'tse Juan. Kò jìòn ni'sín nda kijcha nga'tsi kjoa kị, mì kị iníkájno jé-no kò mì kị kjokjiín-no.

Kjoa mangásòn a'ta 'tse ch'i'nda ra 'tsen 'sín

(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

³³ 'Tiná'ya jngo-isa kjoa ra ma mangásòn. Jngo xità ra tsikítjèjin to uva ya nangi-la, kò akjòn tsikíchjàndi-la, kò tsikínda jngo i'nde ñánda nga kitjo jè nandá to-la uva. Ti'koaá tsikínda jngo ni'ya ra tsikísòn'nga mé-ni nga ma kòkínda-ni nga'tsiòò. Akjòn isikiña-la jè nangi-la jñà xità mé-ni nga síxáko-ni. Akjòn kjiín kiji ni-la nangi. ³⁴ 'Kia nga ijchò nichjin-la nga kjójchá to uva, jè ni-la nangi isikasén i'ka ch'i'nda-la mé-ni nga isíjé jè ra bako-la a'ta 'tse to uva ra kjójchá. ³⁵ Tanga jñà xità ra inchisíxájin nangi itsabá'ño jñà xità ra isikasén jè ni-la nangi. Tjín ra iskajàn-kò; kò tjín ra isi'ken; kò tjín ra najo tsikínè. ³⁶ Ra kjomà askan-nioo, jè ni-la nangi isaá kjin ch'i'nda-la isikasén india-nì, tanga jñà xità ra síxájin nangi, takó 'koaá 'sín isikò-te.

³⁷ 'Kia nga ijyehe'tà-ni, jé ti-la isikasén. 'Koaá 'sín isíkítsjen nga kitsò: “Skexkón-la ra jè ti-na.” ³⁸ Jñà xità ra síxáko nangi, 'kia nga kijtse ra jè ti-la ni-la nangi, tsajoóya-ni, nga kitsò-la xákjién: “Jé-la jè, ra 'tse kitso-la nangi, si'keén kò tsajién 'kín-lá jè nangi.” ³⁹ Akjòn itsabá'ño, tsachrjekàjin ya ñánda tjín to uva; akjòn isi'ken.

⁴⁰ ¿Kó bixó jìòn? 'Kia nga kj'íí india-ni jè ni-la nangi, ¿mé ra sịkò jñà xità ra síxáko nangi-la?

⁴¹ Jñà xità ra inchi'nchré-la kitsó-ní:

—Sii'ken-la jñà xit̃a ra 'tsen, k̃o kj'íi xit̃a tsjá-la nangi-la nga katasíxájin jñà ra ma-la ti'kia tsjá kó'ki ra bako-la jè ni-la nangi a'ta 'tse tsajmì ra majchá.

⁴²Jesús kitsó-la:

—¿A kjeé chitá'yá jè Xajon-la Nainá ra tsò?:

Jè najo ra tsachrjengi jñà xit̃a ra bínda chrjò,

jé tíma-ni najo nga'ñó ra síjna ítjòn ya nga chrjangi-la ni'ya.

Jé Nainá ra ko'sín tí'sín.

Ko ta maxkón-ná 'kia nga 'yeé jñà kjoa kii.

⁴³Kíi ko'sín xin-no, ra jìòn, tjáhixìn-no ya i'nde ñánda nga tíbatéxoma Nainá. Jñá 'ki-la jñà xit̃a ra ma-la tsjá mé ra bakèn-la ya i'nde ñánda nga tíbatéxoma Nainá. ⁴⁴Tsa yá ra ya skajndosón jè najo rakii, ngi kojòya-ní; ko tsa yá ra ya skatjen-nè jè najo rakii, ngi kochijo-ní.

⁴⁵'Kia nga kii'nchré jñà xit̃a ítjòn-la na'mì ko jñà xit̃a fariseo koni 'sín nga kiichja Jesús nga tsí'kénajmí 'én ra nda mangásòn, kjòchiya-la nga a'ta 'tse-ní nga ko'sín kitsò jè Jesús.

⁴⁶Ti'kiaá mejèn-la nga jtsaba'ñó kjòn, tanga jñà itsakjòn-la jñà xit̃a naxindá ra ya títsajna, nga jñà xit̃a, 'koaá 'sín tsò nga Nainá chja ngajo-la jè Jesús.

Kjoa ra mangásòn-ko 'kia nga bixan xit̃a

(Lucas 14:15-24)

22 ¹Tsikí'tsiaá india-ni Jesús nga tsakón-ya-la xit̃a a'ta 'tse kjoa ra nda mangásòn-kjo. Kitsò:

²—Koni 'sín batéxoma jè ra tíjna ngajmi, 'koaá 'sín mangásòn koni jngo xitaxá ítjòn ra tsikíjna jngo 'sí 'kia nga tsixan jè ti-la. ³Isikasén jñà chi'nda-la mé-ni nga kiì kiichja-la jñà xit̃a ra xá isíkíj'nchré-ni nga jè ti-la kixan. Tanga jñà xit̃a kii majìn-la inchrabà. ⁴India isikasén-isa jñà chi'nda-la ra kj'íi. Kitsò-la: “Ko'tìn-la jñà xit̃a ra ijye kí'nchré, jñà tsajmì ra chjineé, ijyeé tjínda, ijyeé ísi'kéen jñà nchraja-na ko jñà cho-na ra 'ñó xiné. Ijyeé tjínda tsje nga'tsiòo. Ko'tìn-la, katanchrabá 'sí ra tíjna-na.” ⁵Tanga jñà xit̃a kii, mì kì kisìsin. Tjín ra nangi-la kiì katsíjen-la; ko tjín ra tsajmì-la kiikatína. ⁶Ko tjín i'ka ra itsabá'ñó jñà chi'nda-la xitaxá ítjòn nga iskajàn-ko, ko nga isì'ken. ⁷Jè xitaxá ítjòn 'ñó kjojtì-la. 'Kiaá isikasén chíchàn-la nga kiì sí'ken ijye nga'tsi jñà xit̃a 'tsen

kì ra ma-la sí'ken x̄ita, k̄o j̄nà chíchàn tsaká-te jè nax̄indá-la x̄ita k̄i. ⁸Jè x̄itaxá ítjòn ak̄jòn 'kiaá kitsò-la j̄nà chí'nda-la: “Ijyeé k̄o'sín nda tj̄nda nga k̄ixan jè ti-na, tanga j̄nà x̄ita ra ijye kí'nchré mì k̄i bakèn-la nga j̄nà k̄j'í. ⁹Tangió ȳa nga tíjngo ȳa aya ndiyá, nga'tsì x̄ita ra skajìòn, k̄o'tìn-la nga katanchrabá ȳa ñánda nga tíbixan jè ti-na.” ¹⁰J̄nà chí'nda-la x̄itaxá ítjòn k̄ijì-ní nga k̄i k̄íxkó x̄ita ȳa aya ndiyá, 'koaá kitsò-la n̄i'sín ta yá ra iskajin, a x̄ita nda-ní o ra j̄nà x̄ita ra 'cho 'sín, k̄o ȳa ñánda nga ixan x̄ita 'ñó k̄jín k̄jamà j̄nà x̄ita ra ijchò.

¹¹'Jè x̄itaxá ítjòn 'jaha'seén ȳa ni'ya nga iskotsíjen-la j̄nà x̄ita ra ijchò. 'Kiaá k̄ijtse jngo x̄ita ra ȳa tíjnajin ra mì k̄i k̄jiya nikje ra machjeén ȳa ñánda nga bixan x̄ita. ¹²Kitsò-la: “J̄i ndse, ¿kó'sín ma-nì nga ma kabitjáha'sín ijndíi? Nga mì tsa titsajnayi nikje ra bakèn-la ñánda nga bixan x̄ita.” Tanga jè x̄ita rak̄i, mì k̄i k̄iichja. ¹³Jè x̄itaxá ítjòn kitsò-la j̄nà x̄ita-la ra inchisísin-la ȳa ímixa: “Tí'tá'ñó ndsako k̄o tsja. Ak̄jòn ȳa tikàtjen-jion ȳa ajin j̄nò ján, ȳa ñánda nga katakjindáya k̄o katakjinenè n̄i'ño.”

¹⁴Kitsó-isa Jesús:

—Nga 'ñó k̄jín ma-ni ra nakjoá-la, tanga chibaá ma-ni ra tjahíjin.

Kjoa 'tse ra machítjì tsajmì

(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

¹⁵J̄nà x̄ita fariseo k̄ijì-ní mé-ni nga tsajoóya-ni kó'sín kitso-la jè Jesús mé-ni nga ma sakò jngo-la 'én ra 'cho tsò ra a'ta 'tse, k̄o ak̄jòn ma koàngi. ¹⁶'Koaá 'sín ma-ni nga isikasén j̄nà x̄ita-la k̄o j̄nà x̄ita 'tse Herodes ȳa ñánda nga tíjna Jesús nga iskonangi-la, kitsò-la:

—Maestro, 'ya-nájin nga 'én kixí 'bènajmì k̄o jè ndiyá kixi-la Nainá ra bakon-yi. K̄o mì tsa ki nikìndíi tsa kótsò-li j̄nà x̄ita. Mì k̄i tsa chjaájin k̄o mì k̄i tsa ȳa chitsíjen-jní j̄nà x̄ita. ¹⁷K̄o'tín-nájin. ¿A ndaá tjín nga kíchjítjé tsajmì a'ta 'tse César, x̄itaxá ítjòn-la x̄ita Roma, o ra majìn-ní?

¹⁸Jesús kjòchiyaá-la nga 'choó tjíhijyo inìma-la 'kia nga k̄o'sín inchitsò. 'Kiaá kitsò-la:

—Jìòn x̄ita ra jò isén tjín-no, mé-ni nga 'an mejèn-no chindochá-ná. ¹⁹Takón jngo-ná ton ra machítjì-ni tsajmì.

'Kiaá jngo ton denario ki'tsi-la. ²⁰'Kia nga kijtse jè ton jè Jesús, iskonangií-la nga kitsò-la:

—¿Yá 'tse isén kò jè 'í ra tí'ta?

²¹Jñà xitá kitsó-ní:

—'Tseé jè César jè ra xitaxá ítjòn-la xitá Roma.

'Kiaá kitsò Jesús:

—'Ti-la César tsa'koa, jè ra 'tse César, kò 'ti-la Nainá jè ra 'tse Nainá.

²²'Kia nga kií'nchré jñà 'én kii jñà xitá fariseo kò xitá-la Herodes, tà kjóxkón-la. Kitsjiín Jesús; akjòn kijí-ni.

Kjoa ra kjonangi xitá 'kia nga kjoaáya-ila jñà xitá ra ijye 'ken

(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

²³Tijé-ni nichjin jñà xitá saduceo ijchòtjingií-la ñándá tíjna Jesús. Jñà xitá kii mii kii makjiín-la nga ma faháya-ila jñà xitá ra ijye 'ken. Iskonangií-la Jesús, ²⁴kitsò-la:

—Maestro, jè Moisés kií'sín kitsò: “Tsa jngo xitá 'xin, tí'kia kiyá ra mii kii 'se-la ixti kò chjoón-la, jé 'ndse ndí mi'ken kixan-kò india-ni jè chjoón mé-ni nga kata'se-la ixti jè ra ya kichja-ni a'ta 'tse ndí mi'ken.” ²⁵Ya naxindá-najin isihijyoó ito xitá 'xin ra tajngo na kò tajngo na'in. Jè ra tíjna ítjòn ki'seé-la chjoón, tanga mii kii ki'se-la ixti. 'Kia nga 'ken, jé 'ndse ra ma-ni jò tsikijnako-ni jè chjoón-la. ²⁶'Koaá tí'sín kjomà'tin jè 'ndse ra ma-ni jò, kò jè ra ma-ni jàn, skanda ra kjomà-ni ito, sabà ta 'koaá 'sín 'ken. Nijngo ra ki'se-la ixti.

²⁷Ra kjomà-ni askan-nioo, tí'koaá 'keén-te jè chjoón. ²⁸'Kia nga kjoaáya india-ila jñà xitá ra ijye 'ken, [koni 'sín sii], ¿ñáa kjòn-ni ra koma-ni 'xin-la chjoón nga ta tsikitsajnakò ijye-ni nga ito?

²⁹'Kiaá kitsò-la Jesús:

—Jiòn, kií maskáya-no ta ngatji-la nga mii kii 'ya jè xajon ra tí'ta 'én-la Nainá kò mii kii 'ya jè nga'ño ra tíjn-la Nainá. ³⁰'Kia nga kjoaáya india-la jñà mi'ken, mii tsa tí kjoabixan 'se-ni. Nga 'koaá 'sín kjòn kama jñà xitá koni 'sín kjòn jñà ikjali-la Nainá ra tíjn ya ján ngajmi. ³¹Jè kjoa 'tse mi'ken nga kjoaáya india-ila, ¿a kjeé chitá'ya jiòn jè xajon ra tí'ta 'én-la Nainá nga jè sabá Nainá ra kitsò-no: ³²“'An-ná ra Nainá-la tsò-na Abraham, kò Isaac kò Jacob”? Jè Nainá mii tsa 'tse mi'ken-jin. 'Tseé xitá ra títsajnakon.

³³ Jñà xit̄a nax̄indá 'kiā nga kií'nchré-là jñà 'én k̄i t̄a kjóxkón-là koni 'sín tsakón-ya.

Ñáa-nì kjotéxoma-là Nainá ra isa 'ñó tíjna ítjòn

(Marcos 12:28-34)

³⁴ Jñà xit̄a fariseo 'kiā nga kijtse nga jè Jesús isíkítsajnajyó jñà xit̄a saduceo, tsikíxkóyaá xákjén. ³⁵ Kò jngo xit̄a-là ra chjine xajon 'tse kjotéxoma-là Nainá ra tsikínda Moisés iskonangi-là Jesús nga ta mejèn-là skoóndacha-là, kitsò-là:

³⁶—Jì Maestro, ¿ñáa-nì kjotéxoma-là Nainá ra isa 'ñó tíjna ítjòn ta nga'tsi kjotéxoma ra kitsjà Moisés?

³⁷ Jesús kitsó-là:

—“Ngi koó inìma-li, kò ngi koó kjobinachon-li, kò ngi koó kjobítsjen-li nga tsjacha 't̄in jè ra Nainá-li ma ra tíjna ítjòn-li.” ³⁸ Jè kjotéxoma rak̄i ra isa 'ñó tíjna ítjòn kò ra isa 'ñó chjì-là. ³⁹ Kò jè ra bijchó jò-ni, 'koaá t̄i'sín 'ñó chjì-là, tsò-ní: “Kò'sín tsjacha 't̄in xit̄a xàngii koni 'sín nga jì tsjachi ijo-li.” ⁴⁰ Jñá kjotéxoma k̄i ra títsajna ítjòn. Kò yaá majngokò jñà nga'tsi kjotéxoma 'tse Moisés kò jñà 'tse xit̄a ra kùichjā ngajo-là Nainá kjotseé.

Ñándā nchrabá-nì jè tje-là jè Cristo

(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

⁴¹ 'Kiā nga takó ya títsajna-isa jñà xit̄a fariseo, Jesús iskonangi-là, kitsò-là:

⁴²—¿Kó bixó jìòn ra a'ta 'tse Cristo [ra xá s̄ikasén-ni Nainá]? ¿Ñándā kj̄inchrabà-nì jè tje-là?

Jñà xit̄a fariseo kitsò-ní:

—Yaá kj̄inchrabà-nì tje-là a'ta 'tse xit̄axá ítjòn jè ra tsi'kin David.

⁴³ 'Kiaá kitsò Jesús:

—Tanga jè David, mé-nì nga kitsò-nì: “Jé tíjna ítjòn-na”, 'kiā nga kùichjā a'ta 'tse Inìma Tsje-là Nainá nga kitsò:

⁴⁴ Jè Nainá kitsó-là jè ra tíjna ítjòn-na:

“Ì tíjna'tá-ná ya nga kixi-na, skanda 'kiā nga ijye sikítsajnangia ya ndsakì jñà ra xit̄a kondra-li ma.”

⁴⁵ Jè David, tsa 'koaá 'sín kitsò-là jè Cristo [ra xá s̄ikasén-ni Nainá] nga jé tíjna ítjòn-la, ¿kó'sín ma-ni nga tje-là ma?

⁴⁶Niyá ra ma isíkáfa-ila 'én, a'ta 'tse 'én ra kiichja. Kò tì'koaá nì-ti-yá ra kjó'ńó-ni ikon nga iskonangi-isa-la skanda jè nichjin rakìò.

**Kíí 'sín kiichja Jesús a'ta 'tse xitá fariseo kò xitá ra bakón-ya
kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés**

(Marcos 12:38-40; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

23 ¹Kiaá kitsò-la Jesús jñà xitá ra i'ka kò jñà xitá ra kotá'yá'ta-la:

²—Jñà xitá ra bakón-ya kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés kò jñà xitá fariseo, jñá tjí'nde-la nga kòkòn-ya kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés. ³Tìhitjasòn ijye-la koni 'sín nga kòkòn-ya-no. Tanga kì tà chjàn kò'sín 'nià koni 'sín 'sín ra jñà. Nga ta chjaá ra jñà, kò mì tsa síhitjasòn koni 'sín nga bakón-ya. ⁴Bínè-la kjotéxoma ra i'in tjin jñà ra kjí'í xitá, koni tsa sí'kamijin 'chá ra 'ńó iyí, tanga ra jñà, skanda mí ma-la síkako itsé-la najmá-tsja. ⁵Kia nga kò'sín 'sín, ta jé ra mejèn-la nga katabe jñà xitá. Jé ra sasén-la ra jñà, nga katabe xitá jñà na'ńó-te ra bíjtì skò kò ra bíkjá ya chrja-la ra tjí'ta 'én ra nchrabá'ta jè xajon ra tjí'ta 'én-la Nainá. Kò jñà nikje ra faya, isaá ndajò kjòn jñà lixtò ra ijajno. ⁶Jé ra mejèn-la nga jñà kítsajna'ta ítjòn ímixa ya nándà nga bakjèn xitá nándà nga tjin 'sí, kò nga jñà kítsanè íxile ra ijncha ítjòn ya ni'ya sinagoga nándà nga maxkóya xitá Judío, ⁷kò nga nda kjón jchaxkón 'kia nga síkjáya-la xitá ya ajin ndítsin; nga “maestro”, katatsò-la.

⁸’Tanga ra jiòn, kì tà chjàn jè ma mejèn-no nga “Maestro” katatsò-no jñà xitá; ta jé-ní Cristo [ra xá isikasén-ni Nainá] ra Maestro-najìon; 'ndsè kò tichjaá chiba jiòn kò nga'tsi jñà xàngioo. ⁹Kò, kì niyá ra “Na'in” 'mì-la i a'ta nangi; nga tà jngoó-nì jè ra Na'in-no ma, jè ra tìjna ya ján ngajmi. ¹⁰Kò, kì xitá ítjòn 'mì-la ijo-no; nga ta jé-nì jè Cristo ra xitá ítjòn-no ma. ¹¹Jè ra isa xkón tìjna ya ajin tsajìon, jé jnchro katatsjá-la tsja jñà xitá ra i'ka. ¹²Tanga jè ra isa 'nga síkíjna ijo-la, ta isaá nangi kíjna jnchro; kò jè ra nangi síkíjna ijo-la, isaá 'nga kíjna jnchro ra jè.

¹³’Tanga, ima-ró-no jiòn xitá ra bakon-ya kjotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés kò jiòn ra xitá fariseo 'mì-no, xitá ra jò isén tjin-no. Nga jiòn bichjàjto-la jñà xitá ra mejèn-la 'faha'sen ya nándà nga tíbatéxoma jè ra tìjna ngajmi. Kò, nì

mì bitjáha'seen ra jiòn kò nì mì bi'nde-la jñà xitá ra mejèn-la kjoaha'sen.

¹⁴Ima-ró-no xitá ra bakon-ya kjetéxoma-la Nainá kò jiòn ra xitá fariseo 'mì-no, xitá ra jò isén tjín-no. Nga chji'án-la ni'ya-la jñà ndí íchjín ra ijye 'ken 'xin-la; akjòn sí taxkì tseé mahíkoo 'kia nga 'nià kjochikon, mé-ni nga nda xitá kítjongi-no. Isaá tse kjohi'in tjábé-no, jiòn ra kò'sín 'nià.

¹⁵Ima-ró-no jiòn ra bakon-ya kjetéxoma-la Nainá kò jiòn ra xitá fariseo 'mì-no, xitá ra jò isén tjín-no. Nga minchimasòn ya nga tjíngo isà'nde nga nakjoá-la xitá ni'sín tà jngo ra ya katafi'ta-no. Kò 'kia nga ijye ya fi'ta-no jè xitá, ta jión ngatjì-no nga jè xitá rakì isaá tse kjohi'in kanè-la nda mí 'koa-ni ra jiòn.

¹⁶Ima-ró-no jiòn xitá xka ra jiòn chjòn ndiyá, nga bixó: “Tsa jngo xitá ra tsjá 'én-la nga kítso: tíbeé jè Ingo Ítjòn, mì tsa mé-jín. Tanga tsa jngo xitá tsjá 'én-la nga kítso: tíbeé jè ton sinè ra tjín ya aya Ingo Ítjòn, kjo'nó sihitjasòn 'én-la ra ijye kátsjá.” ¹⁷Jiòn xitá ra mì kì machiya-no kò ra xitá xka 'mì-no! ¿Ñáa ra isa chjì-la? ¿A jè ton oro, o ra jè isa 'nó chjì-la jè Ingo Ítjòn-la Nainá nándá nga matsje ton oro, ta ngatjì-la nga ijye ya tjínaya jè i'nde tsje-la Nainá? ¹⁸Jiòn, 'koaá ti'sín bixó-te: “Tsa jngo xitá tsjá 'én-la nga kítso: tíbeé jè i'nde nándá nga jñà xitá bísòn kjetjò-la nga síngatsja Nainá, mì kì tsa kjo'nó tjín-nì nga sihitjasòn jè 'én ra kàchja; tanga tsa kítso: tíbeé jñà tsajmì ra ya tjíhijyo, machjeén-ní nga kjo'nó katasíhitjasòn 'én ra ijye kò'sín kátsjá.” ¹⁹Jiòn ra xitá táhijín kò xitá xka 'mì-no! ¿Ñáa ra isa chjì-la? ¿A jñà tsajmì ra ya tjísòn o ra jè i'nde nándá nga jñà xitá bísòn kjetjò-la nga síngatsja Nainá, nga yaá matsje tsajmì ra ya sihijyo? ²⁰Nga jè ra tsjá kixì 'én-la a'ta 'tse i'nde nándá nga jñà xitá bísòn kjetjò-la nga síngatsja Nainá, ti'koaá tsjá-te 'én-la a'ta 'tse nga'tsì tsajmì ra ya tjíhijyo. ²¹Kò jè ra tsjá kixì 'én-la a'ta 'tse Ingo Ítjòn, mì tsa tà a'ta 'tse Ingo Ítjòn nga tsjá 'én-la, ti'koaá tsjá-te 'én-la a'ta 'tse jè Nainá ra ya tjína. ²²Kò jè ra tsjá kixì 'én-la a'ta 'tse ngajmì, tsjá-te 'én-la ra a'ta 'tse íxile-la Nainá; kò tsjá-te 'én-la a'ta 'tse Nainá ra ya tjínasòn.

²³Ima-ró-no jiòn ra bakon-ya kjetéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés, kò jiòn ra xitá fariseo 'mì-no, xitá ra jò isén tjín-no. Nga 'bì-la Nainá jè ra jngoya 'kia nga teya ra a'ta 'tse xka

menda kō xk̄a anís kō jñà xk̄a komìno, tanga mì kì nihitjasòn jè k̄jotéxoma ra isa 'nó machjeén koni jè k̄joakixi, kō a'ta 'tse k̄johimatakòn kō nga nda katakjiín-no ra a'ta 'tse Nainá. Jñá k̄joa k̄i ra isa 'nó machjeén; kō t̄i'koa machjeén-te nga k̄itjasòn jñà k̄joa ra i'ka. ²⁴ Jìòn ra x̄ita xk̄a 'mì-no ra jìòn chjòn ndiyá! ¡Nìkjaangi-no jè ra natse, tanga chjikijen-no jè ra cho camello!

²⁵ 'Ima-ró-no jìòn ra bakon-ya k̄jotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés kō jìòn ra x̄ita fariseo 'mì-no, x̄ita ra jò isén tjín-no. Nga ta yaá asòn'nga-la nga biníjno jìòn jñà chitsín-no kō jñà chroba-no, tanga yaá kitse ya ajin inìma-no jñà k̄jóbítsjen 'cho kō k̄joachijé ra 'nià nga isa tse tsajmì mejèn-no. ²⁶ Jìòn x̄ita fariseo ra x̄ita xk̄a 'mì-no, títjòn t̄iníya ya aya-la chitsín-no kō chroba-no, mé-ni nga t̄i'koa k̄otsje-ni ya asòn'nga-la.

²⁷ 'Ima-ró-no jìòn ra bakon-ya k̄jotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés kō jìòn ra x̄ita fariseo 'mì-no, x̄ita ra jò isén tjín-no. 'Koaá 'sín k̄jòn jìòn koni k̄jòn jñà chrjó-la mi'ken ra ta yaá asòn'nga-la nga ki'tsiyá kō ndaá tsijen; tanga ya aya-la, yaá kitse nga'tsi ninda-la mi'ken, kō nga'tsi tsajmì ra 'nó tjé k̄jòn. ²⁸ 'Koaá 'sín k̄jòn jìòn, nga ya ngixkōn x̄ita ndaá 'nià jìòn; tanga yaá kitsejín inìma-no k̄joa ra jò isén tjín-no kō yaá kitsejín-te nga'tsi k̄joa'cho ra 'nià.

²⁹ 'Ima-ró-no jìòn ra bakon-ya k̄jotéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés kō jìòn ra x̄ita fariseo 'mì-no, x̄ita ra jò isén tjín-no. Nga binda jìòn chrjó mi'ken-la jñà x̄ita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la k̄jotseé kō minchajno mincha'ta-la naxó ya chrjó mi'ken-la jñà ra x̄ita kixi kjomà. ³⁰ Ak̄jòn bixó jìòn: “Tsa jién-la tsako-ná nga tsikìtsajnaakeén jè nichjin-la x̄ita jchínga-ná, mí-la kì ya tsisikeé nga isi'ken jñà x̄ita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la.” ³¹ Tjiòn k̄obixó-no nga na'in-no ma jñà ra isi'ken jñà x̄ita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la k̄jotseé. ³² T̄ikjehe'ta k̄jòn-ni, tsa'koa, koni 'sín ki'sin jñà x̄ita jchínga-no!

³³ Jìòn x̄ita ra tje-la ye 'mì-no! Kó'sín koto-najìòn nga mì ya kijcho ya nãnda nga tjína i'nde 'tse k̄johi'in. ³⁴ 'Koaá ma-ni, yaá sikásén-no x̄ita ra kichja ngajo-na kō x̄ita ra tjín-la k̄jóbítsjen kō ra nda ma-la bakón-ya. Tanga jñà x̄ita-na ra sikásén-najìòn, tjín i'ka ra si'ken jìòn, kō tjín ra krò kjó'ta jìòn, kō tjín ra kixkàn-koo ya aya ni'ya sinagoga nãnda nga maxkóya x̄ita

Judío, kò k̄iṭj̄ingí-la nga jngó jngó nax̄indá. ³⁵ Jión skanè-jé tsje-no nga'tsi x̄ita kix̄i ra ijye ini'ken skanda kjotseé, ra ma'tsia-ni 'kia nga ini'keèn jè Abel ra x̄ita kix̄i, skanda 'kia nga ini'keèn jè Zacarías ti-la Berequías, jè ra ini'ken jiòn ya a'nchò masen-la nditsin Ingo Ítjòn kò ya i'nde ñándá nga jñà x̄ita bíhijyosòn kjotjò-la nga síngatsja Nainá. ³⁶ Ngi 'én kix̄í ra xin-no, nga'tsi kjoa k̄i sabà jñà skanè-jé-la jñà x̄ita ra t̄jín n̄ichjin 'ndi.

'Kia nga jè Jesús iskindayake jè nax̄indá Jerusalén

(Lucas 13:34-35)

³⁷ Jiòn ra x̄ita nax̄indá Jerusalén, ra ni'ken jiòn jñà x̄ita ra síchjeén Nainá nga chja ngajo-la, kò nga najo binè jiòn jñà x̄ita ra Nainá síkasén-no! ¡Kjín 'ka kjomejèn-na nga tsikíxkóya-najìòn, koni 'sín 'sín jè xa'nda 'kia nga bíxkó ndí ixti-la nga ya minchángi ya angi najngá-la, tanga jiòn, mì k̄i kjokjiín-no! ³⁸ Chítsijen-la ya i'nde ñándá nga titsajna, tsjín takón Nainá. ³⁹ Nga 'koáá xian kixi-no, skanda 'kiaá jcha india-ná jiòn 'kia nga kijchò n̄ichjin nga kixò jiòn: “¡Mé ta nda-la jè ra Nainá isikasén nga nchrabá ngajo-la!”

'Kia nga jè Jesús t̄jen kòkitsò kó'sín nga k̄ixojen jè ingo

(Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

24 ¹ 'Kia nga ijye itjo-ni ingo ítjòn Jesús, jñà x̄ita ra kotá'yá'ta-la tsincha'ta chraña-la nga tsakón-la chrjò-la ingo. ² Kò jè Jesús kitsó-la:

—A tsijeén-no nga'tsi najo-la ni'ya rak̄i? 'Koáá xin kixi-no, ni-ti-jngo najo-la síhijyosón-ila xákjién. K̄ixojen ijyee kóho'kioo.

Kjoa ra kotsj̄en 'kia nga t̄kjè fehe'ta isà'nde

(Marcos 13:3-23; Lucas 21:7-24; 17:22-24)

³ 'Kia nga t̄jna Jesús ya asòn'nga nindo Yá Olivo, jñà x̄ita ra kotá'yá'ta-la yaá ijchò kincha'ta chraña-la nga iskonangi 'taxìn-la kitsò-la:

—Kò'tín-náj̄in, ¿kjiá-nioo nga kò'sín kòkama jñà kjoa k̄i? ¿Mé kjoxkón ra tsijen jcha-la 'kia nga k̄í'í india-ni kò 'kia nga kjehe'tà jè isà'nde?

⁴ Jè Jesús kitsó-la:

—Nda t̄ikindāa ijo-no mé-ni nga mì yá ra skoóndacha-no. ⁵Nga k̄jín x̄ita k̄j'íi ra jè 'í-na s̄ichjeén nga kitso: “'Aán-ná ra Cristo [ra xá isikasén-ni Nainá]”; ko k̄jín x̄ita skoóndacha-la. ⁶Kináyá-nájìon nga jndíi ra ján 'se k̄jochán, tanga k̄i tà chjàn skon jìon; xá 'koaá 'sín kama-ni tanga k̄jè tsa k̄jehe'tà-jìn jè isà'nde. ⁷Nga k̄i'tsiaá-la k̄jochán xákjién j̄nà ra x̄itaxá ítjòn títsajna nga in̄chibatéxoma ya nax̄indá i'i ra t̄jín isà'nde nga skajàn-kjo. Ko 'seé k̄jinchrá; ko jndíi ra ján 'koa chón ta nga t̄jngo isà'nde. ⁸J̄nà kjoa k̄i, ta jé ra ma'tsia-ni ta nga'tsi k̄johi'in ra 'se.

⁹Ko jìon, tseé k̄johi'in tsjá-no j̄nà x̄ita, ko s̄i'keén-no; ko nga'tsi x̄ita ra t̄jín nga t̄jngo isà'nde s̄ījtikeé-nájìon, ra ta ngat̄jì tsa'an. ¹⁰J̄nà n̄ichjin k̄i, k̄jín x̄ita skajin kjoa nga mì k̄i t̄i k̄okj̄iín-la ra a'ta tsa'an; ko t̄j̄nà s̄ījtike-ni xákjién; ko iko ni'ya masen xákjién nga koaàngi. ¹¹K̄jín x̄ita k̄otsjén ra ta x̄ita ndiso ra kitso nga jè Nainá ch̄ja ngajo-la. Ko k̄jín x̄ita skoóndacha-la. ¹²Ta ngat̄jì-la nga bato 'se ra kjoa'cho, k̄jín x̄ita mì k̄i t̄i tsjake 's̄iin-ni x̄ita xákjién. ¹³Tanga jè ra chíkjoa-la nga kixi kosen skanda 'kia nga k̄jehe'tà j̄nà kjoa k̄i, jè-ní ra kotojin k̄johi'in. ¹⁴Ko jè 'én nda-la Cristo ra 'bénajmí kó'sín batéxoma Nainá, 'senajmíya-ní nga t̄jngo isà'nde, mé-ni nga nga'tsi nax̄indá ra t̄jín kata'nchré-ni, ko ak̄jòn, 'kiaá k̄jehe'tà jè isà'nde.

¹⁵'Koaá ma-ni, 'kia nga jchāa ya i'nde tsje-la Nainá, kjoat̄jé ra k̄okama ra 'nó 'cho t̄jín, koni 'sín kitsò Daniel x̄ita ra isichjeén Nainá nga k̄iich̄ja ngajo-la. (Ndaá katasj̄in-la j̄nà x̄ita ra ma-la kotá'yá xajon.) ¹⁶'Kia nga jchāa kjoa k̄i, j̄nà x̄ita ra ya títsajna ya Judea, kata'fahachinga; ya katafi ya asòn nindo ján. ¹⁷Ko jè ra ya t̄jna asòn'nga ni'ya-la, k̄i tà chjàn bitjojen-jìn nga k̄jábé mé tsajmì ra t̄jín-la. ¹⁸Ko jè ra ya tsá'bajin nangi-la, k̄i tà chjàn nchrabá-ni ya ni'ya-la nga k̄ixkó j̄nà nikje-la. ¹⁹Tanga, j̄ima-ró-ni j̄nà ndí íchjín ra i'ndí t̄j̄ihi'ma-la ko ra in̄chisíjchá ixti-xó j̄nà n̄ichjin k̄i! ²⁰Titsa'ba-la Nainá mé-ni nga mì tsa 'kia ch̄iba-la kit̄jáhachinga 'kia nga n̄ichjin-la 'nchán, ko tsa 'kia nga n̄ichjin níkjáya. ²¹Nga batoó tse k̄johi'in 'se j̄nà n̄ichjin k̄i ra k̄jè sa india koma skanda 'kia-ni isinda isà'nde skanda 'ndi-ni, ko n̄i-ti-kjiá k̄okama-ni askan-nioo. ²²Tsa mí-la jè Nainá k̄johíxìn chiba j̄nà n̄ichjin k̄i, niyá-la x̄ita ra kotojin k̄johi'in. Tanga jè Nainá k̄johíxìn chiba j̄nà n̄ichjin k̄i, ta ngat̄jì-la j̄nà x̄ita-la ra ijye jè tsjahj̄in.

²³'Tsa 'kia yá ra k̄itso-no: “¡Chítsijen-la íí t̄jna jè Cristo [ra xá isikasén-ni Nainá]!” K̄o ñá tsa k̄itso-no: “¡Chítsijen-la, yaá t̄jna ján!” k̄i tà chjàn makjiín-no. ²⁴Nga k̄j'íí i'ka x̄ita, ra ta x̄ita ndiso ra Cristo k̄itso-la ijo-la k̄o ra k̄itso nga j̄nà síchjeén Nainá nga ch̄ja ngajo-la. K̄jín k̄joxkón ra tse nga'ñó t̄jiko k̄okòn k̄o s̄ikats̄ijen, ra skanda skoóndacha-la j̄nà x̄ita ra ijye tsjahíjin Nainá tsa ma ra s̄iko. ²⁵Ijyeé t̄'ndíí kot̄ixin-no. ²⁶Tsa yá ra k̄itso-no: “¡Chítsijen-la, yaá t̄jna Cristo ya i'nde a'ta x̄in ñánda nga nangi kixì!” k̄i ya mangítj̄ngi-la. K̄o tsa k̄itso-no: “¡Yaá t̄jna ya aya ni'ya!” t̄'koa k̄i tà chjàn makjiín-no. ²⁷'Kia nga k̄j'íí india-na, 'an ra I'ndí-la X̄ita xin-la ijo-na, 'koaá 'sín kama koni 'sín ma 'kia nga fate jè ni'í 'chon ya ñánda nga bitjokátji-ni tsá'bí skanda ya ñánda k̄at̄ji-ni. ²⁸Ta ñánda k̄jijna jè cho 'ken, yaá koj̄tín-nè j̄nà níké.

Kó'sín koma 'kia nga k̄j'íí india-ni jè ra I'ndí-la X̄ita

(*Marcos 13:24-37; Lucas 21:25-33; 17:26-30, 34-36*)

²⁹'Kia, kó ra ijye koto j̄nà nichjin 'tse kjohi'in, koj̄nó jè tsá'bí. K̄o jè sá mì k̄i t̄i kohisen-ni. J̄nà nitse skatsangi-ní. K̄o j̄nà nga'ñó ra t̄jín ján ngajmi, koj̄tiyaá-la. ³⁰Akjòn jcha jngo-la k̄joxkón ya ján ngajmi ra a'ta tsa'an ra I'ndí-la X̄ita xin-la ijo-na. Nga'tsi x̄ita nax̄indá ra t̄jín ya isà'nde, sk̄indaya-ní 'kia nga ske-na 'an ra I'ndí-la X̄ita xin-la ijo-na nga k̄jinchrabàj̄ian ya ajin ifi nga tse nga'ñó k̄o tse kjoajeya-na ya k̄j'hiko 'kia nga 'an k̄j'ia. ³¹Sikasén-na j̄nà ikjalí-na nga 'ñó s̄ikjindáya chrjoo nga k̄ix̄kóya x̄ita-na ra ijye 'an tsjahíj̄ian ya koo jngo tjandi-la isà'nde.

³²'Chítsijen-la jè yá-la to iḡo mé ra bakón-ya-ná; 'kia nga j̄nà chrja chí'ndé-la bí'tsia nga bí'jtsén-jno, ijyeé 'ya nga tímachrañaá cho ndabá. ³³'Koaá t̄'sín t̄jín, 'kia nga jcha j̄nà kjoa k̄i, katamachiyaá-no nga ijyeé tímachraña jè nichjin; ijyeé ya s̄jna'ta chraña-no 'an ra I'ndí-la X̄ita xian-la ijo-na koni jngo x̄ita ra ya s̄jna'jto ya xotj̄oba ni'ya. ³⁴'Koaá xin kixi-no, tikjeé biya-ni x̄ita ra t̄jín nichjin 'ndi 'ndi-ni nga kitjasòn ijye nga'tsi kjoa k̄i. ³⁵Jè ngajmi k̄o jè isà'nde jchijaá-la; tanga j̄nà 'én-na, mì tsa ta ya jchaajin, kitjasòn ijye-ní.

³⁶'Tanga jè nichjin k̄o jè hora 'kia nga k̄okama, niyá ra t̄j̄jin-la; niñà ikjalí 'tse Nainá ra t̄jín ya ngajmi; skanda nda mí bee, 'an ra I'ndí-la ma; ta jngoó Nainá ra Na'ín-ná t̄j̄jin-la.

³⁷'Koni 'sín kjomà nìchjin 'tse Noé, 'koaá tì'sín koma 'kia nga kjí'i india-na 'an ra l'ndí-la Xita xin-la ijo-na. ³⁸Jè nichjin 'kia nga tikje 'ba jtsí xkón, jñà xita ra tjin 'kia, inchi'bi-ní, inchi'bixan-ní skanda jè nichjin 'kia nga 'jaha'sen ni'ya chitso-la Noé. ³⁹Xita ra tjin 'kia, skanda 'kiaá kjòchiya-la 'kia nga ijye 'ji jè jtsí xkón, kò yaá kiiko chrjoba nga'tsi xita kii. 'Koaá tì'sín koma 'kia nga kjí'i india-na 'an ra l'ndí-la Xita xin-la ijo-na. ⁴⁰Jè nichjin 'kia nga kókama, jò xita ra inchisíxá ya ajin iñáá, jngo ra kijiko Nainá kò jngo ra sijna. ⁴¹Jò íchjín ra inchisíki'xi na'yo, jngo ra kijiko Nainá kò jngo ra sijna.

⁴²'Nda tìtsajnakon, nga mì kì tjjin-no mé nichjin kò mé hora kjí'i jè ra tjna ítòn-no. ⁴³Tjjíin-no, tsa 'kia jngo ni-la ni'ya ijye tjjin-la mé hora kjí'i jè xita ra siichijé-la, kíjnakoón-la nga siikinda ni'ya-la, mì kì tsjá'nde nga kochijé-la. ⁴⁴'Koaá ma-ni kò'sín nda tìtsajnanda jìòn, nga 'kiaá kjí'i india-na 'an ra l'ndí-la Xita xin-la ijo-na jè hora 'kia nga mì kì inchi'niá jìòn.

Jè chì'nda ra nda xita kò jè ra 'tsen

(Lucas 12:41-48)

⁴⁵'Koaá xín kixi-no jè chì'nda ra kixi kò ra 'nó xikjoa, jè ni-la jé tsjá-la xá 'nga nga siikinda ni'ya-la, mé-ni nga 'kia kijchò chiba-la siikjèn chì'nda xákjén. ⁴⁶Mé tã nda-la jè chì'nda ra nda tísshitjasòn xá-la 'kia nga kjí'i-ni jè ni-la ni'ya. ⁴⁷'Koaá xin kixi-no, jè ni-la, jé-la siikjina'nda ijye nga'tsi tsajmì ra tjin-la. ⁴⁸Tanga jè chì'nda rakii, tsa 'cho 'ki, tsa kitsò ajin inìma-la: Kichjiaán-la jè ni-na, ⁴⁹kò tsa kiì'tsia nga skajàn-kò jñà chì'nda xákjén nga kòkjen kò nga sk'íko jñà xita 'chi. ⁵⁰Jé nichjin kjí'i-ni ni-la xá, 'kia nga mì kì tíkoá-la kò mì kì tjjin-la. ⁵¹'Nó tse kjohi'in tsjá-la; ngásòn tse kjohi'in tsjá-la koni jñà xita ra jò isén tjin-la. Kò yaá 'nó skindaya kò ngi skinené ni'ño.

Kjoa mangásòn 'tse íchjín xangó ra te ma-ni

25 ¹Jè nichjin 'kia nga kotèxoma jè ra tjna ngajmi, 'koaá 'sín kongásòn-kò koni jñà ixti íchjín xangó ra te ma-ni, nga iskábé ni'í kandì-la, nga kiikoá-la jè xita 'xin ra bixan. ²'Òn ma-ni ra tsìn-la kjobítsjen kò 'òn ma-ni ra machiya-la. ³Jñà ixti íchjín ra tsìn-la kjobítsjen iskábé ni'í kandì-la, tanga mì kì 'tsa ndátí-la. ⁴Kò jñà ixti íchjín ra machiya-la 'tsaa ni'í kandì-la kò namìta ndátí-la. ⁵Jè xita

'x̄in ra ixan mì kì xátí 'ji; kjonijñá-la nga'tsì ìxti íchjín k̄i; isifé-ní. ⁶'Kia ijchò masen nitjen, 'ñó k̄iichja x̄ita, kitsò: "Ijye nchrabá x̄ita ra bixan. Títjo chiñá-la." ⁷'Nga'tsì ìxti íchjín k̄i, tsasítjen-ní k̄o tsikítsajnandaá india-ni ni'í kandì-la. ⁸Jñà ra tsìn-la kjobítsjen kitsó-la jñà ra i'ka ra machiya-la: "'Tì itsé-nájìn ndátí-no. Jè kandì-nájìn ijyee mejèn inchifì'tso." ⁹Tanga jñà ìxti íchjín ra machiya-la, kitsó-la jñà ra i'ka: "Mì k̄i kama-jìn, mì k̄i kichóya-la tsajìn k̄o n̄i mì k̄i kichóya-la tsajìon; isaá nda nga tangí kindá tsajìon ya ñánda satína." ¹⁰Jñà ìxti íchjín ra tsìn-la kjobítsjen 'kia nga inchifì katse ndátí-la, 'kiaá chiba-la 'ji jè x̄ita 'x̄in ra bixan. Jñà ìxti íchjín ra 'òn ma-ni ra títsajnanda nga sítì kandì-la, 'jaha'sen-koó ya ni'ya jè ra bixan. Akjòn isichjajto jè xotjoba-la ni'ya. ¹¹Ra kjomà askan-nioo, 'jií-ni jñà ìxti íchjín ra ngi 'òn ma-ni. Kitsò: "Námí, námí, 't̄iìn kjonda, chí'xa-nájìn ni'ya." ¹²Tanga jè ra ixan kitsó-la: "'Èn kixí ra xin-no, mì k̄i bexkon-no."

¹³Kitsó-isa-la Jesús:

—Nda t̄itsajnanda, nga mì k̄i 'ya mé nichjin k̄o mé hora nga kjí'i india-na 'an ra I'ndí-la X̄ita xian-la ijo-na.

Kjoa mangásòn 'tse ton ra ki'tsì-la chi'nda

(Lucas 19:11-27)

¹⁴Koni 'sín batéxoma jè ra t̄jna ngajmi, 'koaá 'sín mangásòn-ko koni jngo x̄ita ra kjin i'nde t̄fì; k̄iichjaá-la chi'nda-la k̄o kisingatsja ton-la nga jngó jngó.

¹⁵Jngo chi'nda ra 'òn jmi ton oro kitsjà-la; k̄o jngo ra jò jmi kitsjà-la; jè ra ma-ni jàn, jngo jmi kitsjà-la. 'Koaá 'sín 'ki kitsjà-la koni 'ki ma-la síxako ton nga jngó jngóo. Akjòn kjíin kijì. ¹⁶Jè chi'nda ra 'òn jmi itjábé-la nditoón isíxako ton ra ki'tsì-la, ngi ko'ki isikijnesòn-isa i'ndí-la ton. ¹⁷Ko jè chi'nda ra jò jmi ki'tsì-la, 'koaá t̄i'sín ki'sìn; jò jmi isikijnesòn-isa i'ndí-la ton-la. ¹⁸Tanga jè chi'nda ra jngo jmi ton ki'tsì-la, ta tsikíjna'maá jè ton ra isingatsja jè ni-la xá. Ngajoó tsjà'ngi jngo-la nga tsikíhi'nde.

¹⁹'Kia nga ijye kjìn nó tsato, 'jií-ni jè ni-la xá nga 'jií kindajín kindá a'ta 'tse ton ra kisingatsja jñà chi'nda-la. ²⁰'Ji ítjòn jè ra 'òn jmi ton oro kjongatsja, ngi 'òn jmi ijchòkosòn-isa jè ra i'ndí-la ton. Kitsò-la jè ni-la xá: "Námí, 'òn jmi t̄jín-ni ton ra ki'tsì-ná, ngi 'òn jmi iskasòn-isa i'ndí-la." ²¹Jè ni-la xá kitsó-la:

“Nda-ní xitá kō xitá kixi-ní ra jì. Ndaá inìhitjasìn ni'sín ta chiba kítsja-la. Isaá tse tsja-isa-la nga sixákii. Títjì ni'ya, tìngàsòn-kò-ná kjotsja ra t́jín-na.” ²² Akjòn 'jì jè chì'nda ra jò jmi kjongatsja, kitsò: “Nàmi, jò jmi t́jín-ni tòn-li ra ki'tsí-ná, ngi jò jmi iskasòn-isa i'ndí-la.” ²³ Jè ni-la xá kitsó-la: “Nda-ní xitá kō xitá kixi-ní ra jì. Ndaá inìhitjasìn ni'sín ta chiba t́jín-ni tòn ra kítsja-la. Isaá tse tsja-isa-la nga sixákii. Títjì ni'ya, tìngàsòn-kò-ná kjotsja ra t́jín-na.” ²⁴ 'Kiaá 'jì jè chì'nda ra jngo jmi kjongatsja; kitsò-la ni-la: “Nàmi, ndaá be-la nga jì 'ñó níjì, nga skanda mején-li nga jì kíkí jñà tsajmì ra mì jì isingi-li kjohìma nga tsikitjii. ²⁵ 'Koaá ma-ni nga itsakjon-la, kō ítiki'nde-ná tòn ra ki'tsí-ná. Tíjna ijndí jè tòn-li ra jngo jmi ma-ni.” ²⁶ Jè ni-la xá kitsó-la: “Chì'nda 'choó-ní kō chì'nda 'tsé-ní ra jì! Tsa 'ya-ní nga 'ñó síjée ra 'an kō skanda mején-na nga bíxkò tsajmì ra mì 'an t́jìngi-na kjohìma nga tsikitjé; ²⁷ tsa nda kjòn-ni, yaá tsikijni tòn-na ya banco, mé-ni 'kia nga 'jì-na ra 'an, 'ki-ná tòn-na, kō i'ndí-la.” ²⁸ Akjòn kitsò-la jñà xitá ra ya títsajna: “Chjì'an-la jè tòn ra jngo jmi tsá'ya; jè 'ti-la jè chì'nda ra te jmi ma-ni 'tse. ²⁹ Nga jè ra t́jín-la, 'kí-isa-la kō isaá tse 'se-isa-la; tanga jè ra tsìn-la, skanda t́já'an-la jè ra t́jín chiba-la. ³⁰ Kō jè chì'nda rakii, ra nímé chjì-la, yaá tikàtjen-jion ya ajin jñò ndìtsiaán; yaá katakjindáya kō katakjinènè ni'ño.”

'Kia nga sindajín-la nga'tsi naxindá ra t́jín nga t́jingo isà'nde

³¹ 'Kia nga kjí'i india-na 'an ra I'ndí-la Xitá xian-la ijo-na, 'ñó jeya kjí'ia koni jngo xitaxá ítjòn, nga tjìko-naa nga'tsi jñà ìkjali, nga kótijnasòn íxile nãnda nga 'an bako-na, nga jeya kótijna nga kotexóma. ³² Nga'tsi xitá naxindá ra t́jín ya isà'nde, yaá koxkóya ya ngixkoaan; akjòn kjoahíjaan koni 'sín 'sín jè chjìngō chō nga bachrjekàjin jñà forrè kō jñà tíndsó. ³³ Jñà forrè, yaá kítsajna'ta-na ya nga kixi-na, kō jñà tíndsó, yaá kítsajna ya ngaskoán-na. ³⁴ Akjòn 'an ra Xitaxá ítjòn 'mì-na, xín-la jñà ra ya títsajna ya nga kixi-na: “Nchrabá, jìòn ra isichikon'tin-no jè Na'in-na; chjìbé kjonda nga tatexoma koni 'sín ijye t́jinda skanda 'kia nga t́'sa isinda isà'nde. ³⁵ Nga maá-najìòn nga ki'tsí-ná ra tsákjen, 'kia nga kjòhojò-na; kō 'kia nga kjóxándá-na, ki'tsí-najìòn nandá ra kí'tsia; 'kia nga ijchòò ya ni'ya-najìòn koni xitá ra mì tsa ya i'nde-la, maá-najìòn nga ki'tsi'nde-ná nga ísíkjáya ya ni'ya-no. ³⁶ 'Kia nga kjotsìn-na

nikje ra tsakjánaya, maá-najìon nga ki'tsí-ná; kò 'kia nga kjokiya, inikìnda-nájiòn; 'kia nga ndayá tsakátijnaa, maá-no jiòn nga tsahijchón-nájiòn.”³⁷ 'Kiaá skonangi jñà ra xitá kixi nga kitso: “Na'in, ¿kjiá-nioo nga kijcha-lajin nga kjòhojò-li kò nga kjóxándá-li nga jin ki'tsi-lajin tsajmì ra tsichi kò nandá ra ki'yì? ”³⁸ ¿Kò kjiá-nioo nga ijchì ni'ya-najin koni jngo xitá ra mì tsa ya i'nde-la kò nga tsin-li nikje ra tsjayi nga jin ki'tsi'nde-lajin ya ni'ya-najin nga iníkjáyì kò ki'tsi-lajin nikje ra itsjayi? ”³⁹ ¿Kjiá-nioo kijcha-lajin nga kjokiya kò nga ndayá tsikijni nga inikìnda-lajin kò nga tsahítsijen-lajin? ”⁴⁰ 'Kiaá xín-la 'an ra Xitaxá Ítjòn 'mì-na: “Koaá xin kixi-no, 'kia nga kò'sín kinìkò jiòn jngo xàngia, ni'sín 'nó ndí xitá ima 'ki, 'aán-ná ra kò'sín kinìkò-nájiòn.”

⁴¹ 'An ra Xitaxá Ítjòn 'mì-na, 'kiaá xín-la jñà ra títsajna ya ngaskoán-na: “Tìncha'tàxin-ná, jiòn ra ijye kò'sín tjínè-no nga kjohi'in 'ki-no. Ya tangió ya nándá títi ni'í ra mì kì fi'tso ta mé nichjin-nioo, ra tjínda nga 'tse xitá-níí kò jñà ìkjalì-la. ”⁴² Nga mì kì ki'tsí-nájiòn ra tsákjen 'kia nga kjòhojò-na; kò 'kia nga kjóxándá-na mì kì ki'tsí-nájiòn nandá ra kí'tsia; ”⁴³ kò 'kia nga ijchòo ya ni'ya-najìon koni tsa xitá ra mì tsa ya i'nde-la mì kì ki'tsi'nde-nájiòn nga ísíkjáyà ya ni'ya-no; kò 'kia nga kjotsìn-na nikje ra tsakjánaya, jiòn mì kì ki'tsí-nájiòn; kò 'kia nga kjokiya kò nga tsakátijnaa ndayá mì kì ichitsijen-nájiòn.”⁴⁴ 'Koaá tí kitso jñà xitá ra títsajna ya ngaskoán-na nga skonangi: “Na'in, ¿kjiá-nioo nga kijcha-lajin nga kjòhojò-li kò nga kjóxándá-li; kò kjiá-nioo nga kjotsìn-li i'nde nándá nga iníkjáyì, kò nga kjotsìn-li nikje ra itsjayi; kjiá-nioo nga kjokiya, kò kjiá-nioo nga ndayá tsikijni nga mì kì tsisìkò'ta-lajin? ”⁴⁵ 'An ra Xitaxá Ítjòn, 'koaá xín-la: “Kjohixíí ra xin-no, 'kia nga mì kì kò'sín inìkòo jiòn jngo ndí xitá kii, ni'sín ta kó ima 'ki, 'aán-ná ra kò'sín mì kì tsisìkò'tá-nájiòn.”⁴⁶ Jñà xitá kii ra 'cho 'sín, yaá kiji nándá nga 'se kjohi'in skanda ta kjiá-nioo; kò jñà ra xitá kixi, yaá kiji nándá nga 'se kjobinachon ra mì kì kjehe'tà skanda ta mé nichjin-nioo.

Kó'sín nga tsajoóya-ni jñà xitá nga ma itsabá'nó Jesús

(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

26 ¹ 'Kia nga ijye kiichja nga'tsi 'én kii Jesús, kitsó-la jñà xitá ra kotá'yá'ta-la:

²—Ijyeé 'ya jiòn nga ta jò nìchjin chija-isa nga kitjo jè 'sí paxko; 'an ra I'ndí-la Xita xian-la ijo-na, yaá kongatsja jñà xita naxindá nga koaà'ta-na krò.

³Tijná-ni nìchjin kii, jñà xita ítjòn-la na'mì, ko jñà xita jchínga-la xita Judío, yaá kjóxkóya ya nditsin ni'ya-la na'mì ítjòn ra 'mì Caifás. ⁴Yaá tsajoóya-ni kó'sín skoóndacha-la Jesús nga ma jtsaba'nó, akjòn sii'ken. ⁵Kitsò-la xákjién:

—Mì tsa 'kia kindaba'né 'kia nga tjin 'sí, mé-ni nga mì kì kjosi 'se-ni ya ajin naxindá.

**Kó'sín jngo chjoón tsikíxten-jnó sihitì ixi
ra nda jne ya sko Jesús**

(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

⁶'Kia nga tjna Jesús ya naxindá Betania, ya ni'ya-la ra 'mì Simón jè xita ra ko'sín 'yaxkon-la nga i'ndojno chrjaba ijo-la, ⁷yaá ijchò kasi'ta jngo-la chjoón ra 'ya jngo namita najo ra tjiya sihitì ixi ra 'nó nda jne ko ra 'nó chjí chjí-la. 'Kia nga tjna'ta ya ímixa Jesús, jè chjoón rakii, tsikíxten-jnó ya sko Jesús jè sihitì ra 'ya. ⁸'Kia nga kijtse jñà xita ra kotá'yá'ta-la Jesús, jtií kjomà-la, kitsò:

—¿Mé ta nda kàsíkítsón-ni? ⁹Isaá-la nda tsa kasatína, tsa chjí kasatína-ni nga 'nó chjí chjí-la, mé-ni nga ma kisisiko'ta-ni jñà xita ima.

¹⁰'Kia kí'nchré Jesús, kitsò-la:

—¿Mé-ni nga jè chjoón rakii nìjti-la? Koni 'sín nga kásiko-na, 'nó nda ká'sín-ni. ¹¹Nga jñà ra xita ima, yaá kítsajnakò ki'ta-no; tanga 'an, mì tsa i kótijnakò ki'ta-no. ¹²'Kia nga ko'sín kábixten-jnó jè sihitì ya ijo-na jè chjoón rakii, kí ko'sín ká'sín-ni mé-ni nga ijye tijnanda-ni ijo-na 'kia nga siji'ndee. ¹³'Koaá xin kixi-no, nì'sín ta nándà nga 'senajmíya jè 'én xitse ra nda tsò nga tji'tsa isà'nde, ti'koaá 'senajmíyaá-te koni 'sín ká'sín jè chjoón rakii mé-ni nga síkítsjen-yá-ni xita ra a'ta 'tse.

Jè Judas tsatína'tin Jesús

(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

¹⁴Jè ra 'mì Judas Iscariote, jngo xita-la Jesús jñà ra tejò ma-ni, kiijkoón jñà xita ítjòn-la na'mì, ¹⁵kitsò-la:

—¿Mé ra 'ki-nájiòn tsa singátsja-no Jesús?

Katé ton chroba isinda-là nga tsjá-là jñà xita ítjòn-là na'mì.

¹⁶ Jè Judas tsikí'tsia-ní nga tsakátsji'nde-là kó'sín 'sijn nga ma sùngatsja Jesús xita kondra-là.

'Kia nga jè Jesús xá tsijen tsakjèn-ko-nì xita-là

(Marcos 14:12-25; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

¹⁷ Jè nichjin 'kia nga tì'sa ma'tsia jè 'sí paxko 'kia nga jñà xita judío bakjèn niño nchrajín ra tsìn-là na'yo san, jñà xita ra kotá'yá'ta-là Jesús ijchò kincha'tá-là ya ñánda tíjna Jesús nga iskonangi-là, kitsò-là:

—¿Ñánda mejèn-li nga kongí kinda-jin tsajmì ra chineé ra a'ta 'tse 'sí paxko?

¹⁸ Jesús kitsó-là:

—Tangió ya ajin naxindá ján, ko ya tangí jngo ni'ya-là xita. Ko'tin-la: “Kíí tsò jè Maestro: Jè nichjin-na ijyeé kjochraña, ko yaá ni'ya-li kochrjé 'sí paxko nga kókjen-ko jñà xita ra kotá'yá'ta-na.”

¹⁹ Jñà xita ra kotá'yá'ta-là, 'koaá 'sín ki'sìn koni 'sín kitsò-là Jesús. Yaá tsikínda tsajmì ra tsakjèn ra kjoa 'tse 'sí paxko.

²⁰ 'Kia ijye kjòjñò Jesús ko xita ra kotá'yá'ta-là ra tejò ma-ni, yaá tsikitsajna'ta ya ímixa. ²¹ 'Kia nga inchibakjèn, Jesús kitsó-là:

—'Koaá xin kixi-no, tì jiòn jngo-najiòn ra sùngatsja-na xita kondra-na.

²² Jñà xita-là Jesús 'ñó ba ki'se-là 'kia nga kíí'nchré. 'Kiaá jngó jngó iskonangi. Kitsò:

—¿Yá-nioo Na'in? ¿A 'an-ná?

²³ Jesús kitsó-là:

—Jè ra sùngatsja-na xita kondra-na jè-ní ra taña mahíjin tsja ko jè ndsa ya ajin chroba. ²⁴ 'An ra l'ndí-là Xita xian-là ijo-na, ra kixi kjoa, 'koaá 'sín kiyáa koni 'sín ijye tíchja xajon ra tjí'ta 'én-là Nainá. ¡Tanga ima-ró-ni jè xita ra ko'sín sùngatsja-na! Isaá-la nda-là tsa ta mì kitsin jè xita rakii.

²⁵ 'Kiaá kiichja jè Judas, kitsò-là:

—¿A 'an-ná ji Maestro?

Jesús kitsó-là:

—Jon, ji-ní, koni 'sín tjisi.

²⁶'Kia nga in-chibakjèn, Jesús iskábé jè niño nchrajín, kitsjá-la kjon-da Nainá, isijòya jè niño nchrajín akjòn kitsjá-la xita ra kotá'yá'ta-la. Kitsò-la:

—Chjíbé ko chjinee; jña kii, jé ijo-na.

²⁷Akjòn iskábé jngo chitsín, [jè ra tjíya nandá xán 'tse uva], kitsjá-la kjon-da Nainá, akjòn kitsjá-la xita-la jè chitsín. Kitsò-la:

—'Tioo nga'tsi-no jè nandá xán ra tjíya chitsín rakii. ²⁸Nga jè rakii, jé jní-na ra síkixiya jè kjoa xitse ra t'bindájin-ko-no, nga xaájten-tjí-la xita nga ma sakò-la kjoanìhijcha'ta ra a'ta 'tse jé-la. ²⁹Koaá xin-no, mì tì kì nandá xán 'tse uva sk'i-na skanda 'kia nga kijchò nichjin nga ma sk'iko-no nandá xán xitse ya ñánda nga tibatéxoma Na'ín-ná.

Kó'sín tìngíi kòkitsò-nì jè Jesús nga jè Pedro jàn 'ka kjójna'ma ra a'ta 'tse

(*Marcos 14:26-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38*)

³⁰Jè Jesús ko jña xita-la, 'kia nga ijye kise jngo-la so Nainá, akjòn yaá kiji ya a'ta nindo Yá Olivo. ³¹Jesús kitsó-la xita-la:

—Jè nitjen rakii, sikíjna tajngo-nájiòn nga'tsi-no, nga 'koaá 'sín tíchja xajon ra tjí'ta 'én-la Nainá nga tsò: “Si'kén-ná jè chjingò cho ko jña forrè-la kochijndí-ní.” ³²Tanga 'kia nga ijye kjoaáya india-na, yaá kjín ítjòn-no ya ján nangi Galilea.

³³Kitsó jè Pedro:

—Ni'sín tsjín-takòn-li nga'tsì jñà xità-li ra i'ka, tanga 'an, ni itsé tsjin-tákon-la.

³⁴'Kiaá kitsò-la Jesús:

—'Koaá xin kixi-la, jè nitjen rakìi, 'kia nga tikje kjindáya káxti, jàn 'ka kosíi nga mì kì 'yaxkon-ná.

³⁵Kitsó jè Pedro:

—Ni'sín ya katiyakoo-la mì kì kjójna'ma jiàan.

Ko ngàsòn kitsò nga'tsì jñà xità ra kotá'yá'ta-la Jesús.

'Kia nga jè Jesús tsikítsa'ba ya i'nde nándá 'mì Getsemaní

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

³⁶'Kia ijchò Jesús ko jñà xità ra kotá'yá'ta-la ya nándá 'mì Getsemaní. Kitsó-la:

—Ya títajna ijndíi; 'koa-la chiba-la nga kjián ján nga kichj'à'ta-la Nainá.

³⁷Jesús kiikoó jè Pedro ko ngajò ixti-la Zebedeo. Akjòn kjo'tsia nga 'ño kjoba-la ko 'ño isíkájno inìma-la. ³⁸'Kiaá kitsò-la xità-la:

—Taxki 'ño ba tjín-la jè inìma-na; sí 'koaá ma-na koni tsa kiyáa. Ya títajna ijndíi nga títajnakon ko-ná.

³⁹Kijíkjá chiba-isa Jesús. Akjòn tsasèn-xkó'nchi-niñanè isén-la skanda ya a'ta nangi nga kiichj'a'ta-la Nainá, kitsò:

—Ji, Na'in, tsa mejèn-li, chjixìn-ná kjohi'in rakìi, tanga mì tsa ko'sín katama koni 'sín mejèn-na. 'Koaá 'sín katama koni 'sín mejèn-li ra ji.

⁴⁰Akjòn 'jií india-ni ya nándá títajna jñà xità ra kotá'yá'ta-la, tanga ijyee kjifè. Kitsò-la Pedro:

—¿A skanda mí káchíkjoa jngo hora-najìon nga kabitsajnakon ko-ná? ⁴¹Títajnakon ko tinákjoa'ta-la Nainá mé-ni nga mì jé skajin-no. Kixíi kjoa, jè inìma-no tjnanda-ní nga mejèn-la síhitjasòn, tanga ra jè ijo-no, tsìn-la nga'ño nga ma-la síhitjasòn.

⁴²Kijí india-ni ra ma-ni jò 'ka, nga kiichj'a'ta-la Nainá. Kitsò:

—Ji, Na'in, tsa majìn-li nga chjixìn-ná jè kjohi'in rakìi, ko'sín katabitjasòn koni 'sín ji mejèn-li.

⁴³'Kia nga 'ji india-ni, jñà xità-la takó kjifè india-ni ta ngatjì-la nga 'ño nijná-la. ⁴⁴Kijí india-ni ra ma-ni jàn 'ka nga kiichj'a'ta-la Nainá. Yaá isíkítsajna jñà xità-la. Takó ta 'koaá 'sín kitsò nga kiichj'a'ta-la Nainá koni 'sín kitsò nga 'sa ítjòn.

⁴⁵ 'Kiaá 'ji india-ni ya ñánda títsajna jñà xitá ra kotá'yá'ta-lá. Kitsò-lá:

—Tsjafè-isa kò nda tikjáya. Tanga ijyee ijchó chiba-lá nga 'an ra l'ndí-lá Xita xian-lá ijo-na yaá kongatsja jñà ra xita-jé.

⁴⁶ Tísítjeen kò tjiaán, ijyee nchrabá chraña jè ra siingatsja-na xita kondra-na.

'Kia nga xá itsabá'ñó-ni jñà xitá jè Jesús

(*Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11*)

⁴⁷ Takó tì'kiaá tíchja-isa-ni Jesús nga 'ji jè ra 'mì Judas, jngo xitá-lá Jesús jñà ra tejò ma-ni. Kjín jchán xitá tjikò ra 'ya kichá ndajò tì'koa 'ya yá. Jñà xitá kii, jñá isikasén jñà xitá ítjòn-lá na'mì kò jñà xitá jchínga ra 'tse xitá judío.

⁴⁸ Judas, jè ra tsi'kénajmí'tin Jesús, tjen kitsò ítjòn-lá jñà xitá ra tjikò.

—Jè ra skíne'ta isén-lá, jè-ní ra kindaba'ñó jìòn.

⁴⁹ Akjòn kii kasi'ta chraña-lá Jesús. Kitsò-lá:

—Nda-li Maestro.

Akjòn iskine'ta isén-lá.

⁵⁰ Jesús kitsó-lá:

—Ji ndse, ¿mé xá ra kà'fii-ni?

Jñà xitá ra tjikò Judas, nditoón kii kincha'ta-lá Jesús, akjòn itsabá'ñó.

⁵¹ Tanga jngo xitá ra tjikò Jesús, tsachrje kichá ndajò-lá. Tsajá-lá jè xitá chi'nda-lá na'mì ítjòn; tsate'ta chíká-lá. ⁵² Jesús kitsó-lá:

—Tjajnatjo-nì jè kichá ndajò-li, nga nga'tsì ra kichá kjaán-ni, kicháá kiyá-ni. ⁵³ ¿A mí 'yi tsa mejèn-na, maá síjé-lá jè Na'in-na, kò nditoón siikasén-na tsa tejò kò tsa tejàn tji ikjalì [nga kosìkotjì-na]? ⁵⁴ Tanga tsa kò'sín 'siaan, ¿kò'sín kitjasòn-ni koni 'sín ijye tíchja xajon ra tjí'ta 'én-lá Nainá nga tsò nga 'kooá 'sín kitjasòn?

⁵⁵ Tì'kiaá-ni Jesús kitsò-lá jñà xitá ra kjin ma-nioo:

—¿Mé-ni kò'sín kà'fii ndabá'ñó-ná jìòn koni tsa jngo xitá chijé nga kò kichá kò yá ki'chà-no? Nichjin nichjón ya tsakátijnako-no ya aya ingo ítjòn nga tsakon-yá-no kò mì kì indabá'ñó-nájìòn. ⁵⁶ Tanga kíí kò'sín ma-ni mé-ni nga kitjasòn-ni koni 'sín tíchja xajon ra tjí'ta 'én-lá Nainá ra tsikínda jñà xitá ra kiichja ngajo-lá kjotseé.

'Kiaá jahachinga nga'tsi jñà xità ra kotá'yá'ta-la, isíkijna tajngo jè Jesús.

'Kia nga ijchò Jesús ya ngixkon xitaxá ítjòn naxindá

(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan 18:12-14, 19-24)

⁵⁷Jñà xità ra itsabá'ñó Jesús yaá kiiko ya ñánda tíjna jè na'mì ítjòn ra 'mì Caifás. Yaá títsajna-te jñà xità ra bakón-ya kjetéxoma-la Nainá ra tsikínda Moisés ko xità jchínga 'tse xità judío. ⁵⁸Tanga jè Pedro tà kjin tà kjiín basèn-tjìngi skanda 'kia nga ijchò ya nditsin ni'ya-la na'mì ítjòn. 'Jaha'sen ya ni'ya. Yaá tsikijnajin-la ya ñánda títsajna jñà xità ra síkinda ni'ya ingo; mején-la ske kósín kjehe'tà kjoa kii.

⁵⁹Jñà xità ítjòn-la na'mì, [ko xità jchínga], ko nga'tsi xità ra tjín-la xá a'ta 'tse xità judío tsakátsjií xità ra kitsjà'tin 'én ndiso Jesús mé-ni nga koma kiinè-ila kjohi'in nga si'ken.

⁶⁰Tanga nimé kjoa ra isakò-la ra a'ta 'tse Jesús, ni'sín kjin xità ndiso ijchò ra kondra 'tse. Tanga ra kjomà askan, ijchó jò xità ra ijchòko 'én ndiso, ⁶¹nga kitsò:

—Jè xità rakii, kitsó-ní: “Maá-na nga sikíxojen ijye jè ingo-la Nainá ko ta ján nichjin kindá india-na.”

⁶²'Kiaá tsasijna kixi jè na'mì ítjòn. Kitsò-la Jesús:

—¿A mí kósii? ¿Mé 'én ra kotsò bánè-li xità kii?

⁶³Tanga jè Jesús mì kì kiichja. Jè na'mì ítjòn kitsó-la:

—'Tènajmí kixi-nájin ya ngixkon Nainá ra tíjnakon.

Ko'tín-nájin, ¿a ji-ní ra Cristo, ra I'ndí-la Nainá?

⁶⁴Kitsó Jesús:

—Jíí ra ko'sín tjisi. 'Koaá xín-te-no, 'ndíí ma'tsia-ni nga jcha-nájiòn 'an ra I'ndí-la Xità xian-la ijo-na, nga ya kótijna ya ngakixi-la Nainá ra tse nga'ñó tjín-la, ko ti'koaá jchaa 'kia nga kjinchrabàjlan ifi ya ján ngajmi.

⁶⁵Jè na'mì ítjòn iskíchrjayajnoó ijo-la nga 'ñó jti kjomà-la, kitsò:

—Jè xità rakii, jè Nainá kachjajno-la koni 'sín kàtsò nga kàchja. ¿Mé 'sian-isa-ná xità ra tsjá 'én? Jiòn sabá kàna'yá-la koni 'sín kachjajno-la Nainá. ⁶⁶¿Kó'sín ma-no? ¿Mé ra sikeé?

Kitsó nga'tsi xità:

—Tjín-la jé, bakén-la nga kiyá-róoi.

⁶⁷Akjòn tsikíchrá'a ko tsi'ké-la chrjongo. Tjín ra isijtsin'á ya isén-la, ⁶⁸kitsò-la:

—Ji Cristo [ra xá isikasén-li Nainá], ko'tín-nájìn, ¿yá ra tí'bé-li?

'Kia nga jè Pedro jàn 'ka kòkitsò nga mì kì bexkon Jesús

(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

⁶⁹Jè Pedro yaá tìjna ya nditsin ni'ya 'kia nga ijchòjkon jngo chjoón chi'nda ra kitsò-la:

—Yaá tjájmekó-ti Jesús ra ya Galilea i'nde-la.

⁷⁰Tanga jè Pedro tsakja'ma-ní ya ngixkon nga'tsi xita. Kitsò:

—Mì kì be mé ra ko'mì-la ji.

⁷¹'Kia nga tíbitjo ya xotjoba ni'ya jè Pedro, ijngo chjoón kijtse ra 'koa tì kitsò-la jñà xita ra ya títsajna. Kitsò:

—Jè xita rakìi, yaá tsá'bako-te Jesús ra ya Nazaret 'tse.

⁷²Jè Pedro india tsikí'ma-ni nga kitsjà 'én-la, kitsò:

—Ngi 'én kixi-ní, mì kì bexkon jiàan jè xita ra ko'mì-la jion!

⁷³Ra kjomà askan, jñà xita ra ya títsajna ijchò kincha'tá-la Pedro. Kitsò-la:

—Kixi kitií kjoa, nga xita-la Jesús-ní ji; nga tsijeén tsò 'én-li.

⁷⁴Jè Pedro 'kiaá 'ñó kiichja-isa, kitsò:

—Katakajian kjohi'in tsa mì tsa 'én kixi ra kotíxian-no nga mì kì bexkon xita rakìi!

Ko tì'kiaá-ni nga iskindaya jè káxtí. ⁷⁵'Kiaá itjokítsjen-la Pedro koni 'sín kitsò-la Jesús: “'Kia nga tìkje kjindáya káxti, jàn 'ka kosíi nga mì kì 'yaxkon-ná.” 'Kiaá itjo nditsiaán, ko taxki 'ñó iskindaya.

'Kia nga jè Jesús ijchò ya ngixkon Pilato nga ya kjongatsja

(Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

27 ¹'Kia nga ijye ki'se isén, nga'tsi xita ítjòn-la na'mì ko jñà xita jchínga 'tse xita judío, tsajoóya-ni kó'sín siko Jesús mé-ni nga koma siken-ni. ²Tsikité'ñó Jesús, kiiko nga isingatsja jè Pilato ra xitaxá ítjòn tìjna ya nangi Judea.

Kó'sín 'ken jè Judas

³Judas, jè ra isingatsja jñà xita kondra-la Jesús, 'kia nga kijtse nga ijye isinè-la Jesús nga kiyá, isíkájnoó-ni ko isíkáfaá-ni ton chroba ra katé ma-ni ra kitsjà-la jñà xita ítjòn-la na'mì ko xita jchínga 'tse xita judío. Kitsò-la:

⁴—Tseeé jé tsakatsjí-la ijo-na, mì tsa mé jé tjin-la xita ra kisingátsja-no.

Tanga jña xita kii, kitsó-la:

—Ni mé kindá-najin ra jin, yaá-la nikii ijo-li.

⁵Jè Judas tsikítsajoó ton ya aya ingo. Akjòn kijì, nga kii kíngi na'nó isìn.

⁶Jña xita ítjòn-la na'mì, iskábé ton, kitsò:

—Jña ton kii, mì kì koma ya sijngokeé ton ra nìngatsjeé Nainá; nga jní ixaánten-tjí-la.

⁷Kia ijye tsajoóya-ni, nangií tsatse jngo 'ndé-ni, ya ñánda bitjo ni'nde ra sinda-ni tiji, mé-ni nga ya ma sii'nde-ni xita ra xìn nangi. ⁸Kíí kó'sín 'mì-nì skanda 'ndi-ni ya i'nde rakii nga i'nde 'tse Jní 'mì. ⁹Koaá 'sín itjasòn koni 'sín kitsò xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la kjetseeé ra tsi'kìn Jeremías nga kitsò: “Iskábé ton chroba ra katé ma-ni, koni 'sín iskosòn-la jña xita Israel nga kotjín chí-la, ¹⁰ko 'koaá 'sín kisichjeén jña ton kii nga ya tsatse-ni i'nde ñánda bitjo ni'nde ra sinda-ni tiji koni 'sín kitsò-na Na'in-ná.”

'Kia nga jè Jesús ijchò ya ngixkòn Pilato nga jè tsako-la kisijsò

(*Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38*)

¹¹'Kia nga tjina Jesús ya ngixkòn xitaxá ítjòn 'tse nangi Judea, jè xitaxá rakii iskonangií-la, kitsò-la:

—¿A jì-ní xitaxá tíjòn-la xita Judío?

Jesús kitsó-la:

—Jíí ra kó'sín tjisi.

¹²Nimé 'én kiichja Jesús 'kia nga inchibángi jña xita ítjòn-la na'mì kò xita jchinga ra 'tse xita Judío. ¹³'Kiaá kitsò-la jè Pilato:

—¿A mí tjina'yí nga'tsi 'én ra inchibánè-li xita?

¹⁴Tanga Jesús nijngo 'én kiichja; jè xitaxá ítjòn 'tse nangi Judea, ta 'koaá kjomà-la.

'Kia nga jè Jesús isinè-la nga kiyá

(*Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25; Juan 18:38-19:16*)

¹⁵'Kia nga xki nó xki nó, nga bitjo 'sí paxko, jè xitaxá ítjòn 'tse nangi Judea síkijnandií jngo-ni xita ra títsa'ya ndayá; jña xita naxindá síjé yá ra mejèn-la nga sijnandií-ni. ¹⁶Nichjin 'kia

ndayá tǐjna'ya jngo xitá ra 'nó 'tsen ra 'mì Barrabás. ¹⁷Kia nga kjóxkóya jñà xitá naxindá, jè Pilato iskonangi-là, kitsò-la:

—¿Yá ra mejèn-no nga síkǐjñandií-na? ¿A jè Barrabás, o ra jè Jesús jè ra 'mì Cristo?

¹⁸Jè Pilato, ijyee be-ní, nga tà ki-ní nga maxitakòn-ke Jesús xitá kii, kii ko'sín ya isìngatsja-ni.

¹⁹'Kia nga tǐjna jè Pilato ya ni'ya masen, jè chjoón-la isikasén 'én-la nga kitsò-la: “Kì ya chaájin kjoa-la xitá kixi rakii. Nati nitjen, 'nó 'cho tsò nijná ra ka'bì-na ra a'ta 'tse.”

²⁰Tanga jñà xitá ítjòn-la na'mì ko jñà xitá jchínga 'tse xitá judío, jná tsinchá'a jñà xitá naxindá nga jè Barrabás katasíjè ra katasijnandií-ni ko jè Jesús katabiya. ²¹Jè xitaxá india iskonangi-isa-la jñà xitá naxindá; kitsò-la:

—Ta ngajò xitá kii, ¿ñáá ra mejèn-no nga síkǐjñandií-na? Jñà xitá naxindá kitsó-ní:

—¡Jé Barrabás-róoi!

²²Jè Pilato kitsò-la naxindá:

—¿Mé ra sikóo jè Jesús ra 'mì Cristo?

Nga'tsi xitá naxindá kitsó-ní:

—¡Krò katasi'ta-róoi!

²³'Kiaá kitsò jè Pilato:

—¿Mé kjoa ra ta 'cho ki'sin kjòn?

Jñà xitá naxindá, ta isaá 'nó kiichja, kitsò:

—¡Krò katasi'ta-róoi!

²⁴'Kia nga kijtse Pilato nga nimé nda tísindajín, nga ta isaá tímatse kjoa, iskaní'ká nandá chǐ'nda-la jè ra tsiníjno-ni tsja ya ngixkon nga'tsi xitá naxindá. Kitsò-la:

—Nimé jé tǐjn-na ra 'an nga kiyá jè xitá kixi rakii. Kinda tsajión-nó koni 'sín 'nià.

²⁵Nga'tsi xitá naxindá kitsó-ní:

—Jín kjine-najin ko ixti-najin jè kjobiya-la xitá rakii.

²⁶Jè Pilato, 'kiaá isíkǐjñandií-ni jè Barrabás; ko kitsjá kjokixi nga kiniki'on jè Jesús, akjòn isìngatsja jñà xitá kii nga kátá'ta krò.

²⁷Jñà chíchàn-la xitaxá ítjòn 'tse nangi Judea, yaá kiiko Jesús ya ni'ya masen-la xitaxá ítjòn. Akjòn tsikíxkóya nga'tsi chíchàn xákjién nga kitsendí-la Jesús. ²⁸Isíkájna líka jè Jesús, akjòn isíkáya jngo nikje ra inì 'ki. ²⁹Kisì'ya jngo yá na'yá nga tsikí'a skó koni 'sín si'a jngo-la corona xitaxá ítjòn, ko jngo

ínaxo tsakáya ya tsja nga kixi; tsincha-xkó'nchi'ta-la nga isítsja'tin. Kitsò-la:

—jNda katijna jè Xitaxá ítjòn-la xita Judío!

³⁰Ti'koa tsikíchrájno-te, iskábé jè ínaxo ra kjiya tsja, tsatjiko-ni sko. ³¹'Kia ijye ko'sín isisobà-la, tsjahíxìn-la jè nikje inì ra kjiya. Akjòn isíkáya india-ni jè nikje-la ra 'tse. Akjòn kiiko nga kiì ká'ta krò.

'Kia nga jè Jesús isi'ta krò

(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

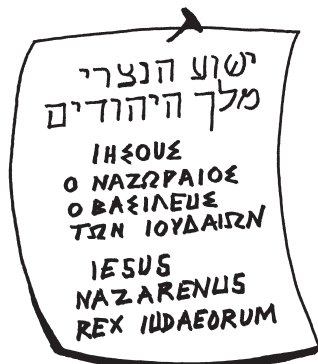
³²'Kia nga ijye inchifiko Jesús, isatékjoó jngo xita ra ya Cirene i'nde-la ra 'mì Simón. Jñà chíchàn kjo'ño ki'sin-la nga isi'ka jè krò-la Jesús.

³³'Kia nga ijchò ya i'nde ñánda 'mì Gólgota ra i'nde sko mi'ken tsò-ni, ³⁴kitsjá-la nandá binagre ra tjíkJin jngo-la nandá ra 'ño tsja. Tanga 'kia nga iskó'ta Jesús, mì ki ki'tsi.

³⁵'Kia nga ijye tsaká'ta ya krò, jñà chíchàn isískáko kañá jñà nikje-la Jesús nga yá 'tse kitsò-la nga jngó jngó nikje. ['Koaá 'sín itjasòn 'én-la xita ra isichjeén Nainá nga kiichja ngajo-la nga kitsò: “Kisika'bí-la xákjién jè nikje-na nga isíská kañá-ni.”]

³⁶Akjòn yaá tsikitsajna nga isikinda Jesús. ³⁷Ya sko krò tsaká'ta jngo íte ra tjí'ta 'én ra tsò-ni: “Jé rakì Jesús, ra Xitaxá ítjòn-la xita Judío”, nga ta kií kjoa-ni nga ko'sín kinì'ken.

³⁸Ti'koa jò xita chijé taña isi'tako krò. Jngo isasijna ya ngakixi-la ko jngo isasijna ya ngaskoán-la. ³⁹Jñà xita ra ya chiba-la 'ja, kiichjajnoó-te-la, síkjahatji-la sko. ⁴⁰Kitsò-la:

Íte ra jàn ndiyá tjín-ni 'én ra isi'ta ya sko krò ra 'ken'ta Jesús

—Jì ra kò'sín kisi nga s̄ikixojin ìngò ítjòn-là Nainá kò nga jàn nìchjin kínda india-ni, t̄iji t̄ináchrjejin-ni kjohi'in ijo-li. Tsa kixi kjoa nga I'ndí-là Nainá 'mì-li, títjoiin ya a'ta krò.

⁴¹'Koaá t̄i'sín isitsja'tin j̄nà x̄ita ítjòn-là na'mì, x̄ita ra bakón-ya kjotéxoma-là Nainá, kò x̄ita jchínga 'tse x̄ita Judío. Kitsò:

⁴²—Maá-là tsachrjejin kjohi'in x̄ita ra k'íí, tanga mì kì ma-là tijè síko-ni ijo-là. Tsa kixí kjoa tsa jè ra X̄itaxá ítjòn-là naxindá Israel, katitjojen'ta ya krò mé-ni nga kokjiín-ná ra a'ta 'tse. ⁴³'Nó tsaká'ta ikon jè Nainá. Tsa kixi kjoa nga tsjake Nainá, jè katasiko 'ndi 'ndi-ni. Nga 'koaá 'sín kitsó-ná nga I'ndí-là Nainá 'mì.

⁴⁴'Koaá t̄i'sín kitsò j̄nà x̄ita chijé ra t̄i'koaá ya kji'ta krò; kiichjainoó-te-là.

Kó'sín 'ken jè Jesús

(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

⁴⁵'Kia ijchò nchisen, skanda nga ijchò las tres nga ngixòn, kjojnó-ní kóho'ki nga t̄jngo isà'nde. ⁴⁶'Kia nga mejèn bijchò las tres, 'nó kiichja Jesús nga kitsò: “Elí, Elí, ¿lama sabactani?” 'Èn ra kiichja, tsó-ni: Jì ra Nainá xin-la, ¿mé-ni kajmitakón-ná?

⁴⁷'Kia nga kí'nchré-là j̄nà ra ya t̄itsajna, t̄jín i'ka ra kitsò: —Jé-la Elías tíchja-là.

⁴⁸J̄nà x̄ita k̄i, jngo ra ta nditoón í'ká jngo tsanga; isikà'nchi kò nandá binagre; akjòn tsikísko jngo ínaxo; kitsjá-là Jesús nga kata'bi. ⁴⁹Tanga kitsó j̄nà ra i'ka:

—Tijmió, chítsijen-lá a k'íí-ró-tse jè Elías nga s̄ikíjnandií-ni.

⁵⁰Jesús 'nó kiichja india-isa. Akjòn 'ken. ⁵¹Jè nikje ra tja'báya ya nga masen-là ìngò ítjòn ichrjajndá-ní. Jòya kjomà skanda a'ta nangi; kò 'nó 'tsa chón kò tsakjaán j̄nà naxi. ⁵²Itjá'xa j̄nà ngajo-là mi'ken. Kò kjín jaáya-ilà j̄nà ra x̄ita tsje ya ngixkon Nainá, j̄nà ra 'ken kjotseé. ⁵³'Kia nga ijye jaáya-ilà Jesús, j̄nà x̄ita k̄i, itjóo ngajo-là nga kijì ya naxindá tsje ra 'mì Jerusalén, kò kjín x̄ita ra ya kijtse.

⁵⁴J̄nà chíchàn kò jè x̄ita ítjòn-là ra ya ijncha nga inchisíkinda Jesús, 'kia kijtse nga 'nó 'tsa chón, kò nga'tsi kjoa ra kjomà, ta itsakjón-ní. 'Kiaá kitsò:

—Ngi kixi kitií-la kjoa nga jè x̄ita rak̄i, I'ndí-là Nainá-ní.

⁵⁵Kjín ma-ni íchjín ra ya t̄itsajna ra ta kjin inchikotsijen-ni; j̄nà íchjín ra tsikima'ta-là Jesús nga inchrabà-ni skanda ya

Galilea. ⁵⁶Yaá tǐjna ra 'mì María Magdalena, kō María ra na-la Jacobo kō José, kō na-la ra ixti-la Zebedeo.

'Kia nga kisihi'nde jè Jesús

(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁵⁷'Kia nga ijye mejèn kàtjì tsá'bí, 'jìí jngo xítà nchiná ra 'mì José ra ya 'i'nde-la jè naxindá ra 'mì Arimatea. Jè xítà rakìi, tì'koaá yaá iskotá'yá'ta-la Jesús. ⁵⁸Kiijkoón jè Pilato nga isíjé-la ijo-la Jesús. Jè Pilato kitsjá'nde-ní nga katamangatsja. ⁵⁹Jè José iskábé jè ijo-la Jesús; isíkájté jngo nikje chraba ra tsje. ⁶⁰Kiikō nga iskanì'sen-ngi jngo ra ngajō xítse ra jè tsjà'ì ya angì naxì. Akjòn tsjahítsjá jngo najō te ra 'ñó je ra tsasén-jto ya xotjōba-la ngajō; akjòn kijì-ni. ⁶¹Jè María Magdalena kō jè María ra ijngo, yaá títsajna ya chraña ñánda isihì'nde jè Jesús.

Chíchàn ra isikìnda ya ñánda isihì'nde jè ijo-la Jesús

⁶²'Kia nga ma nchijòn nga nichjin níkjáya, jñà xítà ítjòn-la na'mì kō jñà xítà fariseo, kiijkoón jè Pilato. ⁶³Kitsò-la:

—Nàmi, bítsjeén-najin nga jè xítà ndiso rakìi, 'kia nga tì'sa tǐjnakon-isa, kitsó-ní: “'Kia nga kijchò jàn nichjin kjoáya india-na.” ⁶⁴'Koaá ma-ni, isaá nda tsa katamakìnda jè ngajō-la ñánda nga isihì'nde skanda nga koma jàn nichjin, mé-ni nga mì ya kijchò-ni jñà xítà ra kotá'yá'ta-la 'kia nga nitjen nga kijchò síchijé jè ijo-la, akjòn kitsò-la xítà naxindá: “Ijyeé jaáyaá-ila ra a'ta 'tse kjobiya.” Kō isaá ta 'cho koma-ni 'én ndiso rakìi, nda mí 'koa-ni koni jñà ra ki'se nga 'sa ítjòn.

⁶⁵Kitsó jè Pilato:

—Yaá kitse chíchàn ya ijndáa. Tangió, kō nda tikindaa. 'Ñó tichjájto jè ngajō, mé-ni nga 'ñó kata'se-ni.

Jñà chíchàn ra isikònda ya ñánda isihì'nde Jesús

⁶⁶ 'Kiaá kiji, nga 'nó nda tsikíhjàto jè ngajo kò tsikí'ta jngo-là chiba mé-ni nga jcha-là tsa yá ra ski'xajto. Akjòn isíkítsajna jñà chíchàn ra isikìnda.

Kó'sín nga jaáya-ilà Jesús ra a'ta 'tse kjobiya

(Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

28 ¹ 'Kia nga ijye tsato jè nichjin níkjáya, 'kia nga ki'se isén jè nichjin 'kia nga ma'tsia-ni jè xomàna, kiji jè María Magdalena kò ijngoó chjoón ra ti'koaá María 'mì-te nga ikatsijen-là ya ngajo-là chrjó mi'ken nándà isìhi'nde jè Jesús. ² Ta nditoón 'ji jngo chón ra 'nó 'tsa; kií kokjamà-ni, nga jngo ìkjali-là Nainá itjojen-ni ya ngajmi. Akjòn tsjahíxìn jè najo ra tjíhjàto-ni jè ngajo-là chrjó mi'ken, akjòn yaá tsikijnasòn. ³ Jè ìkjali, 'koaá 'sín fate tsijen koni tsa ní'í 'chon; kò jè nikje-là, 'nó chroba 'ki. ⁴ Jñà chíchàn, 'kia nga kijtse jè ìkjali, taxki 'nó itsakjòn; ngi jatsé-ní kò ngi 'ken-ya-ní. ⁵ Jè ìkjali kitsó-là jñà íchjín:

—Kì tà chjàn skon ra jìòn. Be-ná nga jè inchifatsjio jè Jesús ra isi'ta krò. ⁶ Mì tì yá tjín-ni ijndíí. Ijyeé kàfaháya-ilà koni 'sín kitsò ra jè. Nchrabá chítsijen-là ya i'nde-là nándà isijna. ⁷ Nditon tangió, kò'tìn-la jñà xita ra kotá'yá'ta-là nga ijyeé kàfaháya-là. Kò ra jé, ijyeé tjen ítjòn nga tífi ya Galilea. Yaá skajìòn. Ta 'koaá tjín 'én ra tjínè-na nga tsja-no.

⁸ Jñà íchjín kii, nditoón kii; tsahachikon. Kò'ki tsakjón kò kò'ki 'nó tsja 'se-là nga kii 'kénajmí-la jñà xita ra kotá'yá'ta-là Jesús. ⁹ 'Kia nga inchimahachikon nga inchifi, yaá iskajin jè Jesús, kò isíkjáya-là. Jñà íchjín kii tsincha-xkó'nchi'tá-là kò kitsabangíí ndsako nga kijtsexkón. ¹⁰ Jesús kitsó-là:

—Kì tà chjàn skon jìòn. Tangió kò tikj'nchré jñà xita xàngia mé-ni nga katafi-ni ya ján Galilea. Kò yaá ske india-na.

'Én ra kitsjà jñà chíchàn ra isikìnda ya nándà nga kisihi'nde ijo-là Jesús

¹¹ 'Kia nga ijye kiji jñà íchjín kii, jñà chíchàn ra isikìnda ya nándà nga isìhi'nde Jesús, kiji i'ka ya naxindá Jerusalén nga kii 'kénajmí-la jñà xita ítjòn-là na'mì nga'tsi kjoa ra kjomà. ¹² Jñà xita ítjòn-là na'mì kiíkakoó jñà xita jchínga 'tse

xit̄a judío nga tsajoóya-ni nga tse t̄on kitsjà-l̄a j̄nà chíchàn,
 13 kitsò-l̄a:

—Ko'sín tixó: J̄nà xit̄a ra kotá'yá'ta-l̄a 'jií'ká chijé ijo-l̄a Jesús 'kia nga n̄it̄j̄n, 'kia nga tjitsjafè-j̄in ra j̄in. 14 Tsa kji'nchré jè xit̄axá ít̄jòn 'tse nangi Judea, j̄ín kohíjchon-j̄in, mé-ni nga mì kì kjohi'in tsjá-no ra j̄ìòn.

15 J̄nà chíchàn iskábé t̄on ra ki'tsi-l̄a, ko 'koaá 'sín kitsò koni 'sín tsi'kìn-l̄a. Ko j̄nà xit̄a judío, takó 'koaá 'sín 'bénajmí 'én k̄i skanda 'ndi-ni.

Xá ra tsikí'tin Jesús j̄nà xit̄a-l̄a ra tsikíxáya-l̄a

(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23)

16 J̄nà xit̄a ra kotá'yá'ta-l̄a Jesús ra tejngo ma-isa-ni, yaá k̄ij̄i ya ján Galilea ya nindo ñánd̄a nga k̄okitsò-l̄a Jesús. 17 'Kia nga k̄ijtse, tsincha-xkó'nchi'tá-l̄a Jesús nga k̄ijtsexkón. Tanga t̄j̄in i'ka ra mì k̄i nd̄it̄on kjokj̄ín-l̄a tsa jé Jesús. 18 'Kiaá k̄ij̄i Jesús nga tsasèn'ta chraña-isa-l̄a, kitsò-l̄a:

—Ijyeé 'aán ki'tsi ijye-na nga'ñó nga 'an kotexóma ya ngajmi ko ya a'ta nangi. 19 Tangió ya nga t̄j̄ngó ñánd̄a t̄j̄in xit̄a ya isà'nde, 'tènajmíya-la mé-ni nga 'an katakotá'yá'ta-na, ko a'ta 'tse 'í-l̄a Na'ín-ná tat̄indá-no, ko a'ta 'tse 'í-l̄a I'ndí-l̄a Nainá ko a'ta 'tse 'í-l̄a Inim̄a Tsje-l̄a Nainá; 20 takón-ya-la nga katasíhitjasòn ijye kjotéxoma ra 'an ít̄si'kenajmíya-no. Ko'sín katasijin-no nga 'an, yaá kótijnako ki'ta-no nga n̄ichjin n̄ichjòn skanda 'kia nga kjehe'tà isà'nde. Ko'sín katama.

